

**Uchwała Nr XXI/139/17
Rady Gminy Chełmno
z dnia 27 lipca 2017 roku**

**zmieniająca uchwałę nr XVII/119/17 Rady Gminy Chełmno z dnia 9 lutego 2017 roku r.
w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016 – 2023**

Na podstawie art. 14 ust. 1 i art. 23 ust. 1, ust 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1023) w związku z art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2016 r., poz. 446, poz.1579, poz. 1948, Dz. U. z 2017 r. poz. 730) uchwała się, co następuje:

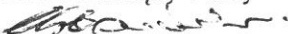
§ 1.1. Uchwała się zmianę Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

2. Program, o którym mowa w ust. 1, stanowi zmianę Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 przyjętego Uchwałą Nr XVII/119/17 Rady Gminy Chełmno z dnia 9 lutego 2017r.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Chełmno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

inż. Mieczysław Urbański

Załącznik
do Uchwały Nr XXI/139/17
Rady Gminy Chełmno
z dnia 27 lipca 2017 roku

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023

Wykonawca: Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Spółka z
ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl

Data: Lipiec 2017 r.

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	9
1.1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi.....	10
1.2. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi.....	12
2. Uproszczona diagnoza Gminy Chełmno.....	13
3. Obszar zdegradowany.....	18
3.1. Analiza wskaźnikowa.....	18
3.1.1 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących do 250 mieszkańców.....	18
3.1.2 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących od 250 do 350 mieszkańców.....	20
3.1.3 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących od 350 do 450 mieszkańców.....	22
3.1.4 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących powyżej 450 mieszkańców.....	25
3.2 Analiza sołectw, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	27
3.3 Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno.....	30
4. Obszar rewitalizacji gminy.....	31
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	35
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	47
7. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	52
8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	55
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	71
9.1 Koncepcja projektów zintegrowanych.....	71
9.2 Komplementarność problemowa.....	73
9.3 Komplementarność przestrzenna.....	83
9.4 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna.....	83
9.5 Komplementarność źródeł finansowania.....	83
9.6. Komplementarność międzyokresowa.....	83
10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji.....	85
10.1 Interesariusze rewitalizacji.....	85
10.2 Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania i programowania.....	86
10.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania.....	93
11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	95
12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	99
13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian.....	103

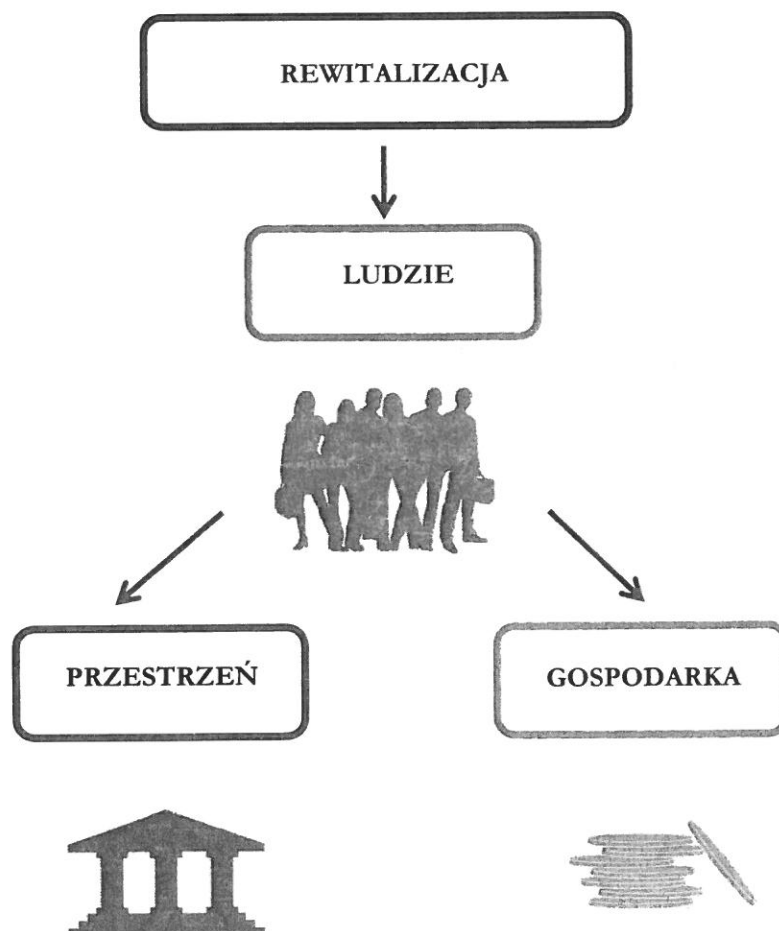
14. Wykaz niezbędnych zmian, ocen i opinii.....	106
Załączniki.....	108
Spis tabel.....	117
Spis wykresów.....	118
Spis map.....	118
Spis zdjęć.....	118
Spis załączników.....	119

Wstęp

Rewitalizacja, czyli proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony jest na podstawie **programu rewitalizacji**. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i infrastrukturalnej. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z **funduszy unijnych**. Taką funkcję spełnia Gminny Program Rewitalizacji Gminy Chełmno.

Ramy prawne dla rewitalizacji w Polsce wyznacza ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku. Określa ona zasady oraz tryb przygotowania, koordynowania i tworzenia warunków do prowadzenia i oceny rewitalizacji. Zapisy ustawy porządkują dzisiejsze pojmowanie rewitalizacji rozumianej jako przedsięwzięcie całościowe, integrujące działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

W perspektywie finansowej 2014-2020¹ rewitalizacja dotyczyć również **terenów wiejskich**. Głównym jej celem jest trwale podniesienie **jakości życia** na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona **łączyć działania** w sposób kompleksowy tak aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i z jego otoczeniem.

Istotne jest, aby **projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych**. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez których rozumie się mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w Gminie Chełmno przedstawia poniższy schemat. Wskazany obszar został wyznaczony Uchwałą Nr XI/78/16 Rady Gminy Chełmno z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Niniejsza uchwała jako akt prawa miejscowego została opublikowana w dniu 29 czerwca 2016 r. w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

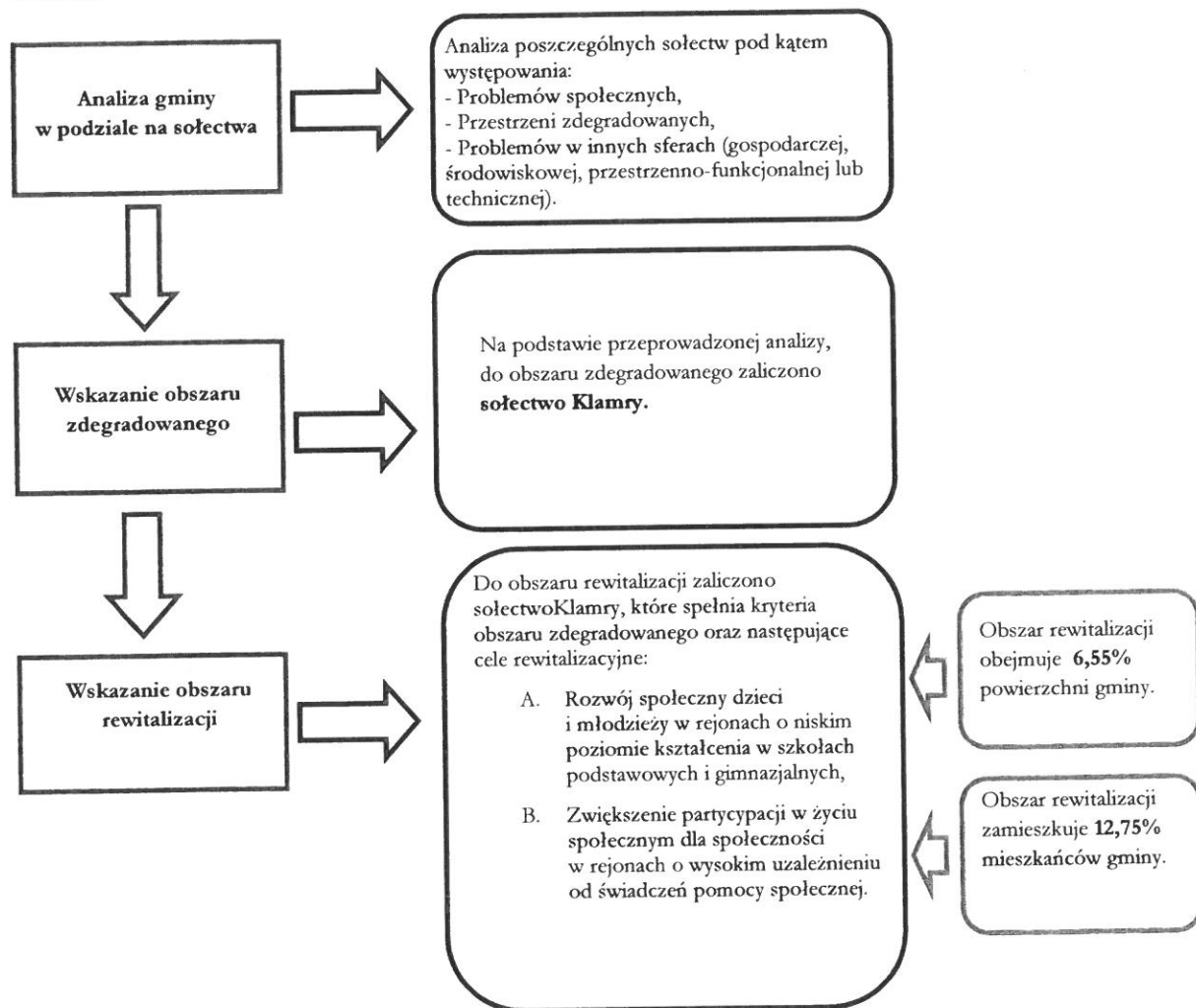
Obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto występuje na nim co najmniej jedno z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego program rewitalizacji. Gmina Chełmno planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne. W związku z tym konieczne było opracowanie gminnego programu rewitalizacji, zawierającego w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

---

¹ Perspektywy finansowe (ramy finansowe) to wieloletnie plany finansowe UE, które mają na celu zapewnienie dokonywania wydatków Unii w sposób usystematyzowany i w granicach jej zasobów własnych. Ramy ustala się na okres co najmniej pięciu lat. Roczny budżet Unii musi być zgodny z wieloletnimi ramami finansowymi. Kategorie wydatków odpowiadają głównym sektorom działalności Unii. Proces realizacji i rozliczania wydatków z perspektywy 2014-2020 zakończyć się ostatecznie w 2023 r.

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Chełmno

Źródło: Opracowanie własne

Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Pozwoliło to na określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 charakteryzuje się następującymi cechami:

- Kompleksowością – gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz innych środków publicznych i prywatnych), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.

- Koncentracją – ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach Gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk, ogranicza się do zaledwie 6,55% powierzchni.
- Komplementarnością projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych - pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach:
  - Przestrzennym,
  - Problemowym,
  - Proceduralno-instytucjonalnym,
  - Źródeł finansowania.
- Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program. Prace nad programem były prowadzone w ścisłej współpracy z interesariuszami rewitalizacji tj. lokalną społecznością, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. W programie zaplanowano także szerokim udział interesariuszy na etapie wdrażania dokumentu.

1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 został opracowany zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji. Ponadto wykazuje on powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym i lokalnym, które zostały wskazane na poniższym schemacie.

Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 –Plan modernizacji 2020+	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Chełmno
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalny Program Rozwoju Gminy Chełmno na lata 2013-2020
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełmno na lata 2016-2023
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Vistula Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego	
Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	
Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 - 2025	

Źródło: Opracowanie własne

1.1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące priorytety, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo, modernizacja przestrzeni wsi i miast, konkurencyjna gospodarka oraz kierunki działań: rozbudzenie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego. Niniejszy Program swoją tematyką i założonymi celami wpisuje się w zidentyfikowane w Strategii kierunki rozwoju.</p>
<p>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny, ▪ Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, ▪ Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG), ▪ Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju). <p>Gmina Chełmno objęta jest poziomem ponadlokalnym i lokalnym polityki terytorialnej.</p> <p>W Założeniach polityki terytorialnej przyjęto, że w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się we wskazane założenia.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uspionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.</p> <p>Ponadto niniejszy Program jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9vi „Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność”, którego celem jest wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</p>
<p>Szczegółowy Opis Osi</p>	<p>Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich będą wspierane przede</p>

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>wszystkim w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (działania infrastrukturalne), ▪ Działania 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju (działania społeczne). <p>W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowane są przedsięwzięcia wpisujące się w powyższe działania.</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu, ▪ Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, ▪ Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.
<p>Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zasady regionalne definiują pojęcia związane z rewitalizacją oraz określają sposób tworzenia programu rewitalizacji, w tym zwłaszcza zasady jego opracowywania w nowej perspektywie finansowej: kompleksowości, komplementarności, koncentracji, partnerstwa i partycypacji. Wskazują również: sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obligatoryjne elementy programu rewitalizacji oraz oczekiwane efekty procesów rewitalizacji, prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o Zasady regionalne i wykazuje zgodność z regułami opracowania programów rewitalizacji zawartymi w dokumencie.</p>
<p>Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego</p>	<p>W Strategii ORSG wskazano wstępnie obszary problemowe w poszczególnych gminach wymagające rewitalizacji. W Gminie Chełmno jako taki obszar wyznaczono sołectwo Klamry. Wśród strategicznych celów Strategii ORSG należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ Wysoki poziom usług społecznych, ▪ Rozwój infrastruktury technicznej. <p>Niniejszy program wpisuje się w powyższe i stanowi uszczegółowienie zapisów Strategii ORSG.</p>
<p>Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 - 2025</p>	<p>Strategia Rozwoju Powiatu określa cele strategiczne i operacyjne w następujących obszarach priorytetowych: sfera społeczna, sfera gospodarcza, sfera techniczna. Program rewitalizacji wpisuje we wszystkie wskazane cele, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjnych warunków do życia, ▪ Konkurencyjny i rozwinięty gospodarczo Powiat Chełmiński, ▪ Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna, ▪ Sprawny i partnerski system realizacji zadań w Powiecie Chełmińskim.

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Chełmno</p>	<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Chełmno określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnianie zadań własnych gminy w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Przyjęte w Studium kierunki rozwoju powinny prowadzić do określenia potencjalnych możliwości wykorzystania przestrzeni oraz niezbędnych z punktu widzenia realizacji celów zmian zagospodarowania przestrzennego przy zachowaniu specyficznej cechy Gminy. Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o zapisy Studium i nie narusza jego postanowień.</p>
<p>Lokalny Program Rozwoju Gminy Chełmno na lata 2013-2020</p>	<p>Gminny Program Rewitalizacji jest z spójny z poniższymi celami LPR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój turystyki wiejskiej – projekt dot. budowy ścieżki rekreacyjnej, ▪ Nowoczesna infrastruktura techniczna – projekty dot. budowy ścieżki rekreacyjnej, przebudowy dróg, budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz rozbudowy sieci wodociągowej, budowy mikroinstalacji prosumenckich, ▪ Wysoki standard życia społecznego mieszkańców – projekty dot. Centrum Aktywności Lokalnej, projekty edukacyjne, projekty dot. aktywizacji społecznej i zawodowej. <p>Program wpisuje się w planowane do realizacji projekty zawarte w LPR.</p>
<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełmno na lata 2016-2023</p>	<p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w cele ogólne wskazane w Strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa funkcjonowania rynku pracy w Gminie Chełmno do roku 2023, ▪ Poprawa funkcjonowania rodzin do roku 2023, ▪ Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych do roku 2023, ▪ Zwiększenie aktywizacji, integracji społecznej i obywatelskiej do roku 2023. <p>W GPR zaplanowano szereg projektów i działań, które wpisują się w realizację powyższych celów. W ramach CAL-u podejmowane będą działania skierowane na wsparcia osób bezrobotnych i w trudnej sytuacji ekonomicznej, zapewnione zostaną działania skierowane do rodzin, zajęcia dla dzieci oraz szereg zadań mających na celu aktywizację i integrację społeczną. Planowane są także działania z zakresu aktywizacji społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym nastawione na realizację instrumentów z zakresu aktywnej integracji i działań o charakterze środowiskowym oraz Programów Aktywności Lokalnej, kontraktów socjalnych i Programów Aktywność i Integracja. Podjęte zostaną różnorakie działania wspierające funkcjonowanie rynku pracy (Mobilne Centrum Aktywizacji Zatrudnienia, działania aktywizacyjne przy współpracy z PUP, GOPS i ngo).</p>
<p>Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”</p>	<p>Gmina Chełmno jest jedną z dziesięciu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji stanowi uszczegółowienie kwestii dotyczących rewitalizacji poruszanych w LSR i wpisuje się w następujące cele ogólne i szczegółowe LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel ogólny nr 2 Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.: <ul style="list-style-type: none"> a) Cel szczegółowy 2.1 Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku, ▪ Cel ogólny nr 3 Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społecznozawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022: <ul style="list-style-type: none"> a) Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja społeczno – zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku.

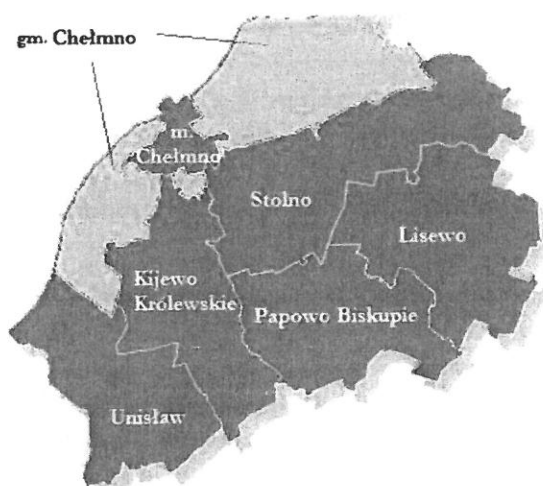
Zródło: Opracowanie własne

2. Uproszczona diagnoza Gminy Chełmno²

Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Chełmno leży w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego na terenie historycznej Ziemi Chełmińskiej. Jest jedną z gmin wiejskich wchodzących w skład powiatu chełmińskiego. Obszar Gminy o powierzchni 113,71 km² rozciąga się wzdłuż prawego brzegu Wisły, otaczając z trzech stron miasto Chełmno będące nie tylko siedzibą władz Gminy, ale również głównym ośrodkiem obsługi mieszkańców.

Mapa 1. Położenie Gminy Chełmno na tle powiatu chełmińskiego

Źródło: Opracowanie własne

jest położona w strefie oddziaływania miasta Chełmno. Ze względu na jego bardzo bliskie sąsiedztwo oraz tendencje odpływu ludności z miast, **wzrost liczby mieszkańców Gminy jest związany z migracją mieszkańców miasta Chełmno na pobliskie tereny wiejskie.** Wzrost liczby mieszkańców powoduje **rozwój budownictwa mieszkaniowego.** To właśnie migracja ludności z miasta na wieś, a nie przyrost naturalny jest przyczyną rosnącej liczby mieszkańców.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy wynosi zaledwie 9,80%, podczas gdy w całym powiecie chełmińskim osoby starsze stanowią 17,11% społeczeństwa, a województwie 19,10%. **Trendy demograficzne panujące w Gminie są bardzo korzystne i zdecydowanie wyróżniają Gminę na tle powiatu i województwa.** Mimo obecnie korzystnych zjawisk demograficznych, spadająca liczba urodzeń i wydłużanie się przeciętnego trwania życia będzie powodować, że liczba osób starszych będzie rosła, a w związku z tym zapotrzebowanie na usługi socjalne, opiekuńcze i inne dedykowane seniorom będzie wzrastać. Obecnie na terenie Gminy **brak placówek zajmujących się dzienną lub całodobową opieką.** Niewystarczająca jest również oferta zagospodarowania czasu wolnego dla seniorów.

Na koniec 2015r. w Gminie zarejestrowanych było **300 osób bezrobotnych.** Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy wynosi 7,74% i jest o 1,61 p.p. niższy niż w powiecie chełmińskim (9,35%) i 0,45 p.p. niższy niż w województwie (8,19%). Tym samym gmina charakteryzuje się **stosunkowo niskim bezrobociem.**

² Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Chełmno, Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie, Policji, Głównego Urzędu Statystycznego.

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców Gminy jest **skala świadczonej pomocy społecznej**. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem wynosiła w 2015 r. **5,6%** i tym samym **była niższa** niż w województwie (10%) i powiecie chełmińskim (12,4%). Natężenie korzystania z pomocy społecznej spadało w porównaniu z rokiem 2014 r. (6,9%). Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności Gminy wyniósł w badanym roku 9,52% (w powiecie chełmińskim było to 11,5%, a w województwie – 9,7%). Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmnie (z siedzibą w Dolnych Wymiarach) są ubóstwo (79% korzystających rodzin) i bezrobocie (70% korzystających rodzin). Poprawiająca się sytuacja na rynku pracy powoduje, że odsetek ten jest niższy niż w minionych latach. Na stałym poziomie utrzymuje się za to odsetek rodzin, które pomocą społeczną objęte są z tytułu niepełnosprawności (ok. 41%).

W 2015 r. na terenie Gminy Policja odnotowała 109 interwencji z powodu zakłócania miru domowego lub porządku publicznego. Stosunek tych interwencji względem ogółu gospodarstw domowych na terenie Gminy wyniósł w 2015 r. **8,26%**. **Ogólna liczba przestępstw popełnionych na terenie Gminy spada** – w 2015 r. odnotowano 41 przestępstw, a więc o połowę mniej niż w 2013 r. Spada także liczba wykroczeń (z 38 w 2013 r. do 13 w 2015 r.). Tendencja spadkowa występuje na terenie całego powiatu chełmińskiego. Średnio co 10 przestępstwo popełnione na terenie powiatu ma miejsce na obszarze Gminy.

Na terenie Gminy znajdują się następujące placówki oświatowe: oddziały przedszkole w Kolnie, Małych Łunawach i Starogrodzie, szkoły podstawowe w Kolnie i Małych Łunawach, gimnazjum w Podwiesku oraz Zespół Szkół w Starogrodzie (szkoła podstawowa i gimnazjum). Zarówno **wyposażenie, jak i stan techniczny tych obiektów są bardzo dobre**. Poza wymienionymi placówkami w Gminie nie działają inne podmioty zajmujące się podnoszeniem poziomu wykształcenia mieszkańców, jak np. świetlice środowiskowe czy uniwersytety trzeciego wieku.

W Gminie występuje niski odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w 2014 r. było to 42,7% przy średniej dla powiatu chełmińskiego wynoszącej 65,7% i województwa wynoszącej 72,4%).

Skuteczność kształcenia na poziomie podstawowym mierzona wynikami sprawdzianu szóstoklasistów i egzaminu gimnazjalnego jest **porównywalna z poziomem województwa kujawsko-pomorskiego**. W 2015 r. uczniowie osiągnęli najlepszy wynik na sprawdzianie szóstoklasistów (66%) w porównaniu do lat poprzednich, był on również wyższy od średniej wojewódzkiej (64%).³ Z kolei jakość kształcenia na poziomie gimnazjalnym w 2015 r. była **ze wszystkich przedmiotów niższa niż w województwie**.

Mieszkańcy Gminy są aktywni, chętnie biorą udział w różnych przedsięwzięciach, przede wszystkim są to wydarzenia kulturalno-sportowo-integracyjne (w 2015 r. odbyło się 97 tego typu wydarzeń). Na terenie Gminy działają organizacje nieformalne (np. koła gospodyń wiejskich), OSP, kluby sportowe. Gmina Chełmno jest członkiem Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”. Niestety ta aktywność nie przekłada się na **aktywność w życiu publicznym** – średnia frekwencja w zebraniach wiejskich w 2015 r. wyniosła zaledwie **5,17%**. W wielu sołectwach w ogóle nie przekroczono progu 5%. Również frekwencja w wyborach jest niższa niż np. w powiecie chełmińskim. Ponadto zauważalny jest podział na rodowitych mieszkańców i nowo osiedlających się.

³ Dotyczy części I sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

Sfera gospodarcza

Występowanie dobrych i bardzo dobrych gleb (ok. 70%) powoduje, że główną gałąź gospodarki Gminy stanowi rolnictwo. Według danych za 2015 r. w Gminie działały ogółem 343 firmy, z czego 294 prowadzone były przez osoby fizyczne. Na terenie Gminy brak dużych zakładów pracy. Przeważająca większość firm (328) to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. W Gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym 4,59 osób prowadzi działalność gospodarczą. Jest to znacznie mniej niż w powiecie chełmińskim (8 osób) i województwie (10,8 osób). Niższa jest również liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1 000 ludności – w Gminie 59 podmiotów, w powiecie chełmińskim – 70 podmiotów, a w województwie – 93 podmioty. **Poziom przedsiębiorczości w gminie jest niższy niż w powiecie chełmińskim i województwie.** Negatywny wpływ na rozwój przedsiębiorczości ma fakt występowania w Gminie terenów zalewowych i dużych obszarów chronionych (Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego).

Sfera środowiskowa

Okolo 87,5% ogólnej powierzchni Gminy stanowią użytki rolne, pozostałe 12,5% to obszary leśne zajmujące przede wszystkim tereny nieurodzajne i trudno dostępne. Aż 98,6% powierzchni objęte jest ochroną prawną, prawie cały ten obszar znajduje się w granicach Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego chroniącego krajobraz Doliny Dolnej Wisły. Znajdują się tu również rezerваты przyrody, obszary Natura 2000, pomniki przyrody i użytki ekologiczne. W związku z położeniem większości obszaru Gminy w Dolinie Dolnej Wisły istnieje **ryzyko powodzi.**

Aktualny stan jakości środowiska nie stwarza zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi. Jednak istotnym zagrożeniem w tej sferze jest **zanieczyszczenie powietrza** powodowane przez 2 główne czynniki: ruch samochodowy i spalanie paliw, głównie węgla – poziom szkodliwych związków wzrasta w sezonie grzewczym. Głównymi zanieczyszczeniami powietrza są dwutlenek siarki, dwutlenek azotu oraz pyły. Na terenie Gminy **nie funkcjonuje sieć centralnego ogrzewania**, mieszkańcy zaopatrują się w ciepło ze źródeł indywidualnych. Najczęściej są to kotły węglowe.

Innym zagadnieniem problematycznym związanym z ochroną środowiska jest obecność na terenie Gminy wyrobów zawierających azbest. Według Programu Usuwania Azbestu w Gminie występuje 2 290,5 Mg wyrobów azbestowych. Azbest występuje na 864 posesjach. Najwięcej azbestu znajduje się w miejscowości Klamry – ponad 170 Mg. Najmniej natomiast na w miejscowości Kaldus – niecałe 60 Mg.

Na terenie Gminy w niewielkim stopniu wykorzystywane są odnawialne źródła energii. Nie istnieją farmy wiatrowe. Rolniczy charakter Gminy stanowi potencjał w zakresie produkcji biomasy opadowej i roślin energetycznych.⁴

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Infrastrukturę drogową w Gminie tworzą: drogi gminne – 100,85 km, drogi powiatowe – 45,539 km, droga wojewódzka nr 550 – 11 km. Część dróg gminnych to drogi nieutwardzone, wymagające modernizacji (ok. 27 km dróg gruntowych). Stan nawierzchni istniejących odcinków jest zadowalający dzięki systematycznym remontom i budowie nowych odcinków. Ze względu na rosnący napływ mieszkańców konieczny jest **rozwój istniejącej infrastruktury drogowej wraz z budową infrastruktury towarzyszącej** – ścieżek rowerowych i chodników. Według danych z 2015 r. łączna długość ścieżek rowerowych w Gminie Chełmno wynosi 11,6 km.

⁴ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej do roku 2020 dla Gminy Chełmno.

Przez teren Gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia. Do sieci gazowej podłączone są tylko gospodarstwa domowe z miejscowości Osnowo (sieć gazowa miasta Chełmna). Z gazociągu korzysta zaledwie 1,1% ludności, podczas gdy w powiecie chełmińskim jest to 32,4%. **Poziom gazyfikacji Gminy jest więc znikomy.**

Gmina jest prawie w całości zwodociągowana – 99% mieszkańców korzysta z sieci (w powiecie chełmińskim 98%). **Poza Klamrami, wszystkie miejscowości są zwodociągowane w 100%. Bardzo słabo rozwinięta jest sieć kanalizacyjna** - korzysta z niej jedynie 1,7% ogółu ludności (w powiecie chełmińskim 62,5%) Do kanalizacji podłączone są tylko gospodarstwa domowe z Osnowa. Ze względu na rozproszoną zabudowę bardziej ekonomicznym rozwiązaniem są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Tych w całej Gminie jest 497. Zdecydowana większość nieruchomości korzysta ze zbiorników wybieralnych, czyli szamb (640 szt.). W związku z tym w Gminie potrzebne są inwestycje związane z rozwojem przydomowych oczyszczalni.

Na infrastrukturę społeczną w Gminie składa się 14 świetlic wiejskich, 4 biblioteki, infrastruktura sportowo-rekreacyjna (plac zabaw, boiska, siłownie zewnętrzne, Orlik) oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dolnych Wymiarach. Infrastruktura społeczna jest stopniowo modernizowana, jednak wciąż stan techniczny części obiektów utrudnia lub uniemożliwia ich użytkowanie (np. świetlica w Klamrach). Brakuje ośrodków typu świetlice środowiskowe. Na terenie Gminy Chełmno nie funkcjonuje żaden ośrodek kultury, ani inne (również komercyjne) instytucje (Centra Aktywności Lokalnej, animatorzy). Działalnością kulturalną zajmuje się pracownik Urzędu Gminy, a także szkoły, biblioteki, sołectwa i organizacje społeczne.

Na terenie gminy działa jedna placówka podstawowej opieki zdrowotnej w Dolnych Wymiarach. Mieszkańcy korzystają też z placówek w Chełmnie. Taki stan rzeczy wynika z podziału Gminy na 3 części, które nie są dobrze skomunikowane oraz są zamieszkiwane przez zbyt małą liczbę ludności, która uzasadniałaby ekonomicznie funkcjonowanie ośrodka POZ. Dlatego większość mieszkańców korzysta z POZ w Chełmnie (w placówce w Dolnych Wymiarach zarejestrowanych jest 1000 osób).

Zasoby komunalne Gminy są niewielkie. Według danych GUS z 2013 r. Gmina Chełmno posiadała 17 mieszkań komunalnych i zaledwie 1 mieszkanie socjalne o powierzchni 17 m². Tymczasem zapotrzebowanie na lokale komunalne corocznie deklaruje kilka osób (w 2015 r. wpłynęło 7 takich wniosków). Z kolei mieszkaniowe mieszkańcy Gminy są znacznie lepsze. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie Chełmno (26,2) jest na wyższym poziomie od średniej dla powiatu chełmińskiego (22,7) i województwa (24,5) i systematycznie wzrasta. Rośnie również wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców. Warunki mieszkaniowe są coraz lepsze.

Wszystkie gospodarstwa posiadają dostęp do sieci telekomunikacyjnej. Na obszarze gminy działają operatorzy sieci komórkowej. Dostęp do internetu w zależności od położenia zapewnia sieć kablowa lub bezprzewodowa. Występują miejscowe problemy z zasięgiem telefonii komórkowej oraz dostępem do internetu.

Wnioski pod kątem występowania stanu kryzysowego

Sfera społeczna:

Wsparcie na terenie Gminy dla osób starszych jest nie niewystarczające, brakuje placówek zajmujących się opieką dzienną i całodobową oraz organizacją czasu wolnego seniorów. Pomimo obecnie korzystnych trendów demograficznych, z roku na rok wzrasta w społeczeństwie liczba osób w wieku poprodukcyjnym oraz maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Pomimo dobrej sytuacji Gminy pod kątem poziomu bezrobocia i korzystania z pomocy społecznej, w części sołectw

sytuacja nie jest tak korzystna jak w całej Gminie. W poszczególnych sołectwach występują problemy związane z **natężeniem korzystania z pomocy społecznej, wysokim bezrobociem** czy nasilonym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Istotnym zagadnieniem jest również niski poziom wykształcenia wśród bezrobotnych, brak kwalifikacji oraz niska aktywność.

Integracja pomiędzy rodowitymi mieszkańcami Gminy, a mieszkańcami nowo osiedlającymi się jest słaba. Mieszkańcy nie są zbyt aktywni – niechętnie uczestniczą w zebraniach sołeckich. Potrzebne jest uruchomienie większej ilości programów wspierających aktywność społeczną mieszkańców. Obecna oferta kulturalna i aktywizacyjna nie zaspokaja potrzeb mieszkańców, brakuje animatorów kultury.

Niewiele dzieci korzysta z edukacji przedszkolnej. Niski poziom usług przedszkolnych (np. mała liczba miejsc opieki przedszkolnej powyżej 8 h) skutkuje bardzo niskim odsetkiem dzieci objętych edukacją przedszkolną. Gmina nie posiada jednego centrum kultury (np. GOK). Na terenie Gminy brak świetlic środowiskowych.

Sfera środowiskowa: Większość Gminy położona jest w Dolinie Dolnej Wisły, co skutkuje zagrożeniem powodziowym. Ogólny poziom zalesienia jest niski. Istniejący potencjał turystyczny związany ze środowiskiem naturalnym jest niewykorzystany – brak bazy noclegowo-gastronomicznej, produktów tradycyjnych. Problemem środowiskowym jest zanieczyszczenie powietrza, nasilające się zwłaszcza w sezonie grzewczym a także występowanie na terenie Gminy wielu wyrobów zawierających azbest. Wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych jest niewielkie.

Sfera gospodarcza: Przedsiębiorczość jest słabo rozwinięta. Brak dużych zakładów pracy. Ważną rolę pełni rolnictwo, w których przeważają małe gospodarstwa. Brak oferty inwestycyjnej i terenów inwestycyjnych oraz instytucji wspierających przedsiębiorczość.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna: Podział Gminy na trzy części powoduje, że brak jest centralnego ośrodka. Na terenie Gminy występują miejsce problemy z dostępem do internetu. Odsetek dróg o nawierzchni asfaltowej jest niski, braki występują też w zakresie infrastruktury towarzyszącej – ścieżek rowerowych, chodników, parkingów. Stan infrastruktury drogowej stwarza realne zagrożenie dla pieszych i kierowców. Przez teren Gminy nie przebiega linia kolejowa. Poziom skanalizowania jest bardzo niski, podobnie przedstawia się stan objęcia siecią gazową. Potrzebny jest dalszy rozwój sieci wodociągowej celem zapewnienia wszystkim mieszkańcom dostępu do wodociągu oraz kontynuowanie programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Zasoby mieszkaniowe są niewielkie, a corocznie kilka osób deklaruje zapotrzebowanie na lokal socjalny.

W niektórych miejscowościach brak świetlic wiejskich, a stan techniczny tych istniejących jest często zły i uniemożliwia lub mocno ogranicza ich użytkowanie. W wielu miejscach brakuje infrastruktury sportowo-rekreacyjnej lub jest ona niewystarczająca rozbudowana.

3. Obszar zdegradowany⁵

3.1. Analiza wskaźnikowa

Obszarem zdegradowanym w gminie jest ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Skalę tych negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do średniej wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.⁶

Delimitacja obszaru zdegradowanego w Gminie Chełmno zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich sołectw pod kątem występowania stanu kryzysowego. W tym celu wszystkie sołectwa zostały podzielone na 4 grupy ze względu na liczbę mieszkańców:

- Sołectwa liczące do 250 mieszkańców: **Osnowo, Małe Łunawy, Wielkie Łunawy, Dorposz Chełmiński, Ostrów Świecki, Bieńkówka,**
- Sołectwa liczące od 250 do 350 mieszkańców: **Nowawieś Chełmińska, Łęg, Górne Wymiary, Kałdus,**
- Sołectwa liczące od 350 do 450 mieszkańców: **Dolne Wymiary, Podwiesk, Borówno i Różnowo,**
- Sołectwa liczące powyżej 450 mieszkańców: **Kolno, Starogród, Nowe Dobra, Klamry.**

Każdą z grup zbadano innym zestawem wskaźników. Na tej podstawie do obszaru zdegradowanego zostały zaliczone te sołectwa, które spełniły jednocześnie 2 kryteria:

- Na terenie sołectwa występują co najmniej 2 problemy społeczne, a wskaźniki dla tych problemów przyjmują wartości mniej korzystane w porównaniu do średniej dla Gminy,
- Na terenie sołectwa występują przestrzenie zdegradowane lub negatywne zjawiska w przynajmniej jednej ze sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub infrastrukturalnej).

W pierwszym kroku sprawdzono czy w sołectwach występują problemy społeczne mierzone wskaźnikami z listy wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich, o których mowa w załączniku nr 3 do „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych”.

3.1.1 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących do 250 mieszkańców

Sołectwa liczące do 250 mieszkańców, czyli **Osnowo** (89 osób), **Małe Łunawy** (194 osoby), **Wielkie Łunawy** (211 osób), **Dorposz Chełmiński** (215 osób), **Ostrów Świecki** (223 osoby), **Bieńkówka** (248 osób) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema wskaźnikami:

- 1) Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- 2) Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- 3) Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.

⁵ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2015 r.

⁶ Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne przedstawione w poniższych tabelach.

Wskaźnik nr 1 - Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 1. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w sołectwach liczących do 250 mieszkańców

Sołectwo	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Osnowo	89	12	63	14	15,73%
Małe Łunawy	194	54	122	18	9,28%
Wielkie Łunawy	211	48	144	19	9,00%
Dorposz Chełmiński	215	46	147	22	10,23%
Ostrów Świecki	223	51	154	18	8,07%
Bieńkówka	248	41	168	39	15,73%
Gmina	5 787	1342	3878	567	9,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Wskaźnik nr 2 - Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 2. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w sołectwach do 250 mieszkańców

Sołectwo	Liczba bezrobotnych	Ludność w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Osnowo	0	63	0,00%
Małe Łunawy	7	122	5,74%
Wielkie Łunawy	9	144	6,25%
Dorposz Chełmiński	8	147	5,44%
Ostrów Świecki	14	154	9,09%
Bieńkówka	10	168	5,95%
Gmina	300	3878	7,74%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno i Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie

Wskaźnik nr 3 - Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 3. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w sołectwach do 250 mieszkańców

Sołectwo	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Ludność ogółem	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Osnowo	2	89	2,25%
Małe Łunawy	18	194	9,28%
Wielkie Łunawy	27	211	12,80%
Dorposz Chełmiński	13	215	6,05%
Ostrów Świecki	13	223	5,83%
Bieńkówka	15	248	6,05%
Gmina	551	5 787	9,52%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że w żadnym z badanych sołectw nie wystąpiły co najmniej 2 problemy społeczne.

Tabela 4. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących do 250 mieszkańców

Sołectwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Osnowo	15,73%	0,00%	2,25%
Małe Łunawy	9,28%	5,74%	9,28%
Wielkie Łunawy	9,00%	6,25%	12,80%
Dorposz Chełmiński	10,23%	5,44%	6,05%
Ostrów Świecki	8,07%	9,09%	5,83%
Bieńkówka	15,73%	5,95%	6,05%
Gmina	9,80%	7,74%	9,52%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

3.1.2 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących od 250 do 350 mieszkańców

Sołectwa liczące od 250 do 350 mieszkańców, czyli **Nowawieś Chełmińska** (278 osób), **Łęg** (279 osób), **Górne Wymiary** (307 osób) i **Kałdus** (318 osób) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema wskaźnikami:

- 1) Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- 2) Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze,

- 3) Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia⁷.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne przedstawione w poniższych tabelach.

Wskaźnik nr 1 - Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 5. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców

Sołectwo	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Nowawieś Chelmińska	278	68	185	25	8,99%
Łęg	279	72	177	30	10,75%
Górne Wymiary	307	72	208	27	8,79%
Kaldus	318	75	212	31	9,75%
Gmina	5 787	1 342	3 878	567	9,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chelmino

Wskaźnik nr 2 - Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze

Tabela 6. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców

Sołectwo	Bezrobotni pozostający bez pracy ponad 24 miesiące	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze
Nowawieś Chelmińska	4	15	26,67%
Łęg	4	19	21,05%
Górne Wymiary	1	14	7,14%
Kaldus	2	14	14,29%
Gmina	81	300	27,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chelmino i Powiatowego Urzędu Pracy w Chelminie

⁷ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

Wskaźnik nr 3 - Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia⁸

Tabela 7. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców

Sołectwo	Rejon obsługi szkoły podstawowej	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z ostatnich 3 lat
Nowawieś Chełmińska	SP w Małych Łunawach	48%	67%	67%	61%
Łęg	SP w Kolnie	58%	65%	66%	63%
Górne Wymiary	SP w Kolnie	58%	65%	66%	63%
Kałdus	SP w Starogrodzie	59%	58%	65%	61%
Woj. kujawsko-pomorskie	-	59%	63%	64%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że w żadnym z badanych sołectw nie wystąpiły co najmniej 2 problemy społeczne.

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących od 250 do 350 mieszkańców

Sołectwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia ⁹
Nowawieś Chełmińska	8,99%	26,67%	61%
Łęg	10,75%	21,05%	63%
Górne Wymiary	8,79%	7,14%	63%
Kałdus	9,75%	14,29%	61%
Gmina	9,80%	27,00%	62% ¹⁰

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

3.1.3 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących od 350 do 450 mieszkańców

Sołectwa liczące od 350 do 450 mieszkańców, czyli **Dolne Wymiary** (351 osób), **Podwiesk**(368 osób) i **Borówno i Różnowo** (388 osób) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

⁸ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

⁹ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

¹⁰ Przeciętny wynik w województwie kujawsko-pomorskim.

- 1) Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- 2) Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia¹¹,
- 3) Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne przedstawione w poniższych tabelach.

Wskaźnik nr 1 - Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 9. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców

Sołectwo	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Dolne Wymiary	351	69	249	33	13,25%
Podwiesk	368	81	254	33	12,99%
Borówno i Różnowo	388	86	261	41	15,71%
Gmina	5 787	1 342	3 878	567	14,62%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Wskaźnik nr 2 - Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia¹²

Tabela 10. Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców

Sołectwo	Rejon obsługi szkoły podstawowej	2012	2013	2014	2015
Dolne Wymiary	SP w Małych Łunawach	51%	48%	67%	67%
Podwiesk	SP w Kolnie	58%	58%	65%	66%
Borówno i Różnowo	SP w Starogrodzie	55%	59%	58%	65%
Woj. kujawsko-pomorskie		55%	59%	63%	64%

¹¹ Względny wynik (czyli stosunek wyniku uzyskanego w danej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej) sprawdzianu szóstoklasistów w danym roku (2015 r.) jest niższy od względnego wyniku w dowolnym roku z trzech poprzedzających lat. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

¹² Względny wynik (czyli stosunek wyniku uzyskanego w danej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej) sprawdzianu szóstoklasistów w danym roku (2015 r.) jest niższy od względnego wyniku w dowolnym roku z trzech poprzedzających lat. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

Względny wynik (wynik szkoły na tle średniej wartości wojewódzkiej)					
Sołectwo	Rejon obsługi szkoły podstawowej	Względny wynik w 2012	Względny wynik w 2013	Względny wynik w 2014	Względny wynik w 2015
Dolne Wymiary	SP w Małych Łunawach	92%	82%	107%	105%
Podwiesk	SP w Kolnie	105%	99%	103%	103%
Borówno i Różnowo	SP w Starogrodzie	101%	100%	91%	102%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Wskaźnik nr 3 - Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze

Tabela 11. Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców

Sołectwo	Wykroczenia (w tym przestępstwa) odnotowane wśród młodzieży 13-18 lat	Liczba osób w wieku 13-18 lat	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku nadanym obszarze
Dolne Wymiary	0	29	0%
Podwiesk	0	18	0%
Borówno i Różnowo	0	37	0%
Gmina	0	455	0%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że w żadnym z sołectw nie występują minimum dwa problemy społeczne.

Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących od 350 do 450 mieszkańców

Sołectwo	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia ¹³	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze
Dolne Wymiary	13,25%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w 2015 r. był niższy niż w 2014 r.	0,00%

¹³ Względny wynik (czyli stosunek wyniku uzyskanego w danej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej) sprawdzianu szóstoklasistów w danym roku (2015 r.) jest niższy od względnego wyniku w dowolnym roku z trzech poprzedzających lat. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

Sołectwo	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia ¹³	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze
Podwiesk	12,99%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w 2015 r. był niższy niż w 2012 r.	0,00%
Borówno i Różnowo	15,71%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w 2015 r. był wyższy niż wynik z 3 poprzedzających lat	0,00%
Gmina	14,62%	-	0,00%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

3.1.4 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw liczących powyżej 450 mieszkańców

Sołectwa liczące powyżej 450 mieszkańców, czyli **Kolno** (462 osób), **Starogród** (502 osoby), **Nowe Dobra** (616 osób) i **Klamry** (738 osób) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- 1) Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze,
- 2) Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
- 3) Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia¹⁴.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne przedstawione w poniższych tabelach.

Wskaźnik nr 1 - Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze

Tabela 13. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców

Sołectwo	Bezrobotni pozostający bez pracy ponad 24 miesiące	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze
Kolno	8	32	25,00%
Starogród	2	19	10,53%
Nowe Dobra	9	35	25,71%

¹⁴ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

Klamry	12	41	29,27%
Gmina	81	300	27,00%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno i Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie

Wskaźnik nr 2 - Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 14. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców

Sołectwo	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Ludność ogółem	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Kolno	67	462	14,50%
Starogród	30	502	5,98%
Nowe Dobra	59	616	9,58%
Klamry	72	738	9,76%
Gmina	551	5 787	9,52%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Wskaźnik nr 3 - Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia

Tabela 15. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców

Sołectwo	Rejon obsługi szkoły podstawowej	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z ostatnich 3 lat ¹⁵
Kolno	SP w Kolnie	58%	65%	66%	63%
Starogród	SP w Starogrodzie	59%	58%	65%	61%
Nowe Dobra	SP w Kolnie	58%	65%	66%	63%
Klamry	SP w Małych Łunawach	48%	67%	67%	61%
Woj. kujawsko-pomorskie	-	59%	63%	64%	62%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Spośród 4 badanych w tej grupie sołectw, w Klamrach wskaźniki występowania stanu kryzysowego wykazują obecność 3 problemów społecznych:

¹⁵ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

- Bezrobocie wyrażające się wyższym niż średnio w Gminie odsetkiem osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy,
- Niesamodzielność ekonomiczna ludności przejawiająca się wyższym niż w Gminie udziałem osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej,
- Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym jest niższa niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 16. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących powyżej 450 mieszkańców

Sołectwo	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia ¹⁶
Kolno	25,00%	14,50%	63%
Starogród	10,53%	5,98%	61%
Nowe Dobra	25,71%	9,58%	63%
Klamry	29,27%	9,76%	61%
Gmina	27,00%	9,52%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

3.2 Analiza sołectw, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

Z przeprowadzonych analiz wskaźnikowych wynika, że **minimum 2 problemy społeczne** zostały zdiagnozowane w **sołectwie Klamry (3 problemy społeczne)**. W związku z tym, sołectwo zostało poddane dalszej analizie, w celu sprawdzenia czy na jego obszarze występuje przestrzeń zdegradowana lub negatywne zjawiska w innych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej).

Przestrzeń zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: **przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej** (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które **pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje** (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i **nie są obecnie wykorzystywane w tym celu**, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których **rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono** – formalnie nie doszło więc do

¹⁶ Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Do obliczenia wyników z poszczególnych lat zawsze brano pod uwagę wynik z I części sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki.

rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przestrzeni zdegradowanych” należy zaliczyć: **budynki** (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), **place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe** (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także **tereny i urządzenia infrastruktury technicznej** służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp.

Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach do kategorii „przestrzeni zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie **terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania** (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań **na rzecz ich adaptacji do celów rozwoju społecznego lub gospodarczego** realizujących ideę i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne.

Na terenie sołectwa Klamry **nie występują** przestrzenie wykazujące cechy przestrzeni zdegradowanych.

W związku z powyższym sołectwo Klamry poddano badaniu pod kątem występowania problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

Negatywne zjawiska w **sferze gospodarczej** związane są przede wszystkim z niskim stopniem przedsiębiorczości czy też słabą kondycją lokalnych przedsiębiorstw.

Tabela 17. Problemy w sferze gospodarczej

Sołectwo	Opis
Klamry	Stopień przedsiębiorczości jest wyższy niż średnio w Gminie, gdyż na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada 7,17 podmiotów gospodarczych osób fizycznych, podczas gdy średnio w Gminie jest to 4,59. W Klamrach działa 36 podmiotów gospodarczych osób fizycznych (najwięcej spośród wszystkich sołectw). Łącznie na terenie sołectwa działalność prowadzi 58 firm (w całej Gminie – 343) co stanowi 16,91% ogółu przedsiębiorstw z terenu gminy. W związku z powyższym na terenie sołectwa nie występują problemy w sferze gospodarczej.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Problemy w sferze środowiskowej dotyczą przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska. W okresie grzewczym wzrasta zanieczyszczenie powietrza spowodowane ogrzewaniem nieruchomości głównie przy użyciu węgla lub miału. Zarówno Klamry, jak i cała Gmina Chełmno zaliczane są do jednej z czterech stref wyszczególnionych w województwie na potrzeby oceny jakości powietrza, tj. do strefy kujawsko-pomorskiej. Według „Rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2015 r.” dla tego obszaru stwierdzono:

- przekroczenia stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10,
- przekroczenia stężenia średniego rocznego 25 µg/m³ pyłu zawieszonego PM2,5,
- przekroczenia stężenia średniego rocznego 20 µg/m³ pyłu zawieszonego PM2,5,
- przekroczenia stężenia średniego rocznego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10.

Ponadto brak sieci kanalizacyjnej powoduje, że większość nieruchomości korzysta ze zbiorników wybieralnych.

Niekorzystne zjawiska w **sferze przestrzenno-funkcjonalnej** dotyczą przede wszystkim:

- Niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego,
- Braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości,
- Niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru,
- Niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej,
- Niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jakie występują w sołectwie Klary przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Sołectwo	Opis
Klamry	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak ścieżek pieszo-rowerowych (na terenie Gminy jest 11,6 km ścieżek rowerowych, a w Klamrach 0 km), ▪ Spośród 14,9 km dróg, tylko 26,11% to drogi asfaltowe (3,89 km), ▪ Konieczna rozbudowa sieci wodociągowej – obecnie poziom zwodociągowania wynosi 96,94%, podczas gdy pozostałe sołectwa zwodociągowane są w 100%, ▪ Brak publicznego boiska piłkarskiego, placu zabaw i siłowni zewnętrznej, ▪ Brak świetlicy wiejskiej zaspokajającej potrzeby społeczne mieszkańców (kulturalne, rekreacyjne, obywatelskie). ▪ Jednym obiektem infrastruktury społecznej jest budynek wielorodzinny po byłej szkole z lat 20. XX wieku pełniący funkcje świetlicy (działka nr 185). Budynek jest w złym stanie technicznym i nie spełnia potrzeb mieszkańców (świetlica zajmuje powierzchnię ok. 50 m²). Wyposażenie świetlicy jest bardzo skromne i w złym stanie (składają się na nie tylko krzesła i stoły), brak sprzętu, który byłby wykorzystywany do przeprowadzania w świetlicy różnego typu zajęć.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Inną kategorią problemów są negatywne zjawiska występujące w **sferze technicznej**. Związane są one głównie z degradacją stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz brakiem funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Tabela 19. Problemy w sferze technicznej

Sołectwo	Opis
Klamry	Obiektem zdegradowanym, którego stan techniczny utrudnia jego użytkowanie jest budynek po byłej szkole z lat 20. XX wieku (działka nr 185), pełniący obecnie funkcje świetlicy wiejskiej. Budynek nie posiada centralnego ogrzewania oraz łazienki.

	W bardzo złym stanie znajduje się podłoga oraz instalacja elektryczna.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

3.3 Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno

Przeprowadzona analiza uwidoczniła, że obszarem zdegradowanym, na którym występuje stan kryzysowy jest sołectwo Klamry, gdyż występują tu **3 problemy społeczne oraz negatywne zjawiska w sferze środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej**. Klamry nie tylko cechują się największym nagromadzeniem problemów, jednocześnie jest to **najliczniejsze w Gminie sołectwo**.

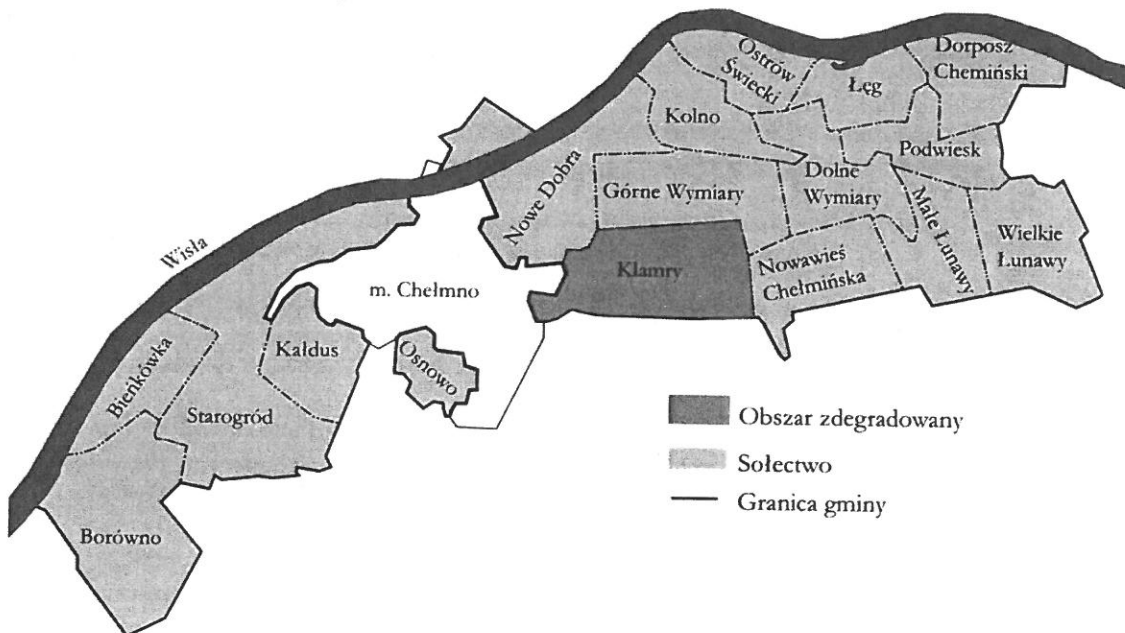
Tabela 20. Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno

Obszar	Ludność	Powierzchnia
Klamry	738 osób	7,43 km ²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Granice obszaru zdegradowanego na tle Gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 2. Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno

Źródło: Opracowanie własne

4. Obszar rewitalizacji gminy¹⁷

Zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji¹⁸ i „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i powydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji w Gminie Chełmno jest tożsamy z obszarem zdegradowanym – jest nim sołectwo Klamry, którego powierzchnia stanowi 6,55% powierzchni Gminy, a zamieszkująca je ludność stanowi 12,75 % ludności Gminy. Tak wyznaczony obszar nie przekracza progów 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy. Tym samym obszar zdegradowany w Gminie Chełmno został w całości zaliczony do obszaru rewitalizacji.

Tabela 21. Powierzchnia i ludność Gminy Chełmno objęta rewitalizacją

Obszar	Ludność	% ludności gminy	Powierzchnia (km ²)	% powierzchni gminy
Klamry	738	12,75	7,43	6,55
Gmina	5 787	-	113,37	-

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Sołectwo Klamry zostało wytypowane jako obszar zdegradowany wymagający rewitalizacji ze względu na występujące na jego terenie problemy społeczne, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne.

Problemy społeczne:

- Bezrobocie wyrażające się wyższym niż średnio w Gminie odsetkiem osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy,
- Niesamodzielność ekonomiczna ludności przejawiająca się wyższym niż w Gminie udziałem osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej,
- Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym jest niższa niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim.

Problemy środowiskowe:

- Zanieczyszczenie powietrza zwłaszcza w sezonie grzewczym,
- Brak sieci kanalizacyjnej – większość nieruchomości korzysta ze zbiorników wybieralnych.

Problemy przestrzenno-funkcjonalne:

- Brak ścieżek pieszo-rowerowych,
- Zdecydowana większość dróg to drogi nie asfaltowe,

¹⁷ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2015 r.

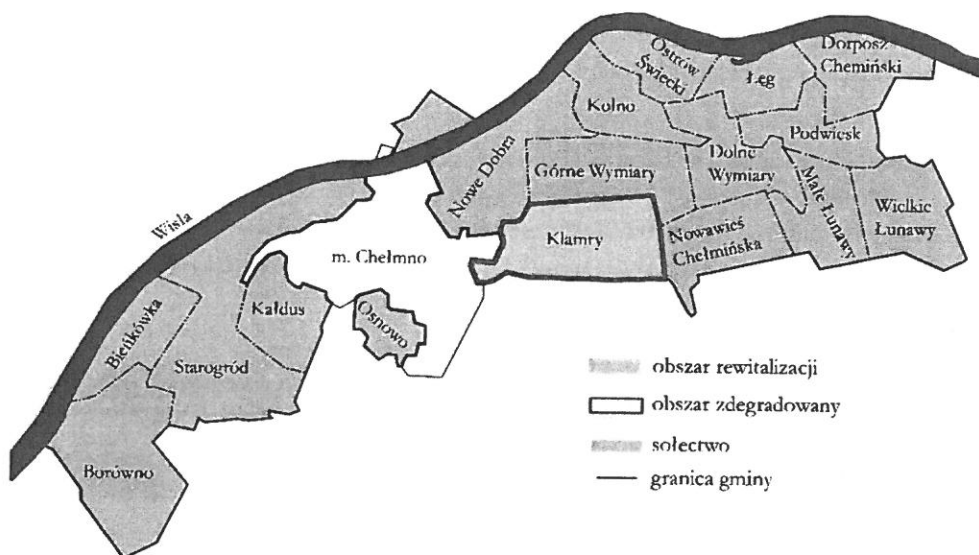
¹⁸ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.).

- Nie wszystkie nieruchomości posiadają dostęp do sieci wodociągowej,
- Brak publicznego boiska piłkarskiego, placu zabaw i siłowni zewnętrznej,
- Brak świetlicy wiejskiej spełniającej potrzeby mieszkańców – obecna świetlica jest zbyt mała, brakuje podstawowego wyposażenia do prowadzenia jakichkolwiek zajęć.

Problemy techniczne:

- Stan techniczny budynku, w którym znajduje się świetlica wiejska utrudnia i mocno ogranicza jego użytkowanie. Budynek nie posiada centralnego ogrzewania oraz łazienki. W bardzo złym stanie znajduje się podłoga oraz instalacja elektryczna.

Mapa 3. Obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Chełmno

Źródło: Opracowanie własne

„Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” wskazują, że do obszaru rewitalizacji, na którym będą prowadzone przedsięwzięcia wynikające z programu rewitalizacji należy zaliczyć te obszary zdegradowane (w całości lub częściowo), które spełniają przynajmniej jeden z zestawów kryteriów i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych. Dla obszarów wiejskich przewidziano następujące 4 cele rewitalizacji:

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:
  - a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
  - b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury: komplementarnej wobec już istniejącej, lub bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowej infrastruktury już istniejącej, utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli

zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej, lub utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa - to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
  - b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.
- **Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.** Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - c) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,
  - d) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).
- **Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
  - b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

W związku z tym, że na obszarach zdegradowanych Gminy Chełmno **nie występują tereny wykazujące cechy przestrzeni zdegradowanych**¹⁹ przy wyznaczaniu obszarów rewitalizacji **nie było możliwe wskazanie celów rewitalizacji związanych z przekształceniem przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej i gospodarczej.** Mimo, iż na badanym obszarze występują inne negatywne zjawiska wskazujące na konieczność podjęcia interwencji w ramach tych dwóch celów, np. bezrobocie, czy zły stan techniczny obiektów pełniących funkcje miejsc aktywizacji społecznej.

W związku z powyższym pod uwagę wzięto pozostałe 2 cele dotyczące **rozwoju społecznego dzieci i młodzieży oraz zwiększenia partycypacji wśród społeczności** gdzie nasilone jest korzystanie z pomocy społecznej. Sołectwo Klamry spełnia obydwa wskazane cele.

Tabela 22. Cel rewitalizacji: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Obszar rewitalizacji	Warunki
Klamry	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia
	Klamry należy do rejonu obsługi Szkoły Podstawowej w Małych Łunawach, w której przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów za ostatnie 3 lata (61%) jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie (62%).
	Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących

¹⁹ Definicja przestrzeni zdegradowanych została wskazana w rozdziale 3.2

Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od lokalnych szkół oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu rozwój społeczny dzieci i młodzieży na terenie sołectwa Klamry.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chelmino

Tabela 23. Cel rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Obszar rewitalizacji	Warunki
Klamry	Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej
	W Klamrach udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na tym obszarze wynosi 9,76% i jest wyższy od przeciętnej wartości w gminie wynoszącej 9,52%.
	Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
	Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectwa Klamry.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chelmino

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Sołectwo Klamry położone jest w północnej części Gminy w dolinie Wisły, na północny wschód od miasta Chełmno, z którym graniczy. W skład sołectwa o powierzchni 7,43 km² wchodzi jedna miejscowość, tj. Klamry. Pod względem liczby mieszkańców jest to największe sołectwo w Gminie. Atrakcyjne położenie w pobliżu miasta Chełmno oraz liczne tereny zalesione przyciągają do Klamer nowych mieszkańców.

Już w XVII w. osiedlili się tu osadnicy holenderscy – menonici. Sama wieś została założona w XVIII w. na gruntach należących do miasta Chełmna. Podczas II wojny światowej tutejsze lasy stały się miejsce egzekucji ponad 2500 osób z okolicznych miejscowości i powiatów. Miejsce kaźni upamiętnia obelisk i tablica z 27 nazwiskami pomordowanych.

Przez teren sołectwa przebiegają szlaki turystyczne piesze i rowerowe:

- Czerwony pieszy szlak zamków i miejsc martyrologii prowadzący z Chełmna przez Klamry do Kornatowa,
- Niebieski pieszy szlak z Klamer do Grudziądza,
- Międzynarodowa Trasa Rowerowa Euro Route R1 – szlak zielony, odcinek Gruczno – Sztum.

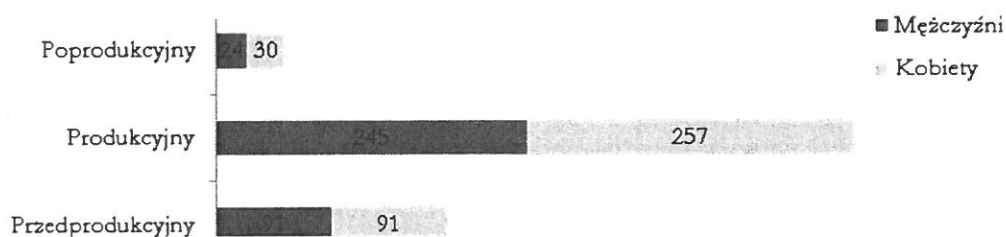
Najważniejszym zabytkiem Klamer jest fort VIII w zespole twierdzy Chełmno z przełomu XIX i XX w. Fort jest udostępniony do zwiedzania.

Południową część sołectwa (na południe od drogi powiatowej nr 1622C) zajmują lasy i grunty zakrzewione, zaś północną użytki rolne i tereny zabudowane. Grunty rolne poprzecinane są kanałami melioracyjnymi usytuowanymi poprzecznie względem Kanału Głównego, który bierze swój początek na północ od Chełmna, a uchodzi do Wisły w Grudziądzu.

Sfera społeczna

Pod koniec 2015 r. na terenie sołectwamieszkało 738 osób (378 kobiet i 360 mężczyzn), co stanowi 12,75% mieszkańców Gminy. Jest to największe pod względem liczby ludności sołectwo w Gminie. W ostatnich latach przyrost naturalny jest corocznie dodatni. Fakt ten oraz napływ nowych mieszkańców, którzy chętnie osiedlają się w Klamrach powodują, że **liczba ludności systematycznie wzrasta**.

Wykres 1. Struktura wieku i płci w Klamrach 2015 r.

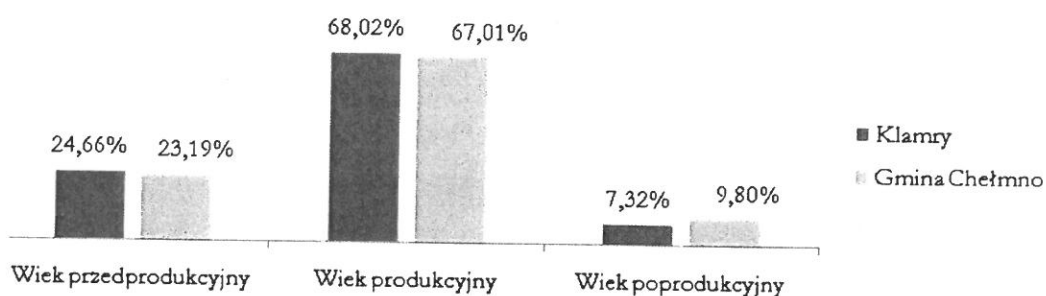
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Analizowany obszar zamieszkują w przeważającej części osoby w wieku produkcyjnym (18-64 lat), które stanowią 68,02% ogółu osób zameldowanych na tym obszarze. Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) jest dużo wyższy (24,66%) niż odsetek osób po 65 roku życia. Tak jak cała Gmina, również Klamry mają **bardzo korzystne trendy demograficzne**. Dodatkowo **wskaźnik obciążenia demograficznego** na badanym obszarze jest korzystniejszy niż w Gminie,

gdyż na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada 47 osób w wieku nieprodukcyjnym (czyli przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym), a w Gminie jest to 49 osób.

Stosunkowo wysoki odsetek dzieci i młodzieży w strukturze społeczeństwa wiąże się z potrzebą zapewnienia tej grupie odpowiedniej oferty, np. w zakresie spędzania czasu wolnego, zajęć pozaszkolnych. Obecnie jedynym miejscem, gdzie mogą spędzać czas wolny jest świetlica wiejska. Jednak stan budynku, w którym się znajduje i brak wyposażenia **mocno ogranicza możliwość zapewnienia dzieciom i młodzieży ciekawej oferty.**

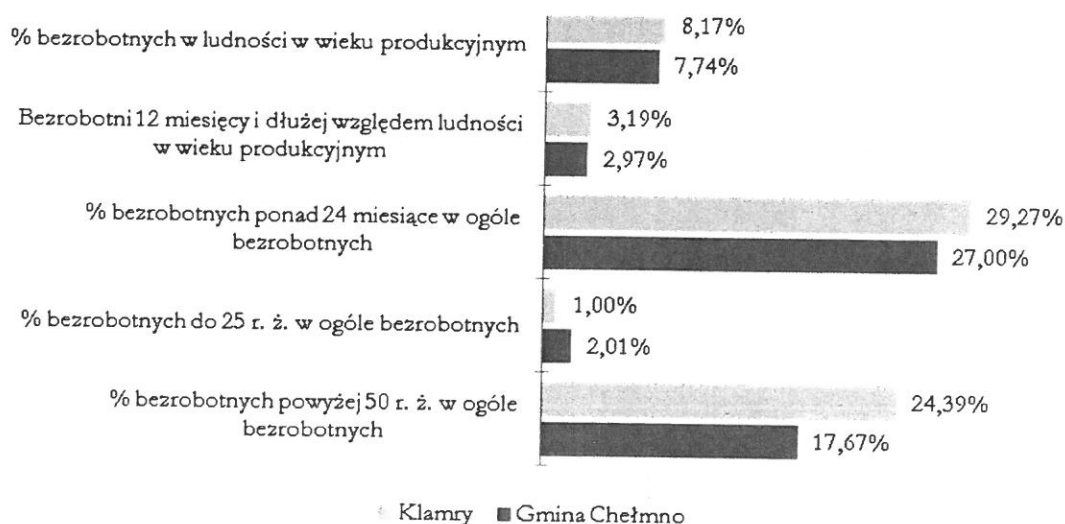
Wykres 2. Struktura wiekowa ludności w Klamrach w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Sołectwo charakteryzuje się relatywnie **wysokim poziomem bezrobocia**. Na koniec 2015 r. udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 8,17% (41 zarejestrowanych bezrobotnych). Jest to wynik **nieznacznie wyższy** od średniej dla Gminy wynoszącej 7,74%. Ponadto stosunek liczby osób bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy do ogółu osób w wieku produkcyjnym wynosi 3,19% i również przekracza średnią dla Gminy (2,97%). W strukturze bezrobocia zwraca uwagę wysoki udział osób pozostających bez pracy ponad 2 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych. Na wyznaczonym podobszarze wynosi on 29,27% i jest wyższy od średniej dla Gminy wynoszącej 27%. Widocznym problemem jest wysoki udział wśród bezrobotnych osób po 50 r. ż. (24,39%).

Wykres 3. Struktura bezrobocia w Klamrach w 2015 r.

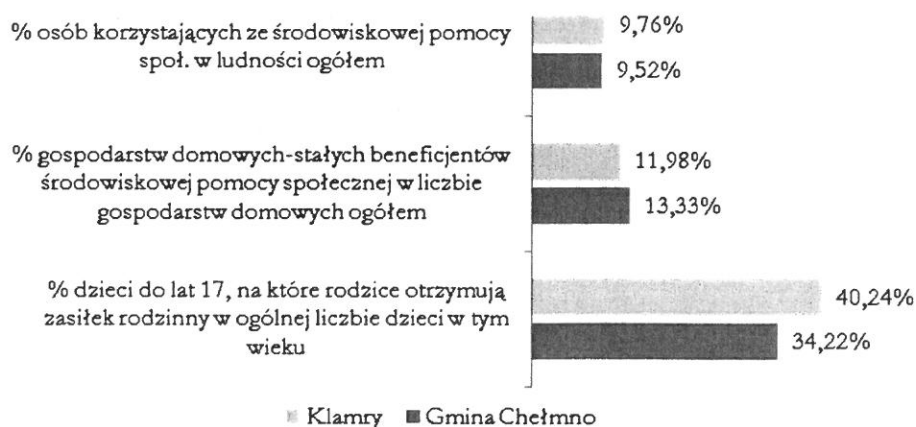

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Widocznym problemem w Klamrach jest liczna grupa bezrobotnych, którzy pozostają bez pracy przez ponad dwa lata. Takie osoby są najbardziej oddalone od rynku pracy, często nie wykazują chęci samodzielnego poszukiwania pracy, brak im motywacji do działania. Do tej grupy należy skierować odpowiednie działania aktywizujące. Wielu spośród bezrobotnych to osoby po 50 roku życia, które również należy objąć wsparciem w zakresie aktywizacji zawodowej. **Osoby bezrobotne na terenie Klamr stanowią grupę zagrożoną wykluczeniem społecznym**, która powinna zostać objęta pomocą w ramach prowadzonej rewitalizacji. Ważne, żeby taką pomoc oferować w miejscu zamieszkania bezrobotnych – idealnym miejscem do tego jest świetlica wiejska.

O poziomie życia na danym obszarze świadczy **natężenie korzystania z pomocy społecznej**. To w Klamrach jest **wyższe** niż przeciętnie w Gminie. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wyniósł w 2015 r. **9,76%** przy średniej dla Gminy wynoszącej **9,52%**. Natomiast udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze był niższy niż w Gminie, gdyż wyniósł **11,98%** wobec **13,33%**. W badanym roku wiele rodzin w Klamrach korzystało z **zasiłku rodzinnego** na dzieci do 17 roku życia – takim zasiłkiem objętych było aż **40,24%** **dzieci do 17 roku życia**.

Wykres 4. Skala korzystania z pomocy społecznej w Klamrach w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej są różne – najczęściej powodem jest ubóstwo i bezrobocie, ale także niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa (w tym wielodzietność), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, długotrwała lub ciężka choroba. Bez względu na powód przyznania pomocy społecznej osoby z niej korzystające w różnym stopniu powinny zostać włączone w działania aktywizujące i animacyjne, aby przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu.

Pod względem poziomu bezpieczeństwa, na badanym obszarze w 2015 r. **policja odnotowała 9 interwencji** z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego (oznacza to, że do interwencji doszło w 4,69% ogółu gospodarstw domowych, podczas gdy w Gminie ten stosunek wynosił 8,26%).

Edukacją przedszkolną zajmują się oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym zarówno w Klamrach, jak i całej Gminie jest bardzo niski – w 2014 r. wynosił 42,7% wśród dzieci 3-5 letnich, podczas, gdy w powiecie chełmińskim odsetek ten wynosił 65,7%.

[Podpis]

Sołectwo należy do rejonu obsługi Szkoły Podstawowej im. Bronisława Malinowskiego w Małych Lunawach. Jakość kształcenia w tej placówce mierzona wynikami ze sprawdzianu szóstoklasistów w latach 2012 i 2013 była niższa niż poziom nauczania w całej Gminie oraz w województwie kujawsko-pomorskim. Z kolei w latach 2014 i 2015 osiągnęte wyniki były wyższe.

Tabela 24. Klamry – rejon obsługi szkoły i wyniki sprawdzianu szóstoklasistów

	2012	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z 3 lat (2013-2015)
SP im. B. Malinowskiego w Małych Lunawach	51%	48%	67%	67%	61%
Gmina Chełmno	55%	54%	64%	66%	61%
woj. kuj-pom.	55%	59%	63%	64%	62%

**Wyniki z I część sprawdzianu szóstoklasisty (tj. języka polskiego i matematyki).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno i OKE w Gdańsku

Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów z lat 2013-2015 wynosił **61%** i był niższy niż przeciętny wynik w województwie. Natomiast tzw. **względny wynik**, czyli stosunek wyniku uzyskanego w danej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej sprawdzianu szóstoklasistów w 2015 r. w Szkole Podstawowej w Małych Lunawach był niższy niż w roku 2014.

Tabela 25. Klamry – względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów

	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. w 2012	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. w 2013	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. w 2014	Stosunek wyniku w SP na tle średniej wartości woj. w 2015
SP im. B. Malinowskiego w Małych Lunawach	92%	82%	107%	105%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno i OKE w Gdańsku

Młodzież z sołectwa Klamry uczęszcza do Publicznego Gimnazjum im. Ziemi Chełmińskiej w Podwiesku. Przeciętne wyniki egzaminu gimnazjalnego za ostatnie 3 lata z większości przedmiotów są wyższe niż przeciętne wyniki osiągnęte w województwie. Jedynie wyniki osiągnęte z języka angielskiego wypadają gorzej niż w województwie.

Tabela 26. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gimnazjum w Podwiesku

	Przedmiot	Publiczne Gimnazjum im. Ziemi Chełmińskiej w Podwiesku			woj. kujawsko-pomorskie			Przeciętny wynik z 3 lat	
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	Gim. Podwiesk	Woj.
Część humanistyczna	J. polski	62,3%	67,2%	61%	61%	65%	60%	64%	62%
	Historia i WOS	65%	57,2%	72%	56%	58%	62%	65%	59%
Część matematyczna	Matematyka	45%	45%	63,5%	46%	45%	47%	51%	46%
	Przedmioty przyrodnicze	57,3%	47,6%	62,5%	57%	50%	48%	56%	52%
Języki obce	J. angielski - podst.	65%	60,4%	53%	60%	64%	63%	59%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chełmno i OKE w Gdańsku

Dla podniesienia i utrzymania jakości edukacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających przede wszystkim kompetencje kluczowe na rynku pracy. Niezbędne jest również podjęcie działań o charakterze środowiskowym, jak np. pomoc w wypełnieniu obowiązków domowych. Równie ważne jest zapewnienie ciekawej oferty spędzania czasu poza szkołą, poprzez organizację zajęć w świetlicy wiejskiej.

Poziom aktywności mieszkańców mierzony wskaźnikiem frekwencji wyborczej wskazuje, że Klamry należą do Okręgowej Komisji Wyborczej nr 4, w której ta aktywność jest wyższa niż średnia dla całej Gminy. W każdym z badanych głosowań (w wyborach samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich) frekwencja w OKW nr 4 była wyższa niż w całej Gminie.

Tabela 27. Frekwencja wyborcza w Klamrach

Frekwencja		OKW nr 4	Gmina Chelmino
w wyborach samorządowych w 2014 r.		40,46%	32,19%
w wyborach parlamentarnych w 2015 r.		38,72%	34,49%
w wyborach prezydenckich w 2015 r.	I tura	39,07%	35,06%
	II tura	45,26%	41,24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Dużo gorzej wypada aktywność mieszkańców sołectwa pod kątem uczestnictwa w zebraniach sołeckich. Zarówno w 2014 i 2015 r. **frekwencja na zebraniach sołeckich była bardzo niska**, niższa od średniej w Gminie. **Niska aktywność jest dużym problemem w Klamrach**, w związku z czym konieczne jest podjęcie działań w tej sferze nastawionych na aktywizację i animację poprzez stworzenie Centrum Aktywności Lokalnej (CAL).

Tabela 28. Frekwencja na zebraniach sołeckich w Klamrach

	Klamry		Gmina Chelmino	
	2014	2015	2014	2015
Liczba mieszkańców biorących udział w zebraniu (we wrześniu danego roku)	16	35	290	305
Liczba mieszkańców	690	746	5 742	5 895
Frekwencja	2,32%	4,96%	5,05%	5,17%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Chelmino

Wśród organizacji aktywnie działających na terenie sołectwa, integrujących i aktywizujących społeczność należy wskazać przede wszystkim sołtysa wraz z radą sołecką. Popularyzowaniem sportu wśród dzieci i dorosłych zajmuje się Ludowy Zespół Sportowy „Tartak” Klamry. Podstawową dyscypliną sportu w LZS jest piłka nożna.

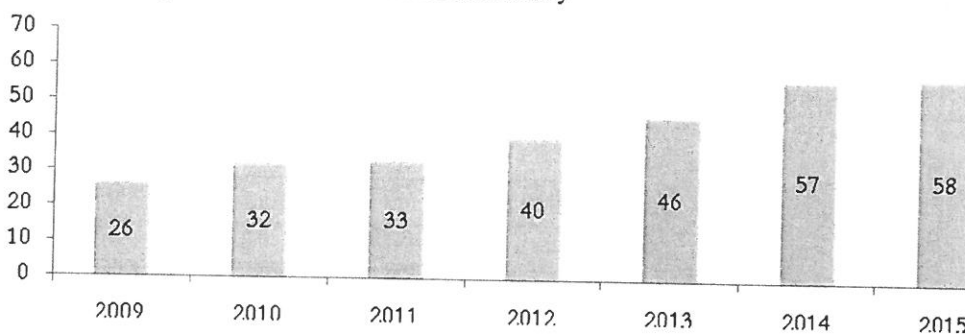
Na spotkaniach konsultacyjnych mieszkańcy wskazywali na konieczność **budowy nowej świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu wokół niej** (parking, plac zabaw, boisko sportowe) oraz **zakup niezbędnego wyposażenia**, ale także potrzebę **organizacji działań środowiskowych** np. w postaci świetlicy środowiskowej, zajęć dla dzieci, realizacji aktywnych form spędzania wolnego czasu (zajęcia kulturalne, sportowo – rekreacyjne). Innym ważnym zagadnieniem poruszonym na spotkaniach była konieczność zapewnienia **dojazdu do nowopowstałej świetlicy** poprzez **przebudowę dróg gminnych**, które obecnie nie posiadają nawierzchni asfaltowej oraz stworzenie **ścieżki rekreacyjnej pełniącej również funkcje ścieżki pieszo-rowerowej**. Dzięki temu

dojazd do świetlicy będzie łatwy i bezpieczny. Zgłaszano również chęć podjęcia współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz walki z wykluczeniem społecznym.

Sfera gospodarcza

Na przestrzeni lat 2009 – 2015 liczba przedsiębiorstw działających na terenie sołectwa wzrosła z 26 do 58. Według danych Urzędu Gminy Chełmno pod koniec 2015 w Klamrach działało 36 podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. Prawie wszystkie firmy to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników.

Wykres 5. Przedsiębiorczość na terenie sołectwa Klamry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Stopień przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r. wyniósł 7,17 i tym samym był wyższy niż średnio w Gminie (4,59). **Dobry klimat aktywności gospodarczej** jest niewątpliwym **potencjałem tego obszaru**, który należy wspierać i rozwijać poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej Klamry (remonty dróg) i krzewienie przedsiębiorczości wśród mieszkańców (aktywizacja zawodowa).

Sfera środowiskowa

Problemem dostrzeganym przez mieszkańców są dzikie wysypiska śmieci w okolicznych lasach, a także niska świadomość ekologiczna. W okresie grzewczym wzrasta zanieczyszczenie powietrza spowodowane ogrzewaniem nieruchomości głównie przy użyciu węgla lub miału.

Niewątpliwym zagrożeniem są znajdujące się na terenie sołectwa wyrobysy zawierające azbest. Według Programu usuwania wyrobysy zawierających azbest dla Gminy Chełmno na lata 2013 – 2032, na 80 posesjach w Klamrach znajduje się w sumie 16 301 m² azbestu (179,3 Mg) – najwięcej w Gminie.

Cały obszar objęty rewitalizacją znajduje się w **granicach Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego**. Park obejmuje ochroną prawą i lewobrzeżną część Wisły na odcinku od Bydgoszczy do miejscowości Nowe. Obszar parków o powierzchni ponad 60 000 ha jest jednym z większych kompleksów przyrodniczych prawnie chronionych w województwie kujawsko-pomorskim. Na terenie sołectwa Klamry znajduje się też pomnik przyrody (pojedyncze drzewo, gatunek: dąb, nr 286 w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Toruniu). **Duże kompleksy leśne i czyste środowisko** są jedną z głównych przyczyn osiedlania się w Klamrach nowych mieszkańców i **jednym z najważniejszych atutów tego obszaru**.

Przy wdrażaniu poszczególnych inwestycji zawartych w programie zachowane będą wymogi i zakazy wynikające z przepisów odrębnych obowiązujących na tym obszarze.²⁰Jednocześnie wskazane w programie przedsięwzięcia, na etapie ich wdrażania - projektowania i realizacji, poddane będą odrębnym procedurom oceny oddziaływania na środowisko.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

W myśl zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Chełmno, sołectwo Klamry pełni przede wszystkim funkcję usługową i mieszkaniową. Obszar ten został zaliczony do dwóch jednostek strukturalnych (II osadniczo-ekologiczna, IV rolniczo-ekologiczna), dla których określono w Studium odrębne zasady gospodarowania.

Tabela 29. Przeznaczenie terenów w sołectwie Klamry

Strefa polityki przestrzennej	Przeznaczenie
C - strefa zurbanizowana	Funkcja usługowa, mieszkaniowa (wielorodzinna i jednorodzinna), produkcyjna, gospodarczo-magazynowa, rekreacyjna.
D - strefa o rozpoczętym procesie urbanizacji	Kontynuowanie zabudowy funkcją zapoczątkowaną i o zapoczątkowanym charakterze zabudowy.
E - strefa potencjalnego rozwoju	Tereny predysponowane do urbanizacji pod zabudowę o przeznaczeniu mieszkaniowym, przemysłowym, produkcyjno-gospodarczym
F - strefa terenów ekologicznych	Obszary chronione przed zabudową, z wyodrębnionymi terenami pełniące funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe i predysponowane do pełnienia takich funkcji oraz terenami zalecanymi do zalesień i zadrzewień.
G - strefa rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Przeznaczona do rozwijania i utrwalania funkcji rolniczych, dopuszczalna jest realizacja zabudowy związanej z rolnictwem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Chełmno

Przez teren sołectwa przebiegają drogi gminne i droga powiatowa nr 1622C. To właśnie **droga powiatowa relacji Chełmno – Sztywnag jest źródłem wielu zagrożeń komunikacyjnych**. W ciągu ostatnich 5 lat na tej drodze doszło do 35 zdarzeń drogowych (wypadki i kolizje), w których zginęło 9 osób, a 13 odniosło rany (liczba zdarzeń i ofiar dotyczy całej drogi tj. miejscowości Klamry, Nowawieś Chełmińska, Małe i Wielkie Łunawy). Zaś w samych Klamrach było 7 ofiar śmiertelnych. **Wzdłuż tej drogi nie biegnie chodnik, ani ścieżka rowerowa**. Aby podnieść poziom bezpieczeństwa na tym odcinku i zapewnić mieszkańcom bezpieczny i łatwy dostęp do miejsca, w którym powstanie świetlica wiejska potrzebne jest wybudowanie ścieżki pieszo-rowerowej. Wpłyne to też pozytywnie na atrakcyjność turystyczną miejscowości, zachęci do aktywności sportowej i rekreacyjnej oraz przyczyni się do ograniczenia ruchu samochodowego. Ponadto taka ścieżka może być też wykorzystywana w celu propagowania zachowań prozdrowotnych i prośrodowiskowych.

²⁰ Rozporządzenie nr 19/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Kuj. - Pom. Nr 108, poz. 1873), Rozporządzenie nr 7/2009 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 13 maja 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Kuj. - Pom. Nr 52, poz. 1084).

Spośród 14,9 km dróg w sołectwie, tylko 26,11% to **drogi** asfaltowe (3,89 km). Na obszarze objętym rewitalizacją **nie ma ścieżek rowerowych**. A ilość chodników jest niewystarczająca. Zły stan dróg, tj. brak nawierzchni asfaltowej, chodników i ścieżek rowerowych jest jednym z najważniejszych problemów w tej sferze. Przeprowadzenie potrzebnych modernizacji znacznie podniesie jakość życia na tym obszarze – **poprawi się bezpieczeństwo i dostępność komunikacyjna**, a także **atrakcyjność inwestycyjna** Klamery. Odcinki dróg, które szczególnie wymagają przebudowy to:

- droga gminna nr 060123C w Klamrach o długości 0,386 km,
- drogi gminna nr 060123C na odcinku Nowe Dobra – Klamry o długości 1,282 km,
- drogi gminna nr 060123C na odcinku Klamry – Nowawieś Chelmińska.

Przedmiotowe odcinki dróg są fragmentem jednej drogi, która bezpośrednio prowadzi do miejsca gdzie wybudowana zostanie świetlica wiejska – centrum życia społecznego wsi. Aktualnie są to drogi gruntowe utwardzone szlaką. Wpływa to na obniżenie poziom życia mieszkańców, nie stwarza warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego miejscowości, utrudnia komunikację, obniża bezpieczeństwo.

Zdjęcie 1. Drogi w Klamrach wymagające modernizacji

Źródło: *Urząd Gminy Chełmno*

Klamry są **jedynym sołectwem w Gminie, które nie jest zwodociągowane w 100%**. W 2015 r. 96,94% nieruchomości było podłączonych do wodociągu. Brak dostępu do sieci kanalizacyjnej i gazowej. **Gospodarka ściekowa** opiera się przede wszystkim na zbiornikach wybieralnych (szambach). Ze względu na rozporoszoną zabudowę, przy której budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadniona, Gmina wspiera budowę przydomowych oczyszczalni ścieków – według danych Urzędu Gminy Chełmno w 2015 r. istniały 64 takie oczyszczalnie (których wybudowanie wspierała Gmina). Klamry jako najludniejsze sołectwo należą też do jednych z największych w Gminie producentów ścieków. Stąd też konieczna jest dalsza **modernizacja gospodarki ściekowej polegająca na budowie nowych przydomowych oczyszczalni ścieków** – takie działania korzystnie wpłyną na jakość środowiska.

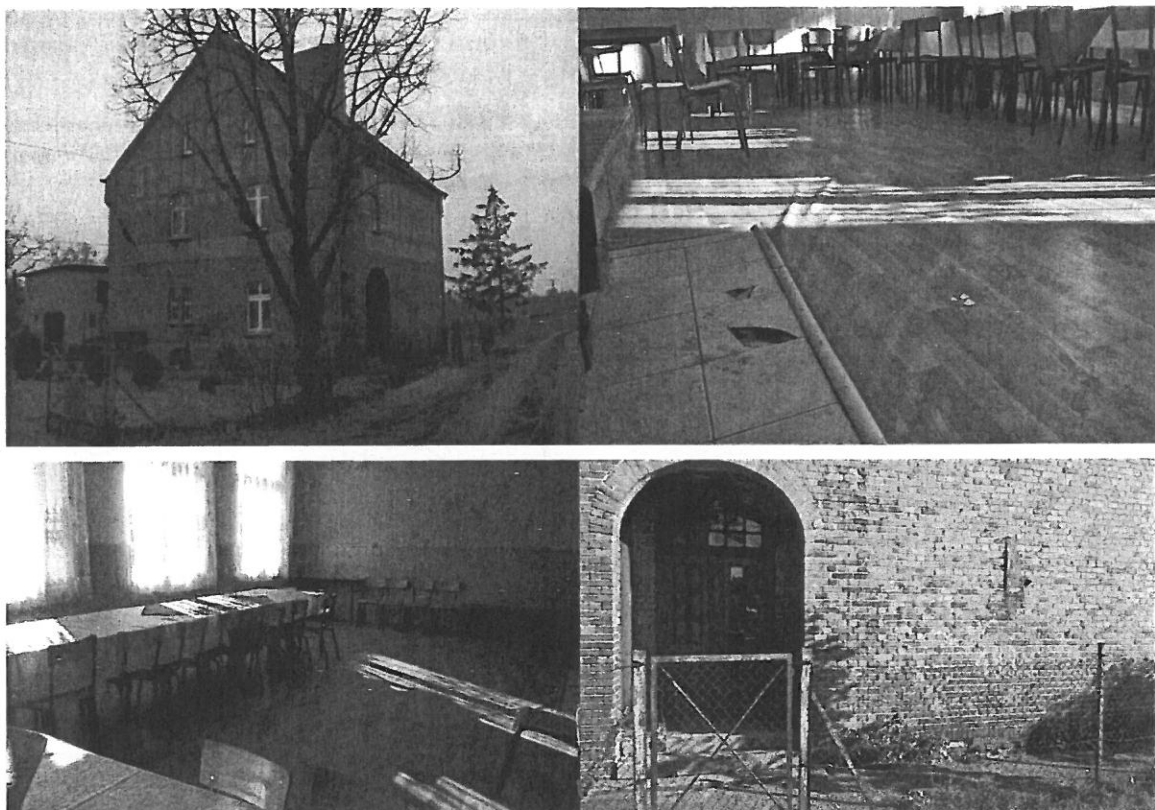
Jedynym obiektem pełniącym funkcje społeczne jest **świetlica wiejska w Klamrach**. Obiekt jednak **nie spełnia potrzeb mieszkańców** – jest zbyt mały (ok. 50 m²) w stosunku do tak dużej liczby ludności, w związku z czym wielokrotnie podczas organizacji imprez czy spotkań, mieszkańcy borykają się z brakiem miejsca. Z tego powodu część osób zainteresowanych nie może wziąć udziału w wydarzeniach organizowanych w świetlicy. Budynek, w którym znajduje się świetlica to obiekt

poszkolny z lat 20. XX wieku (jedno z pomieszczeń zaadaptowane jest na świetlice, pozostałą część budynku zajmują mieszkania osób prywatnych) bez centralnego ogrzewania i łazienki, z instalacją elektryczną znajdują się w bardzo złym stanie. Wyposażenie świetlicy jest bardzo skromne i w złym stanie (składają się na nie tylko krzesła i stoły), brak sprzętu, który byłby wykorzystywany do przeprowadzania w świetlicy różnego typu zajęć. Wszystko to powoduje, że prowadzenie tu jakichkolwiek działań na rzecz aktywizowania i integrowania jest praktycznie niemożliwe.

Świetlica wiejska powinna stanowić centrum życia społecznego i kulturalnego w sołectwie. To tutaj powinny odbywać się spotkania w sprawach ważnych dla sołectwa, imprezy okolicznościowe, pokazy, warsztaty, szkolenia, zajęcia dla dzieci. Dlatego też mieszkańcy Klamra na spotkaniach i w ankietach wskazywali na **konieczność wybudowania nowego obiektu**, który będzie pełnił te funkcje, i w którym będzie działać **Centrum Aktywności Lokalnej**.

Poza wskazaną świetlicą w sołectwie nie ma innych publicznie dostępnych obiektów służących mieszkańcom, np. boiska, placu zabaw, siłowni zewnętrznej czy innej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Tymczasem wysoki odsetek osób młodych w społeczeństwie i rosnąca liczba mieszkańców powodują, że potrzeby rozwoju takiej infrastruktury są coraz większe, coraz więcej osób jest zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu wolnego.

Zdjęcie 2. Świetlica wiejska w Klamrach

Źródło: Urząd Gminy Chelmo

Podsumowanie problemów i potencjałów w Klamrach

Potencjały	Problemy
Społeczne	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klamry są największym pod względem ludnościowym sołectwem w Gminie, co gwarantuje że podejmowane działania rewitalizacyjne będą miały bardzo szerokie oddziaływanie społeczne. ▪ Rosnąca liczba ludności spowodowana dodatnim przyrostem naturalnym i napływem mieszkańców z innych terenów, chętnie osiedlających się w Klamrach. ▪ Bardzo korzystne trendy demograficzne – liczną grupę mieszkańców stanowią dzieci i młodzież, a wskaźnik obciążenia demograficznego jest korzystniejszy niż w Gminie Chełmno. ▪ Bezpieczna i spokojna okolica – na terenie Klamer notuje się niewiele interwencji policyjnych. ▪ Aktywnie w Klamrach działa sołtys i rada sołecka. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stosunkowo liczna grupa dzieci i młodzieży w Klamrach nie ma zapewnionej ciekawej i rozwijającej oferty na spędzanie czasu wolnego, wakacji czy ferii. Stan obecnej świetlicy i brak wyposażenia ograniczają lub często całkowicie uniemożliwiają realizację jakichkolwiek zajęć. Brak działań na rzecz podnoszenia jakości edukacji, czy działań o charakterze środowiskowym. ▪ Wysokie bezrobocie – wielu bezrobotnych to osoby po 50 r. ż. lub nie pracujące przez ponad 2 lata. Osoby bezrobotne w Klamrach stanowią grupę zagrożoną wykluczeniem społecznym. ▪ Wiele osób korzysta z pomocy społecznej z różnych przyczyn i wiele dzieci objętych jest zasiłkiem rodzinnym. ▪ Potrzeba wsparcia i podnoszenia poziomu kształcenia dzieci i młodzieży. ▪ Niska aktywność wśród mieszkańców sołectwa – niewielkie zainteresowanie np. zebraniem sołeckimi. ▪ Aktualnie w Klamrach brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej, działań animacyjnych i integracyjnych . ▪ Wobec wskazanych najczęstszych problemów społecznych na obszarze Klamer, wsparcie dla grup i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest niewystarczające. ▪ W Klamrach brakuje instytucji typu Centrum Aktywności Lokalnej, które prowadziłoby kompleksowe działania, przede wszystkim na rzecz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. ▪ Niewystarczająco rozwinięte są usługi opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym.
Inne (gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne)	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klamry cechują się stosunkowo dobrym klimatem przedsiębiorczości – wielu mieszkańców prowadzi działalność gospodarczą – jest to niewątpliwy potencjał, który należy wspierać i rozwijać. ▪ Duże kompleksy leśne i czyste środowisko są jedną z głównych przyczyn osiedlania się w Klamrach nowych mieszkańców i jednym z najważniejszych atutów tego obszaru. Dzięki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Problemem w sferze środowiskowej jest wciąż niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców, a także dzikie wysypiska śmieci. ▪ W okresie grzewczym wzrasta zanieczyszczenie powietrza spowodowane ogrzewaniem nieruchomości przy wykorzystaniu tradycyjnych źródeł ciepła. ▪ Wiele nieruchomości posiada wyroby

Potencjały	Problemy
<p>temu prężnie rozwija się tutaj budownictwo mieszkaniowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bliskość miasta Chełmno. 	<p>zawierające azbest.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wiele dróg nie posiada nawierzchni asfaltowej, brak chodników i ścieżek rowerowych znacznie obniża jakość życia mieszkańców. Dojazd do części posesji jest utrudniony. Poważnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa komunikacyjnego jest droga powiatowa Chełmno – Sztynwag, na tym odcinku (w tym w Klamrach) doszło do wielu wypadków, również śmiertelnych). Tymczasem wzdłuż drogi nie ma chodnika ani ścieżki dla rowerzystów. ▪ Zły stan dróg powoduje, że dojazd do części miejscowości jest utrudniony co wpływa negatywnie na rozwój gospodarczy. ▪ Sieć wodociągowa jest niewystarczająco rozbudowana. Klamry są jedyną miejscowością w Gminie Chełmno gdzie wciąż nie wszystkie nieruchomości są podłączone do sieci. ▪ Brak kanalizacji, gazociągu i sieci światłowodowej. ▪ Dostępne połączenia komunikacyjne nie zaspokoją zapotrzebowania w tym zakresie. ▪ Klamry są największym w Gminie producentem ścieków. W związku z tym, że budowa kanalizacji przy rozproszonej zabudowie jest ekonomicznie nieuzasadniona, gospodarka ściekowa opiera się głównie na szambach, co nie jest korzystnym rozwiązaniem dla środowiska, tym bardziej, że Klamry znajdują się w granicach Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Powinno się wspierać budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. ▪ Obecna świetlica wiejska jest niewielka (50m²), przez co większość mieszkańców nie może uczestniczyć w organizowanych w sołectwie wydarzeniach. ▪ Stan budynku z pocz. XX wieku, w którym działa świetlica jest bardzo zły – brak c.o. i łazienki, zły stan instalacji elektrycznej. Świetlica nie posiada wyposażenia (poza stołami i krzesłami). Powoduje to, że prowadzenie tu działań na rzecz aktywizowania i integrowania mieszkańców jest praktycznie nie możliwe. ▪ W Klamrach nie ma żadnej publicznie dostępnej infrastruktury sportowej czy rekreacyjnej, np. boiska, placu zabaw, siłowni itp. Wysoki odsetek osób młodych

Potencjały	Problemy
	w społeczeństwie i rosnąca liczba mieszkańców powodują, że potrzeby rozwoju takiej infrastruktury są coraz większe, coraz więcej osób jest zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu wolnego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy, spotkań z mieszkańcami i badania ankietowego

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

W prowadzeniu procesu rewitalizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami, pierwszym krokiem było przeprowadzenie pełnej diagnozy problemów z jakimi borykają się mieszkańcy Gminy Chełmno. Na tej podstawie zdefiniowana została wizja zmiany (odnowy) obszaru wymagającego rewitalizacji, czyli sołectwa Klamry. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2023 r. i odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy.

Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań społeczeństwa wobec zamierzonej rewitalizacji danego obszaru – dotyczy to zarówno mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne. Przeprowadzone badanie ankietowe pokazało, że najbardziej **oczekiwanymi efektami procesu rewitalizacji według mieszkańców są:**

- Zwiększenie aktywności i integracji społeczności lokalnej poprzez działania aktywizacyjne i animację społeczności,
- Organizacja zajęć sportowych,
- Zapewnienie kompleksowej oferty kulturalnej, aktywizacyjnej i animacyjnej poprzez organizację Centrum Aktywności Lokalnej,
- Poprawa infrastruktury drogowej – modernizacja dróg, utwardzenie nawierzchni, montaż oświetlenia,
- Budowa chodników i ścieżek pieszo-rowerowych, co pozytywnie wpłynie na poprawę bezpieczeństwa pieszych,
- Stworzenie obiektów infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury kulturowej (świetlice wiejskiej – miejsca spotkań i integracji mieszkańców) i sportowo-rekreacyjnej (placu zabaw dla dzieci, boiska sportowego, siłowni zewnętrznej),
- Budowa infrastruktury technicznej – budowa gazociągu, kanalizacji, światłowodu,
- Zwiększenie liczby połączeń komunikacji publicznej, które umożliwią mieszkańcom większą mobilność,
- Wsparcie i rozwój potencjału jakim jest przedsiębiorczość poprzez aktywizację zawodową mieszkańców i poprawę dostępności Klamery poprzez modernizację dróg.

Ankietowani wyraźnie wskazali, że **największymi problemami są:**

- a) W sferze społecznej:
  - Bezrobocie,
  - Brak miejsc do uprawiania sportu i rekreacji,
  - Alkoholizm,
  - Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną,
  - Niska aktywność lokalnej społeczności,
- b) W sferze gospodarczej:
  - Brak miejsc pracy,
  - Brak dobrego dojazdu do miejscowości,
  - Brak wsparcia dla przedsiębiorców,
- c) W sferze przestrzenno-technicznej:
  - Zły stan dróg,
  - Brak lub niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych,
  - Dostęp do sieci światłowodowej,
- d) W sferze środowiskowej:
  - Dzikie wysypiska śmieci,

- Niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę, wyniki badań ankietowych i spotkania z mieszkańcami i rozmowy z lokalnymi liderami, sformułowano poniższą wizję rozwoju Klamery.

Wizja

Problemy: Sołectwo Klamry jest obszarem zdegradowanym w Gminie Chełmno, gdyż na tym terenie kumuluje się wiele problemów natury społecznej, a także problemy o charakterze środowiskowym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym. Jednocześnie jest to największe pod względem liczby mieszkańców sołectwo w Gminie. Na obszarze rewitalizacji występuje **wiele problemów społecznych, które wzajemnie się nawarstwiają**. Wielu mieszkańców Klamery to osoby zarejestrowane jako bezrobotne przez ponad 2 lata, a skala korzystania z pomocy społecznej na tym obszarze świadczy o występowaniu zjawiska niesamodzielności ekonomicznej. Ponadto jakość kształcenia na poziomie podstawowym odbiega od poziomu województwa. Obszar ten boryka się również z innymi problemami takimi, jak: niewystarczające wsparcie dla seniorów, brak integracji i aktywności wśród mieszkańców, brak ciekawej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych. **Sytuację kryzysową utrwala zły stan infrastruktury społecznej**. Co prawda sołectwo posiada świetlicę wiejską mieszczącą się w budynku z lat 20. XX wieku. Jednak stan tego obiektu (brak ogrzewania, toalet, wyposażenia, zły stan instalacji elektrycznej) i wielkość pomieszczenia zajmowanego przez świetlicę (50 m²) praktycznie uniemożliwia prowadzenia tutaj jakichkolwiek przedsięwzięć o charakterze społecznym. Na tym obszarze nie ma publicznie dostępnych żadnych obiektów sportowych i rekreacyjnych. Jakość istniejącej infrastruktury technicznej jest niezadowalająca. Tyczy się to przede wszystkim dróg, które w większości nie posiadają nawierzchni asfaltowej. Brakuje też ścieżek pieszo-rowerowych, co przekłada się na brak bezpieczeństwa pieszych (dotyczy to zwłaszcza drogi powiatowej Chełmno-Sztytnag). Klamry jako jedyne w Gminie sołectwo nie są w pełni zwodociągowane. Ponadto Klamry jako najludniejsze w Gminie sołectwo są też największym emitentem ścieków, podczas gdy na tym terenie brak sieci kanalizacyjnej, a do odprowadzania ścieków wykorzystywane są przede wszystkim zbiorniki wybieralne. Na obszarze rewitalizacji notuje się również przekroczenia standardów jakości środowiska, czego wyrazem jest zanieczyszczenie powietrza (nasilające się w sezonie grzewczym). Przyczyną tego jest fakt, że podstawowym źródłem ogrzewania nieruchomości są głównie tradycyjne piece węglowe.

Sposób rozwiązania problemów: Zaplanowana w ramach rewitalizacji interwencja ma za zadanie wpłynąć na poprawę w zakresie poszczególnych zagadnień kryzysowych. W odpowiedzi na powyższe problemy, które stały się podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji zaplanowano szereg przedsięwzięć, które mają na celu łagodzenie i rozwiązywanie zastanych problemów. Rewitalizację zamierza przeprowadzić się zgodnie z celami C i D określonymi w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, tj. „Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych” oraz „Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej”. W ramach rewitalizacji kładzie się nacisk na aktywizację społeczną i zawodową, działania rekreacyjne, animacyjne i integracyjne w parze z poprawą stanu infrastruktury publicznej i jakości środowiska.

Przeprowadzona zostanie **kompleksowa aktywizacja mieszkańców zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym** (przede wszystkim bezrobotnych i niesamodzielnych ekonomicznie) pod kątem **zawodowym i społecznym celem zwiększenie ich szans na rynku pracy i usamodzielnienia się od świadczeń pomocy społecznej oraz zachęcenia do udziału w życiu publicznym**. Wsparcie zostanie również skierowane na edukację na poziomie przedszkolnym,

podstawowym i gimnazjalnym, tak aby **podnieść jakość nauczania** i tym samym zapewnić dzieciom lepszy start w dorosłe życie. Osiągnięciu powyższych efektów będą służyć następujące działania:

- Powołanie Centrum Aktywności Lokalnej w Klamrach, które będzie realizować różnorakie działania skierowane do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przede wszystkim bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej. CAL będzie zapewniał kompleksową usługę wsparcia uczestników projektu przyczyniającą się do rozwiązania zdiagnozowanych u nich problemów. W ramach CAL-u będą prowadzone działania:
  - a) wdrażające rozwiązania z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, np. klub samopomocy, świetlica środowiskowa, klub młodzieżowy, klub pracy,
  - b) z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej, m. in. szkolenia podnoszące kompetencje oraz dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne,
  - c) z zakresu organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej wykorzystujące, np. usługi wzajemnościowe i samopomocowe, animatora/lidera aktywności lokalnej.
- Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej poprzez zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie umożliwiające aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy w oparciu o Program Aktywności Lokalnej, Kontrakt socjalny lub Program Aktywizacja i Integracja. Uczestnicy zostaną objęci instrumentami aktywnej integracji (aktywizacja społeczna, edukacyjna, zawodowa, zdrowotna). Działania te będą realizowane w partnerstwie przez Gminę Chełmno, Powiatowy Urząd Pracy w Chełmnie oraz organizacje pozarządowe
- Organizowanie w świetlicy wiejskiej spotkań Mobilnego Centrum Aktywizacji Zatrudnienia działającego w PUP w Chełmnie przy współpracy Gminy, GOPS i NGO, które będzie prowadzić działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne mieszkających na obszarach wiejskich - Klamry, które z uwagi na utrudniony dostęp do Centrum Aktywizacji Zawodowej w PUP do tej pory w ogóle lub w niewielkim zakresie korzystały z usług i instrumentów rynku pracy.
- Realizacja instrumentów rynku pracy, które obejmą mieszkańców Klamery – staże zawodowe, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne.
- Prowadzenie promocji działań ukierunkowanych na wsparcie przedsiębiorczości - dotacje na założenie własnej działalności i związane z tym tworzenie nowych miejsc pracy – np. we współpracy z LGD „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” promocja działania związanego z udzielaniem przez LGD premii na założenie własnej działalności, we współpracy z PUP wsparcie na założenie własnej działalności.
- Udzielenie wsparcia uczniom szkół podstawowych i gimnazjalnych w zakresie: doradztwa edukacyjno – zawodowego, wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, nabycia kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy w obszarze nauk matematyczno – przyrodniczych, języków obcych oraz umiejętności i zachowań niezbędnych na rynku pracy poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.
- Zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej poprzez utworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawę jakości kształcenia na tym poziomie edukacji poprzez zajęcia dodatkowe dla dzieci i podnoszenie kompetencji nauczycieli.

Powyższym działaniom społecznym będzie towarzyszyć **poprawa stanu infrastruktury służącej mieszkańcom**. Działalność CAL-u i szereg innych działań z zakresu przeciwdziałania bezrobociu będą realizowane w **nowo wybudowanej świetlicy**, przy wykorzystaniu **zakupionego wyposażenia**, jak i **zagospodarowanego terenu rekreacyjnego** wokół świetlicy. W tej nowopowstałej infrastrukturze będzie możliwe realizowanie projektów społecznych. Następnym ważnym krokiem będzie zapewnienie łatwego i bezpiecznego dojazdu do świetlicy poprzez **zmianę**

nawierzchni dróg na asfaltową i powstanie ścieżki rekreacyjnej służącej pieszym i rowerzystom. Inwestycje w drogi i ścieżkę są elementem szerszej koncepcji rewitalizacyjnej i mają na celu przede wszystkim zapewnienie dobrego skomunikowania świetlicy, gdzie będzie funkcjonował CAL i będą realizowane działania z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej z resztą miejscowości i poprawę bezpieczeństwa, a także ułatwienie dojazdu do posesji i do obiektów użyteczności publicznej, poprawę atrakcyjności gospodarczej obszaru, a tym samym zachęcenie do tworzenia nowych miejsc pracy – przy drodze znajdują się tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe oraz działalność gospodarczą, poprawę estetyki obszaru rewitalizacji, poprawę stanu środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. Wybudowana ścieżka rekreacyjna będzie wykorzystywana nie tylko do celów komunikacyjnych, ale również do organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych. Będzie spełniać także funkcję edukacyjną – wzdłuż ścieżki usytuowane zostaną tablice informacyjno-edukacyjne. Ścieżka rekreacyjna przyczyni się do zniwelowania zdiagnozowanych na obszarze Klamery problemów ponieważ pozwoli na realizację działań środowiskowych skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia tych osób, co wpłynie na zmniejszenie bezrobocia oraz liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Realizacja części działań środowiskowych odbywać się będzie na ścieżce rekreacyjnej. Wybudowana ścieżka rekreacyjna poprawi dostępność osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz ich otoczenia – osoby te będą miały łatwy i bezpieczny dojazd/dojście do świetlicy wiejskiej gdzie organizowane będą zajęcia/działania środowiskowe, do pozostałych miejsc/obiektów aktywizacji, do szkoły, do miasta Chełmna. Stworzona zostanie oferta dla stosunkowo licznej grupy dzieci i młodzieży w Klamrach, która nie ma zapewnionej ciekawej i rozwijającej oferty na spędzanie czasu wolnego, wakacji czy ferii - na wybudowanej ścieżce rekreacyjnej będą mogły być organizowane zajęcia sportowe np. rajdy rowerowe, piesze. Ścieżka zachęcać będzie do aktywnego spędzania czasu wolnego.

Celem przeciwdziałania negatywnym zjawiskom środowiskowym w zakresie jakości powietrza i gospodarki ściekowej podjęte zostaną działania służące poprawie jakości środowiska. W Klamrach, które jako jedyne sołectwo nie są w całości zwodociągowane, zostanie rozbudowana sieć wodociągowa, do której zostaną podłączone nowe gospodarstwa. Wobec braku kanalizacji na tym terenie, wybudowane zostaną nowe przydomowe oczyszczalnie ścieków przy indywidualnych gospodarstwach domowych. Wspierane będzie wytwarzanie energii cieplnej i elektrycznej ze źródeł odnawialnych - wybudowane zostaną mikroinstalacje prosumenckie na budynkach mieszkalnych.

Stan obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji: Dzięki zrealizowaniu zaplanowanych w programie rewitalizacji zadań w sołectwie Klamry jakość życia ulegnie znacznej poprawie. W Klamrach powstanie Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) jako miejsce aktywizacji i integracji mieszkańców. Działanie CAL-u będzie możliwe dzięki wybudowaniu i wyposażeniu nowej świetlicy wiejskiej, zagospodarowaniu terenów wokół oraz budowy ścieżki rekreacyjnej. Obecnie występujące problemy społeczne zostaną złagodzone dzięki licznym działaniom realizowanym w ramach CAL-u (np. aktywizacja społeczno-zawodowa, programy socjoterapeutyczne, zajęcia edukacyjne, działania animacyjne prowadzone przez animatorów aktywności lokalnej i obywatelskiej). Nowa świetlica stanie się miejscem, gdzie osoby potrzebujące uzyskują pomoc, dzieci i młodzież – ciekawe zajęcia pozaszkolne, a wszyscy mieszkańcy – miejsce i okazję do wspólnych spotkań. Znacznie poprawi się dostęp do oferty kulturalnej i rekreacyjnej. Dzięki powstaniu przy świetlicy wielu obiektów sportowych i rekreacyjnych (m. in. plac zabaw, siłownia zewnętrzna, boisko wielofunkcyjne, boisko do siatkówki plażowej) oraz ścieżki rekreacyjnej, zwiększy się integracja i aktywność wśród mieszkańców. Dzięki podjęciu działań na rzecz edukacji, poprawie ulegnie jakość kształcenia. Dostępność komunikacyjna Klamery i bezpieczeństwo komunikacyjne podniesie się za sprawą modernizacji dróg i budowy ścieżki rekreacyjnej. Rozbudowany zostanie wodociąg, powstaną nowe przydomowe oczyszczalnie ścieków i wybudowane zostaną nowe instalacje oze, co przyczyni

się do poprawy jakości środowiska. Wszystko to wpłynie korzystnie również na atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą sołectwa. W wyniku przeprowadzonej rewitalizacji zmniejszy się poziom bezrobocia na obszarze rewitalizowanym, a zwiększeniu ulegnie samodzielność ekonomiczna mieszkańców, co przełoży się na mniejsze korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej. Za sprawą podjętych działań jakość kształcenia ulegnie poprawie. Rewitalizacja przyczyni się do poprawy jakości środowiska naturalnego w Klamrach, co wraz z rozwojem i infrastruktury technicznej wpłynie pozytywnie na podniesienie standardu życia na tym terenie.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

W odpowiedzi zidentyfikowane problemy, na podstawie których Klamry zostały wskazane jako obszar zdegradowany wymagający rewitalizacji, wyznaczono odpowiadające im cele pozwalające na ich rozwiązanie lub złagodzenie. Poniżej sformułowane cele są pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji w roku 2023 i są ukierunkowane na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim. Do celów przypisano konkretne kierunki działań. Stanowią one zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonego celu. Zaś na każdy kierunek składają się konkretne przedsięwzięcia rewitalizacyjne²¹.

Tabela 30. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia

Problem na podstawie, którego wyznaczono Klamry jako obszar zdegradowany	Cel	Kierunki działań	Przedsięwzięcie
1.1 Bezrobocie wyrażające się wyższym niż średnio w Gminie odsetkiem osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy	Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwiększenie samodzielności ekonomicznej mieszkańców oraz lepsza jakość edukacji	Przeciwdziałanie zjawiskom bezrobocia i niesamodzielności ekonomicznej wśród mieszkańców Klamr oraz podniesienie jakości edukacji	1.1 Rozwijanie Centrów Aktywności Lokalnej
1.2 Niesamodzielność ekonomiczna ludności przejawiająca się wyższym niż w Gminie udziałem osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej			1.2 Podnoszenie jakości kształcenia*
1.3 Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym jest niższa niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim			1.3 Działania na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej*

²¹ Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań, w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, zawartym lub wynikającym z programu rewitalizacji z logice powiązanych z treścią i celami programu rewitalizacji.

Wskaźnikami realizacji celów rewitalizacji w Gminie Chełmno są:

1. Cel: Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwiększenie samodzielności ekonomicznej mieszkańców oraz lepsza jakość edukacji

Wskaźniki:

- Objęcie działaniami aktywizacji społecznej i zawodowej 138 osób (mieszkańców Klamery) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i otoczenia tych osób.
- Podjęcie pracy przez 7 osób bezrobotnych uczestniczących w ramach programu rewitalizacji w projektach aktywizujących.
- Poszukiwanie pracy przez 8 osób bezrobotnych uczestniczących w ramach programu rewitalizacji w projektach aktywizujących.
- Zorganizowanie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum dla 38 uczniów z zakresu doradztwa edukacyjno – zawodowego, wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, nabycia kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy w obszarze nauk matematyczno – przyrodniczych, języków obcych oraz umiejętności i zachowań niezbędnych na rynku pracy .
- Zrealizowanie dodatkowych zajęć dla 6 przedszkolaków.
- Utworzenie nowych miejsc pracy – 3 etaty.

2. Cel: Poprawa stanu środowiska naturalnego w Klamrach

Wskaźniki:

- Rozbudowanie i podłączenie 3 gospodarstw do sieci wodociągowej.
- Wybudowanie 13 przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Zamontowanie 13 mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących oze.

3. Cel: Poprawa jakości życia w Klamrach poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej

Wskaźniki:

- Powstanie nowej świetlicy wiejskiej wraz zagospodarowanym na cele rekreacyjne terenem wokół, zapewniającej kompleksową aktywizację społeczno-zawodową dla mieszkańców obszaru rewitalizacji – 1 obiekt.
- Zmiana nawierzchni na asfaltową 3 odcinków dróg prowadzących do świetlicy wiejskiej – 3 obiekty.
- Wybudowanie ścieżki rekreacyjnej prowadzącej do świetlicy wiejskiej -1 obiekt.

Problem na podstawie, którego wyznaczono Klamry jako obszar zdegradowany	Cel	Kierunki działań	Przedsięwzięcie
<p>2.1 Zanieczyszczenie powietrza zwłaszcza w sezonie grzewczym</p> <p>2.2 Brak sieci kanalizacyjnej – większość nieruchomości korzysta ze zbiorników wybieralnych</p>	<p>Poprawa stanu środowiska naturalnego w Klamrach</p>	<p>Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska</p>	<p>2.1 Rozwój odnawialnych źródeł energii*</p> <p>2.2 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej*</p>
<p>3.1 Brak ścieżek pieszo-rowerowych,</p> <p>3.2 Brak publicznego boiska piłkarskiego, placu zabaw i siłowni zewnętrznej, ścieżki rekreacyjnej</p> <p>3.3 Brak świetlicy wiejskiej spełniającej potrzeby mieszkańców – obecna świetlica jest zbyt mała, brakuje podstawowego wyposażenia do prowadzenia jakichkolwiek zajęć</p> <p>3.4 Stan techniczny budynku, w którym znajduje się świetlica wiejska utrudnia i mocno ogranicza jego użytkowanie. Budynek nie posiada centralnego ogrzewania oraz łazienki. W bardzo złym stanie znajduje się podłoga oraz instalacja elektryczna</p> <p>3.5 Zdecydowana większość dróg to drogi nie asfaltowe</p> <p>3.6 Nie wszystkie nieruchomości posiadają dostęp do sieci wodociągowej</p>	<p>Poprawa jakości życia w Klamrach poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej</p>	<p>Tworzenie w Klamrach infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej</p> <p>Modernizacja i rozwijanie infrastruktury technicznej w Klamrach</p>	<p>3.1 Powstanie ścieżki rekreacyjnej</p> <p>3.2 Powstanie świetlicy wiejskiej i obiektów służących rozwijaniu sportu i rekreacji</p> <p>3.3 Modernizacja dróg</p> <p>3.4 Rozwój gospodarki wodno-ściekowej*</p>

*Przedsięwzięcie uzupełniające

Źródło: Opracowanie własne

8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz wyprowadzenia obszarów rewitalizowanych ze stanu kryzysowego, a także zrealizowania wytyczonych kierunków działań niezbędne jest wskazanie głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, wynikających z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celami programu.

W poniższej tabeli wskazano **kluczowe dla procesu rewitalizacji przedsięwzięcia oraz projekty** rewitalizacyjne nastawione na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów. Kolejna tabela zawiera zbiorczy opis tzw. **uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych**, których realizacja również pośrednio przyczyni się do osiągnięcia założonych efektów rewitalizacji. Ponadto wskazano również szereg innych **dotatkowych działań**, które wpłyną pozytywnie na złagodzenie problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji.

Tabela 31. Główne projekty / przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji ²²		Opis projektu					Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty
1	Rozwijanie Centrów Aktywności Lokalnej	1. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja I	Gmina Chelmino (lider), NGO (partner)	<ul style="list-style-type: none"> - Powołanie 3 centrów aktywności lokalnej (CAL), - Centra będą podejmować działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: aktywizację społeczno – zawodową, program socjoterapeutyczny, edukację, - Centra będą również prowadzić działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – zatrudnienie animatorów aktywności lokalnej i obywatelskiej, - Jedno z centrów zostanie utworzone w świetlicy wiejskiej w Klamrach. 	Gmina Chelmino	150 000,00 (w tym CAL w Klamrach – 50 000,00)	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60 osób (Klamry – 30 osób) <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 6 osób (Klamry – 2 osoby) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu

Cel: Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwiększenie samodzielności ekonomicznej mieszkańców oraz lepsza jakość edukacji

Kierunek działań: Przeciwdziałanie zjawiskom bezrobocia i niesamodzielności ekonomicznej wśród mieszkańców Klamier oraz podniesienie jakości edukacji

²² 1 - sołectwo Klamry

²³ S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzennie-funkcjonalny, T – techniczny

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji ²²	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Rozwijanie Centrow Aktywności Lokalnej	2. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja II	S	Gmina Chelmno (lider), NGO (partner)	<p>- Powołanie 3 centrów aktywności lokalnej,</p> <p>- Centra będą podejmować działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: aktywizację społeczno – zawodową, program socjoterapeutyczny, edukację,</p> <p>- Centra będą również prowadzić działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – zatrudnienie animatorów aktywności lokalnej i obywatelskiej,</p> <p>- Jedno z centrów zostanie utworzone w świetlicy wiejskiej w Klamrach.</p>	Gmina Chelmno	150 000,00 (w tym C.A.L. w Klamrach – 50 000,00)	<p>programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 osoby (Klamry – 1 osoba)</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 34 osoby (12 osób)</p>	<p>- Listy obecności uczestników zajęć, szkoleń, imprez, warsztatów</p>
					<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60 osób (Klamry – 30 osób)</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 6 osób (Klamry – 2 osoby)</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</p>				

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji ²²	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Rozwijanie Centrów Aktywności Lokalnej	3. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja III	S	Gmina Chelmino (lider), NGO (partner)	<ul style="list-style-type: none"> - Powołanie 3 centrów aktywności lokalnej, - Centra będą podejmować działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: aktywizację społeczno – zawodową, program socjoterapeutyczny, edukację, - Centra będą również prowadzić działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – zatrudnienie animatorów aktywności lokalnej i obywatelskiej, - Jedno z centrów zostanie utworzone w świetlicy wiejskiej w Klamrach. 	Gmina Chelmino	150 000,00 (w tym CAL w Klamrach – 50 000,00)	<p>pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 osoby (Klamry – 1 osoba)</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 34 osoby (12 osób)</p> <p>Wskaźniki produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60 osób (Klamry – 30 osób)</p> <p>Wskaźniki rezultatu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 6 osób (Klamry – 2 osoby)</p> <p>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Listy obecności uczestników zajęć, szkoleń, imprez, warsztatów

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
								wyłączeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 osoby (Klamry – 1 osoba) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 34 osoby (12 osób)	
Cel: Poprawa jakości życia w Klamrach poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej									
Kierunek działań: Tworzenie w Klamrach infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej									
1	Powstanie świetlicy wiejskiej i obiektów służących rozwijaniu sportu i rekreacji	4. Budowa świetlicy wiejskiej w Klamrach	P F / T	Gmina Chelmno	- Budowa nowego obiektu, pełniącego funkcje świetlicy wiejskiej dla mieszkańców Klamery, - Obiekt będzie usytuowany w centrum miejscowości (działka nr 56) w kształcie prostokąta 26,36 x 9,80 m, powierzchnia użytkowa - 223,74 m ² , - Obiekt będzie służył mieszkańcom do celów społecznych, obywatelskich, kulturalnych, będzie miejscem działania Centrum Aktywności Lokalnej (aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców	Klamry	353 000,00	Wskaźniki produktu: - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej – 1 szt.	- Protokół odbioru końcowego

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji ²²	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Powstanie świetlicy wiejskiej i obiektów służących rozwijaniu sportu i rekreacji	5. Wyposażenie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Klamrach	P F / T	Gmina Chelmno	<p>Klamrec).</p> <p>- Wyposażenie nowobudowanej świetlicy wiejskiej (działka nr 56) w meble oraz urządzenia RTV, AGD, pomoce i gry edukacyjne,</p> <p>- Zagospodarowanie terenu wokół nowej świetlicy (działka nr 56): ogrodzenie terenu, montaż oświetlenia zewnętrznego, urządzeń placu zabaw, siłowni zewnętrznych, boiska do siatkówki plażowej, boisko wielofunkcyjne, urządzenie terenów zielonych, miejsc postojowych, montaż instalacji fotowoltaicznej.</p>	Klamry	620 327,43	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 szt. - Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją - 0,6244 ha <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - 740 osób 	<ul style="list-style-type: none"> - Dokumenty potwierdzające zakup nowego wyposażenia - Protokoły odbioru końcowego - Listy obecności uczestników w zajęciach, imprezach, spotkaniach
Kierunek działań: Modernizacja i rozwijanie infrastruktury technicznej w Klamrach									
1	Powstanie ścieżki rekreacyjnej	6. Budowa ścieżki rekreacyjnej w Klamrach	P F	Gmina Chelmno	<p>- Wybudowanie ścieżki rekreacyjnej przebiegającej przez centrum wsi Klamry przy drodze powiatowej Chelmno – Sztynwag, część trasy usytuowana będzie na terenie leśnym,</p> <p>- Ścieżka łączyc będzie miejscowość Klamry</p>	Klamry	800 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 szt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Protokoły odbioru końcowego - Listy obecności uczestników

Opis projektu		Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
Przedsięwzięcie	Typ projektu ³	
Projekt (nr, nazwa)	Podmiot realizujący projekt	Prognozowane rezultaty
Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)
Opis projektu	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty
<p>z Miastem Chelmnem,</p> <p>- Wzdłuż ścieżki umiejscowione zostaną tablice informacyjne – edukacyjne (inf. o miejscowości, faunie, florze – ścieżka będzie umiejscowiona w granicach Parku Krajobrazowego),</p> <p>- Ścieżka zapewni mieszkańcom bezpieczny i łatwy dojazd do nowopowstałej świetlicy wiejskiej,</p> <p>- Wybudowana ścieżka spełniać będzie następujące funkcje:</p> <p>a) zapewni bezpieczny dojazd do świetlicy wiejskiej oraz poprawi dostępność komunikacyjną z Chelmnem oraz wewnątrz wsi,</p> <p>b) poprawi bezpieczeństwo w obszarze projektu,</p> <p>c) poprawi estetykę wsi,</p> <p>d) zwiększy atrakcyjność inwestycyjną miejscowości, zwłaszcza wśród osób planujących osiedlić się na obszarze Klamery,</p> <p>e) zwiększy atrakcyjność turystyczną wsi,</p> <p>f) pobudzi do aktywności sportowo – rekreacyjnej mieszkańców,</p> <p>g) zwiększy poziom wiedzy mieszkańców o obszarze i środowisku,</p> <p>h) przyczyni się do ograniczenia emisji gazów</p>	<p>- Długość wybudowanych ścieżek rekreacyjno-pieszo-rowerowych – ok. 4,502 km</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 740 osób</p>	<p>w zajęciach imprez</p>

Obszar rewitalizacji ²²		Opis projektu						
Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Modernizacja dróg	P F	Gmina Chelmno	<p>cieplarnianych,</p> <p>- Na ścieżce organizowane będą (w ramach CAL-u) rajdy rowerowe, zajęcia nordic walking i inne zajęcia ruchowe aktywizujące i integrujące mieszkańców.</p>	Klamry	160 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>- Długość przebudowanych dróg gminnych – ok. 0,386 km</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 740 osób</p>	- Protokół odbioru końcowego
	7. Przebudowa drogi gminnej w Klamrach o długości 0,386km			<p>- Przebudowa drogi gminnej o długości 0,386 km,</p> <p>- Obecnie droga ma nawierzchnię gruntową unwardzoną szlaką, po przebudowie droga będzie miała nawierzchnię asfaltową,</p> <p>- Droga prowadzi bezpośrednio do działki, na której planowana jest budowa świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu wokół, z drogi powiatowej Chelmno – Sztynwąg,</p> <p>- Przebudowa drogi przyczyni się do:</p> <p>a) zapewnienia bezpośredniego dojazdu do świetlicy wiejskiej,</p> <p>b) poprawy bezpieczeństwa w obszarze projektu i dostępności komunikacyjnej obszaru rewitalizacji</p> <p>c) poprawi estetykę wsi,</p> <p>d) zwiększy atrakcyjność inwestycyjną miejscowości, zwłaszcza wśród osób planujących osiedlić się na obszarze Klamier,</p> <p>e) zwiększy atrakcyjność turystyczną wsi,</p>				

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji ²²	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Modernizacja dróg	8. Przebudowa drogi Nowe Dobra – Klamry o długości 1,282 km	P F	Gmina Chetmno	<p>f) pobudzi do aktywności sportowo – rekreacyjnej mieszkańców (ulatwi dostęp do urządzeń placu zabaw, fitness i boiska sportowego),</p> <p>g) przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.</p>	Klamry, Nowe Dobra	450 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Długość przebudowanych dróg gminnych – 1,069 km <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 740 osób 	- Protokół odbioru końcowego

Obszar rewitalizacji ²²		Opis projektu						
Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	Modernizacja dróg			<p>mieszkańców (ulatwi dostęp do urządzeń placu zabaw, fitness i boiska sportowego),</p> <p>g) przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.</p> <p>- Projekt polega na przebudowie drogi gminnej o długości 1,3 km (w tym w Klamrach 0,985 km). Aktualnie droga ma nawierzchnię gruntową utwardzoną szlakią. Po przebudowie droga będzie miała nawierzchnię asfaltową.</p> <p>- Droga łączy miejscowość Klamry z Nową wsią Chełmińska.</p> <p>- Przebudowa drogi przyczyni się do:</p> <p>a) poprawy bezpieczeństwa w obszarze projektu,</p> <p>b) poprawy dostępności komunikacyjną w tym dojazd do świetlicy wiejskiej,</p> <p>c) poprawi estetykę wsi,</p> <p>d) zwiększy atrakcyjność inwestycyjną miejscowości, zwłaszcza dla wśród osób planujących osiedlić się na obszarze Klamr,</p> <p>e) zwiększy atrakcyjność turystyczną wsi,</p> <p>f) pobudzi do aktywności sportowo – rekreacyjnej mieszkańców (ulatwi dostęp do urządzeń placu</p>	Klamry, Nowa wieś Chełmińska	600 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>- Długość przebudowanych dróg gminnych – 0,985 km</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 740 osób</p>	- Protokół odbioru końcowego

Opis projektu									
Obszar rewitalizacji ²²	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²³	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					zabaw, fitness i boiska sportowego), g) przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.				

²² Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Szczegółowy opis projektów społecznych zawartych w powyższej tabeli dotyczących utworzenia Centrum Aktywności Lokalnej:

Celem projektów nr 1, 2 i 3 jest powołanie 3 centrów aktywności lokalnej (CAL). Jedno z centrów zostanie utworzone w świetlicy wiejskiej w Klamrach. CAL w Klamrach będzie koncentrował się na miejscowości Klamry i ewentualnie na najbliższej położonych miejscowościach (które są w zasięgu oddziaływania Klamery np. wspólny okręg szkolny). Pozostałe dwa CAL-e (proponowane lokalizacje to Kolno i Starogród, jednak ostateczny wybór lokalizacji będzie zależał od wyników rekrutacji uczestników do projektu) będą działały na znacznie większym obszarze np. planowany CAL w Kolnie będzie działał na obszarze zamieszkiwanym przez prawie 3 tys. osób. Stąd wskaźniki przypisane dla CAL w Klamrach odnoszą się w większości do tej miejscowości, a w pozostałych CAL do większej liczby miejscowości/osób. Środki na utworzenie CAL będą pochodziły z LGD „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” w ramach tzw. grantów finansowanych z osi 11 RPO WK-P na lata 2014-2020. Zakres działań CAL-ów będzie podobny, bo problemy, które chcą rozwiązać występują na terenie całej gminy. Jednak tylko CAL w Klamrach będzie skoncentrowany tylko na tej miejscowości, ewentualnie objąć może pobliskie miejscowości co może wynikać z powiązań Klamery z innymi wsiami np. wspólny obwód szkolny, lub np. z innych miejscowości mogą pochodzić osoby (otoczenie) mające wpływ na osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorące udział w projekcie.

Cele i zadania CAL w Klamrach:

- Centrum Aktywności Lokalnej to projekt, który obejmuje szereg działań skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przede wszystkim bezrobotnych, korzystających z pomocy społecznej.
- Działania realizowane w ramach CAL-u będą adresowane do różnych grup odbiorców: do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla wsparcia osób wykluczonych społecznie), w tym osób pełniących obowiązki opiekuńcze. Będą stanowiły kompleksową usługę wsparcia uczestników projektu przyczyniającą się do rozwiązania zdiagnozowanych u nich problemów.
- Działania realizowane w ramach projektu CAL przyczynią się do wzrostu aktywizacji społeczno-zawodowej uczestników projektu.
- W ramach projektu planuje się realizowanie następujących działań:
  - a) w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: kluby samopomocy (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), świetlice środowiskowe (w tym z programem socjoterapeutycznym, programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), kluby młodzieżowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), kluby pracy, aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia i podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne) i inne z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym np. szkolenia z zakresu rozwoju kompetencji społecznych,
  - b) działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.: usług wzajemnościowych, samopomocowych, lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej i inne rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej.
- Dobór działań będzie uzależniony od indywidualnej diagnozy każdego uczestnika. Diagnoza zostanie m.in. przygotowana przez pracowników GOPS w Chełmnie.

- Elementem łączącym wszystkie planowane do realizacji działania w ramach CAL przyczynią się do wzrostu aktywizacji społeczno- zawodowej uczestników projektu.

Tabela 32. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ²⁴	Lp	Typ przedsięwzięcia ²⁵	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
Cel: Poprawa jakości życia w Klamrach poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej			
Cel: Poprawa stanu środowiska naturalnego w Klamrach			
Kierunek działań: Modernizacja i rozwijanie infrastruktury technicznej w Klamrach			
Kierunek działań: Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska			
1	1	PF	„Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w Klamrach”. Wnioskodawca: Gmina Chełmno. Projekt polega na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków przy indywidualnych gospodarstwach domowych. Łącznie wybudowane zostaną 73 oczyszczalnie w Gminie Chełmno, w tym 13 w Klamrach. Rozbudowana zostanie także sieć wodociągowa w miejscowości Klamry, do której przyłączone zostaną 3 gospodarstwa.
	2	T	„Budowa mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii służących do wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Chełmno etap I i II”. Wnioskodawca: Gmina Chełmno. Projekt polega na budowie mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii do wytwarzania energii cieplnej (kolektory słoneczne) i elektrycznej (instalacje fotowoltaiczne) na budynkach mieszkalnych oraz obiektach użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie Gminy Chełmno. W ramach zadania zamontowanych zostanie łącznie 107 instalacji, z czego 15 w miejscowości Klamry.
Cel: Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwiększenie samodzielności ekonomicznej mieszkańców oraz lepsza jakość edukacji			
Kierunek działań: Przeciwdziałanie zjawiskom bezrobocia i niesamodzielnosci ekonomicznej wśród mieszkańców Klamer oraz podniesienie jakości edukacji			
1	3	S	„Nowa jakość edukacji w szkołach podstawowych i gimnazjalnych Gmin Chełmno i Stolno; Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w oddziałach przedszkolnych celem zwiększenia liczby miejsc przedszkolnych”. Projekt partnerski: Gmina Chełmno – Lider Projektu, Gmina Stolno – Partner Projektu. Projekt polega na udzieleniu wsparcia uczniom szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu Gminy Chełmno i Stolno, w tym uczniów z obszaru Klamer w zakresie: doradztwa edukacyjno – zawodowego, wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, nabycia kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy w obszarze nauk matematyczno – przyrodniczych, języków obcych oraz umiejętności i zachowań niezbędnych na rynku pracy

²⁴ 1 - Klamry

²⁵ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ²⁴	Lp	Typ przedsięwzięcia ²⁵	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
			poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Łączna liczba uczniów z terenu Gminy Chełmno objęta projektem: 265 osób (w tym z 38 osób z Klamer). Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia poziomu edukacji w szkołach, do których uczęszczają uczniowie z terenu Klamer.
	4	S	„Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w oddziałach przedszkolnych celem zwiększenia liczby miejsc przedszkolnych”. Wnioskodawca: Gmina Chełmno. W ramach projektu zrealizowane zostaną następujące zadania: utworzenie nowych – 25 miejsc wychowania przedszkolnego w miejscowości Kolno przy SP, podniesione zostaną kwalifikacje 2 nauczycieli i 2 pozostałych pracowników oddziału przedszkolnego, zrealizowane zostaną zajęcia dodatkowe dla 80 przedszkolaków (w tym dla 6 dzieci z Klamer). Projekt swoim zasięgiem obejmuje miejscowość Klamry. Celem projektu jest zwiększenie liczby dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego.
	5	S	„Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chełmno”. Projekt partnerski: Gmina Chełmno – Lider Projektu, NGO – Partner projektu. Celem projekt jest poprawa aktywności społeczno - zawodowej 30 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Chełmno, w tym mieszkańców Klamer. W ramach projektu uczestnicy projektu objęci zostaną instrumentami aktywnej integracji (aktywizacja społeczna, edukacyjna, zawodowa) oraz działaniami o charakterze środowiskowym w ramach Programu Aktywnej Integracji. Projekt ma przyczynić się zmniejszenia bezrobocia na obszarze rewitalizacji, jak i na terenie Gminy Chełmno. Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym biorąca udział w projekcie – 30 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) - 8 osób Liczba osób otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem lub ubóstwem biorąca udział w projekcie – 60 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) – 16 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 2 osoby, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) – 1 osoba. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 7 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) - 2 osoby.
	6	S	„Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Gminie Chełmno”. Projekt będzie realizowany w partnerstwie: Gmina Chełmno – Lider Projektu, PUP Chełmno – Partner Projektu, NGO – Partner projektu. Realizacja projektu przyczyni się do zniwelowania problemów występujących w grupie docelowej, która zostanie objęta wsparciem w ramach projektu i osiągnięcia celu projektu (osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem). W ramach projektu uczestnicy zostaną objęci zindywidualizowanymi kompleksowym wsparciem umożliwiającym aktywne ich włączenie społeczne, a także powrót na rynek

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ²⁴	Lp	Typ przedsięwzięcia ²⁵	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
			<p>pracy w oparciu o Program Aktywności Lokalnej, Kontrakt socjalny lub Program Aktywizacja i Integracja. W tym celu zastosowane zostaną instrumenty aktywnej integracji: aktywizacja społeczna, edukacyjna, zdrowotna i zawodowa. Wsparcie zostanie udzielone także otoczeniu uczestników projektu w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do wsparcia osób biorących udział w projekcie. Ponadto wobec uczestników oraz ich otoczenia zastosowane zostaną działania środowiskowe, tj. inicjatywy integracyjne.</p> <p>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym biorąca udział w projekcie – 30 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) – 8 osoby.</p> <p>Liczba osób otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem lub ubóstwem biorąca udział w projekcie – 60 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) – 16 osób.</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 2 osoby, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) – 1 osoba.</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 7 osób, w tym z obszaru rewitalizacji (Klamry) - 2 osoby.</p>

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Projekty uzupełniające nr 3, 4, 5 i 6 realizowane są w szerszym zakresie – skala gminy lub dwóch gmin ponieważ sołectwo Klamry jest zbyt małe aby tylko ono zostało objęte indywidualnym projektem. Wynika to również z faktu, że minimalna wartość projektu w przypadku projektów edukacyjnych i dotyczących aktywnego włączenia społecznego, które mają być współfinansowane ze środków RPO WK-P wynosi 100 tys. zł. (zgodnie z SzOOP RPO WK-P). Należy jednak podkreślić, że **efekty tych działań będą wpływać korzystnie na rozwój obszaru rewitalizacji i przyczynią się do łagodzenia występujących na nim problemów** - projekty nr 3 i 4 są odpowiedzią na problem niskiej jakości kształcenia na obszarze rewitalizacji, a projekty nr 5 i 6 odpowiadają na problem bezrobocia i trudnej sytuacji ekonomicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Dodatkowe działania nastawione na rozwiązywanie/łagodzenie problemów społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji:

W związku z tym, że jednym z głównych problemów społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji w sołectwie Klamry jest bezrobocie i powiązana z nim trudna sytuacja ekonomiczna mieszkańców, na terenie tym planuje się podejmować różnorakie działania skoncentrowane na aktywizacji zawodowej mieszkańców. Na podstawie porozumienia w świetlicy wiejskiej w Klamrach realizowane będą działania MCAZ (Mobilne Centrum Aktywizacji Zatrudnienia). Powiatowy Urząd Pracy wspólnie z Gminą Chełmo, Gminny Ośrodkiem Pomocy Społecznej i ngo będzie prowadził działania aktywizacyjne w terenie.

Mobilne Centrum Aktywizacji Zatrudnienia będzie polegać na prowadzeniu działań z zakresu aktywizacji zawodowej osób zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne mieszkających na obszarach wiejskich - Klamry (zgodnie z definicją GUS), które z uwagi na utrudniony dostęp do Centrum Aktywizacji Zawodowej w PUP do tej pory w ogóle lub w niewielkim zakresie korzystały z usług i instrumentów rynku pracy. MCAZ realizowany będzie w partnerstwie. MCAZ działać będzie w oparciu o:

- partnerstwo z innymi podmiotami zaangażowanymi w pracę na rzecz społeczności lokalnych (np. GOPS, PCPR, NGO, probostwa, władze lokalne itp.),
- wykorzystanie zasobów personalnych (lokalni liderzy), lokalowych i technicznych (np. świetlice wiejskie) na potrzeby aktywizacji uczestników projektu, będące najbliższymi miejscami ich zamieszkania,
- mobilne stanowiska pracy: personel projektu świadczący usługi w pobliżu miejsc zamieszkania uczestników projektu,
- budowanie lokalnych grup wsparcia podnoszących motywację do aktywności społecznej i zawodowej,
- partnerskie podejście do pracy z uczestnikami projektu (analiza sytuacji grupy docelowej projektu, opracowanie i realizacja grupowego i indywidualnego planu działania),
- włączanie uczestników projektu do działań na rzecz społeczności lokalnych,
- podnoszenie mobilności komunikacyjnej uczestników projektu poprzez usuwanie zarówno barier technicznych jak i mentalnych.

Realizowane będą **instrumenty rynku pracy**, które obejmą mieszkańców Klamer – staże zawodowe, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne – rocznie wsparcie zostanie udzielone 4 osobom bezrobotnym.

Prowadzona będzie promocja działań ukierunkowanych na **wsparcie przedsiębiorczości** - dotacje na założenie własnej działalności i związane z tym tworzenie nowych miejsc pracy – np. we współpracy z LGD „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” promocja działania związanego z udzielaniem przez LGD premii na założenie własnej działalności; we współpracy z PUP wsparcie na założenie własnej działalności. W ramach powyższych działań powstaną 3 miejsca pracy.

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

9.1 Koncepcja projektów zintegrowanych

Podczas programowania procesu rewitalizacji nadrzędną zasadą jaką kierowano się przy wyborze projektów rewitalizacyjnych było zapewnienie ich **komplementarności** w różnych wymiarach, przede wszystkim w zakresie zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami a obecnymi na obszarze rewitalizacji problemami.

Zastosowano również tzw. **formułę projektów zintegrowanych**, która polega na tym, że w przypadku realizacji projektów infrastrukturalnych finansowanych m. in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), planuje się również zrealizować projekty „miękkie” finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na obszarze wskazanym do rewitalizacji. Przy czym **projekty infrastrukturalne pełnią jedynie funkcję uzupełniającą** dla projektów społecznych, a ich realizacja jest niezbędna dla prowadzenia działań społecznych.

Tabela 33. Koncepcja zintegrowania projektów

Projekty wiodące (społeczne)
1. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja I (działanie 11.1 RPO WK-P)
2. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja II (działanie 11.1 RPO WK-P)
3. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja III (działanie 11.1 RPO WK-P)
Projekty uzupełniające (infrastrukturalne)
5. Wyposażenie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Klamrach (działanie 7.1 RPO WK-P)
6. Budowa ścieżki rekreacyjnej w Klamrach (działanie 7.1 RPO WK-P)
7. Przebudowa drogi gminnej w Klamrach o długości 0,386 km (działanie 7.1 RPO WK-P)
Ponadto:
4. Budowa świetlicy wiejskiej w Klamrach (PROW 2014-2020)
8. Przebudowa drogi Nowe Dobra – Klamry o długości 1,282 km (Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019)
9. Przebudowa drogi gminnej nr 060123C na odcinku Klamry – Nowawieś Chełmińska (budżet gminy)
Uzasadnienie
Obszar rewitalizacji, czyli sołectwo Klamry boryka się z wieloma problemami natury społecznej, takimi jak m. in. wysokie bezrobocie i niesamodzielność ekonomiczna mieszkańców. Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym nie otrzymują wystarczającego wsparcia w postaci aktywizacji pomagającej wyjść z problemów. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, że w Klamrach nie ma miejsca, gdzie mogłyby być prowadzone tego typu działania. Co prawda w Klamrach znajduje się świetlica wiejska, ale jest ona zbyt mała, brakuje podstawowego wyposażenia do prowadzenia jakichkolwiek zajęć. Stan techniczny budynku, w którym znajduje się świetlica wiejska utrudnia i mocno ogranicza jego

użytkowanie. Budynek nie posiada centralnego ogrzewania oraz łazienki. W bardzo złym stanie znajduje się podłoga oraz instalacja elektryczna. Brakuje też jakiegokolwiek infrastruktury rekreacyjnej. Zły stan dróg i brak chodników/ścieżek rowerowych utrudnia komunikację mieszkańcom oraz zagraża ich bezpieczeństwu. Tym samym występujące problemy społeczne są powiązane z problemami infrastrukturalnymi i wzajemnie się nawarstwiają.

W ramach rewitalizacji planuje się stworzyć w Klamrach Centrum Aktywności Lokalnej (projekt nr 1, 2, 3), które będzie funkcjonowało w nowo wybudowanej i wyposażonej świetlicy wiejskiej (projekt nr 4 i 5). W ramach działania CAL-u podejmowane będą różnorakie działania skierowane do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przede wszystkim bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej. Działania realizowane przez CAL będą skierowane do różnych grup odbiorców: do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Będą stanowiły kompleksową usługę wsparcia uczestników projektu przyczyniającą się do rozwiązania zdiagnozowanych u nich problemów. Dzięki działaniu CAL-u w Klamrach nastąpi wzrost aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Świetlica w Klamrach stanie się centrum aktywizacji i centrum życia społecznego sołectwa. Będzie to miejsce, gdzie każdy będzie mógł ciekawie i bezpiecznie spędzić czas wolny, m. in. korzystając z zajęć odbywających w świetlicy, jak i na zewnątrz, na zagospodarowanym terenie, gdzie powstanie infrastruktura rekreacyjna (projekt nr 5).

Ponadto w ramach prowadzenia w Klamrach kompleksowej rewitalizacji jednym z jej elementów będą inwestycje w drogi (projekt nr 7, 8, 9) realizowane zarówno ze środków RPO WK-P, środków własnych gminy, jak i innych środków zewnętrznych. Inwestycje w drogi są elementem szerszej koncepcji rewitalizacyjnej i mają na celu przede wszystkim zapewnienie dobrego skomunikowania świetlicy, gdzie będzie funkcjonował CAL z resztą miejscowości i poprawę bezpieczeństwa. Obecnie większość dróg w Klamrach nie posiada nawierzchni asfaltowej. Realizacja przedsięwzięć drogowych jest niezbędna dla wyprowadzenia miejscowości Klamry ze stanu kryzysowego. Ma przyczynić się do rozwiązania zdiagnozowanych na obszarze Klamry problemów. Przebudowana droga, zwłaszcza w ramach projektu nr 7 (projekt planowany do współfinansowania ze środków RPO WK-P obejmuje odcinek drogi gminnej, który prowadzi bezpośrednio do nowej świetlicy wiejskiej) ułatwi dojazd do świetlicy wiejskiej, w której realizowane będą projekty z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej (np. CAL, organizowane będą spotkania MCAZ – Mobilne Centrum Aktywizacji Zawodowej prowadzone przez PUP w Chełmnie). Ponadto przebudowa dróg podniesie poziom życia mieszkańców, ułatwi dojazd do posesji i do obiektów użyteczności publicznej, poprawi bezpieczeństwo i komunikację, poprawi dostępność do obiektu świetlicy wiejskiej, poprawi atrakcyjność gospodarczą obszaru, a tym samym zachęci do tworzenia nowych miejsc pracy – przy drodze znajdują się tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe oraz działalność gospodarczą, poprawi estetykę obszaru rewitalizacji, poprawi stan środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

Kolejnym elementem kompleksowej rewitalizacji będzie powstanie ścieżki rekreacyjnej dostępnej zarówno dla pieszych, jak i dla rowerzystów. Wybudowana ścieżka rekreacyjna będzie wykorzystywana nie tylko do celów komunikacyjnych, ale również do organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych. Będzie spełniać także funkcję edukacyjną – usytuowane zostaną wzdłuż ścieżki tablice informacyjno-edukacyjne. Ścieżka rekreacyjna przyczyni się do zniwelowania zdiagnozowanych na obszarze Klamry problemów ponieważ pozwoli na realizację działań środowiskowych skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia tych osób, co wpłynie na zmniejszenie bezrobocia oraz liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Realizacja działań z zakresu aktywnej integracji mająca na celu aktywizację społeczno-zawodową jej uczestników wiązać się będzie z realizacją działań o charakterze środowiskowym (co często jest warunkiem koniecznym stawianym beneficjentom ubiegającym się o środki z UE na realizację projektów z obszaru wykluczenia społecznego). Realizacja części działań środowiskowych odbywać się będzie na ścieżce rekreacyjnej. Wybudowana ścieżka rekreacyjna poprawi dostępność osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz ich otoczenia – osoby te będą miały łatwy i bezpieczny dojazd do świetlicy wiejskiej gdzie organizowane będą zajęcia/działania środowiskowe, a dzieci bezpieczny dojazd do szkoły. Stworzona zostanie oferta dla stosunkowo licznej grupy dzieci i młodzieży w Klamrach, która nie ma zapewnionej ciekawej i rozwijającej oferty na spędzanie czasu wolnego, wakacji czy ferii - na wybudowanej ścieżce rekreacyjnej będą mogły być organizowane zajęcia sportowe np. rajdy rowerowe, piesze. Ścieżka zachęcać będzie do aktywnego spędzania czasu wolnego, organizowane będą na niej rajdy rowerowe, piesze –

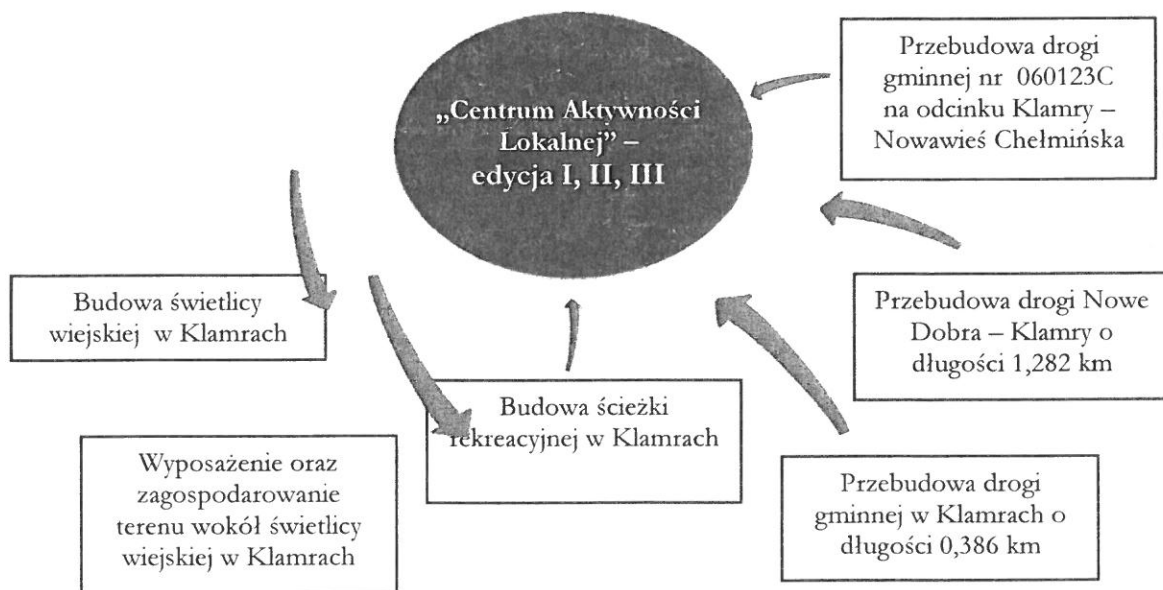
przeciwdziałanie niskiej aktywności mieszkańców. Ścieżka zapewni też bezpieczny dojazd/dojście do pozostałych miejsc/obiektów, na których organizowane będą w/w zajęcia. Poprawi komunikację mieszkańców Klamer, zwłaszcza z miastem Chełmno - dostępne połączenia komunikacyjne nie zaspokajają zapotrzebowania w tym zakresie.

Dzięki przeprowadzeniu w Klamrach kompleksowej rewitalizacji łączącej w sposób zintegrowany działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, jakość i poziom życia mieszkańców obszaru rewitalizacji może ulec znacznej poprawie, a tym samym zostanie osiągnięty najważniejszy cel rewitalizacji jakim jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego.

Źródło: Opracowanie własne

Logikę interwencji na poziomie poszczególnych projektów wskazanych na liście głównych projektów rewitalizacyjnych (rozdział 8) prezentuje poniższy schemat.

Schemat 4. Koncepcja zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych

Źródło: Opracowanie własne

9.2 Komplementarność problemowa

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne dopełniają się tematycznie, a program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w niezbędnych aspektach (tj. społecznym, środowiskowym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym). Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy a nie fragmentaryczny, a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 7. *Cele rewitalizacji i kierunki działań*. Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych polach, pod uwagę brane będą zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić lepszą koordynację tematyczną i organizacyjną działań administracji. Program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym (co zostało wskazane w rozdziale 1), tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa. Większość zaplanowanych w niniejszym programie projektów wynika również wprost z zadań wpisanych do Lokalnego Programu Rozwoju Gminy Chełmno na lata 2013-2020 (np. budowa ścieżki rowerowej, przebudowa dróg gminnych w Klamrach, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, program budowy instalacji solarnych, budowa świetlic wiejskich i obiektów rekreacyjnych, programy wspierające aktywność i integrację społeczną mieszkańców).

Realizacja projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych spowoduje wyeliminowanie lub złagodzenie konkretnych problemów, których występowanie zostało zdiagnozowane na terenie objętym rewitalizacją i które stały się podstawą do wskazania sołectwa Klamry jako obszaru zdegradowanego, ale także przyczyni się do wzmocnienia występujących potencjałów.

W poniższej tabeli zostały wskazane poszczególne projekty rewitalizacyjne, które są odpowiedzią na problemy/potencjały zdiagnozowane na obszarze Klamer.

Tabela 34. Powiązanie projektów rewitalizacyjnych ze zdiagnozowanymi problemami/potencjałami

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stosunkowo liczna grupa dzieci i młodzieży w Klamrach nie ma zapewnionej ciekawej i rozwijającej oferty spędzania czasu wolnego, - Niski poziom jakości edukacji na poziomie podstawowym, - Wysokie bezrobocie wśród mieszkańców Klamet, - Wiele osób korzysta z pomocy społecznej z różnych przyczyn i wiele dzieci objętych jest zasiłkiem rodzinnym, - Niska aktywność wśród mieszkańców sołectwa, - Brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej, działań animacyjnych, integracyjnych, - Osoby i grupy zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (m. in. bezrobotni, uzależnieni od świadczeń pomocy społecznej) nie mają zapewnionego wystarczającego wsparcia, - Brak instytucji typu Centrum Aktywności Lokalnej, które prowadziłyby kompleksowe działania, przede wszystkim na rzecz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. <p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rosnąca liczba mieszkańców i duży udział dzieci i młodzieży w społeczności Klamet, - Aktywna działalność sołtysa i rady sołectkiej, - Stosunkowo wysoki wskaźnik przedsiębiorczości – wiele osób prowadzi działalność gospodarczą. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja w świetlicy zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży (zabaw, zajęć edukacyjnych i sportowych). - Realizowanie w świetlicy działań o charakterze środowiskowym skierowanych do uczniów, mających na celu podnoszenie kompetencji kluczowych i osiąganie lepszych wyników w edukacji. - Podejmowanie działań na rzecz osób i grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez wdrażanie rozwiązań z zakresu aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (m. in. aktywizacja społeczno-zawodowa, edukacja, program socjoterapeutyczny). - Wdrażanie rozwiązań z zakresu organizowania lokalnej społeczności i animacji (m. in. zatrudnienie animatora aktywności lokalnej i obywatelskiej). - Stworzenie Centrum Aktywności Lokalnej, które będzie zapewniać kompleksową ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną dla wszystkich mieszkańców oraz będzie wspierać osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. - Stworzenie ciekawej oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej dla wszystkich grup mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży. - Wspieranie lokalnych liderów poprzez zatrudnienie animatora aktywności lokalnej. - Wspieranie przedsiębiorczości przez aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców. 	<p>1. „Centrum Aktywności Lokalnej” edycja I</p> <p>2. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja II</p> <p>3. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja III</p> <p>Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chelmino (projekt uzupełniającej)</p> <p>Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Gminie Chelmino (projekt uzupełniającej)</p>
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakość kształcenia na poziomie podstawowym jest nieco niższa 	<ul style="list-style-type: none"> - Udzielenie wsparcia uczniom poprzez np. doradztwo edukacyjno-zawodowe, wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, rozwój kompetencji kluczowych 	<p>„Nowa jakość edukacji w szkołach podstawowych</p>

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>niż np. województwie kujawsko-pomorskim.</p> <p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korzystne trendy demograficzne – duży udział dzieci i młodzieży w strukturze społeczeństwa. 	<p>niezbędnych na rynku pracy w obszarze nauk matematyczno – przyrodniczych, języków obcych oraz umiejętności i zachowań niezbędnych na rynku pracy poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.</p>	<p>i gimnazjalnych Gmin Chełmno i Stolno” (projekt uzupełniający)</p>
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Usługi w zakresie wychowania przedszkolnego nie zaspokajają istniejących potrzeb. <p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korzystne trendy demograficzne – duży udział dzieci w strukturze społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie liczby dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego. - Utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolaków. - Realizacja dodatkowych zajęć dla przedszkolaków. - Podniesienie kwalifikacji nauczycieli i personelu ośrodków wychowania przedszkolnego. 	<p>Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w oddziałach przedszkolnych celem zwiększenia liczby miejsc przedszkolnych (projekt uzupełniający)</p>
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stan obecnej świetlicy i brak wyposażenia ograniczają lub często całkowicie uniemożliwiają realizację jakichkolwiek zajęć dla dzieci i młodzieży, osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, czy działań z zakresu integracji i animacji mieszkańców, - W Klamrach brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej, działań animacyjnych, integracyjnych, - Wiele osób jest bezrobotnych, korzysta z pomocy społecznej, - Skuteczność kształcenia dzieci jest niższa niż w województwie, - Brak miejsca, gdzie mogłoby działać Centrum Aktywności Lokalnej, które prowadziłoby kompleksowe działania, przede wszystkim na rzecz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, - Obecna świetlica wiejska jest niewielka (50m²), przez co większość mieszkańców nie może uczestniczyć w organizowanych w sołectwie wydarzeniach – wpływa to niekorzystnie na aktywność 	<ul style="list-style-type: none"> - Nie ma możliwości rozbudowy istniejącej świetlicy wiejskiej, w związku z czym konieczne jest wybudowanie nowego obiektu. - Wykorzystanie nowego obiektu świetlicy do celów społecznych, kulturalnych, obywatelskich, stworzenie w niej Centrum Aktywności Lokalnej. - Zapewnienie w nowej świetlicy wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działań aktywizacyjnych, animacyjnych i integracyjnych. - Zagospodarowanie terenu wokół świetlicy m. in. poprzez stworzenie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej - placu zabaw, siłowni zewnętrznych, boiska do siatkówki plażowej, boiska wielofunkcyjnego, urządzenie terenów zielonych. - Stworzenie świetlicy wiejskiej, która zaspokoi potrzeby rosnącej liczby mieszkańców, - Stworzenie bazy sportowo-rekreacyjnej odpowiadającej potrzebom mieszkańców, w tym dużej grupie dzieci i młodzieży. 	<p>4. Budowa świetlicy wiejskiej w Klamrach</p> <p>5. Wyposażenie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Klamrach</p>

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>mieszkańców,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stan budynku z pocz. XX wieku, w którym znajduje się obecnie świetlica jest bardzo zły – brak c.o. i łazienki, zły stan instalacji elektrycznej; świetlica nie posiada wyposażenia (poza stołami i krzesłami) – powoduje to, że prowadzenie tutaj działań społecznych jest praktycznie nie możliwe, - W Klamrach nie ma żadnej publicznie dostępnej infrastruktury sportowej czy rekreacyjnej, np. boiska, placu zabaw, siłowni itp., tymczasem wysoki odsetek osób młodych w społeczeństwie i rosnąca liczba mieszkańców powodują, że potrzeby rozwoju takiej infrastruktury są coraz większe, coraz więcej osób jest zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu wolnego. <p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klamry są największym pod względem ludnościowym sołectwem, liczba ludności stale rośnie, a trendy demograficzne są korzystane. 		
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wysokie bezrobocie wśród mieszkańców Klamet, - Wiele osób korzysta z pomocy społecznej z różnych przyczyn i wiele dzieci objętych jest zasiłkiem rodzinnym, - Brak chodników i ścieżek rowerowych znacznie obniża jakość życia mieszkańców. Dojazd do części posesji jest utrudniony. Poważnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa komunikacyjnego jest droga powiatowa Chełmno – Sztynwąg, na tym odcinku (w tym w Klamrach) doszło do wielu wypadków, również śmiertelnych). Tymczasem wzdłuż drogi nie ma chodnika ani ścieżki dla rowerzystów. - Utrudniony dojazd do miejscowości, m. in. do miejsca gdzie powstanie świetlica wiejska, 	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie ścieżki rekreacyjno-pieszno rowerowej przy drodze powiatowej Chełmno – Sztynwąg, która zapewni bezpieczny dojazd do miejscowości, w tym do nowej świetlicy wiejskiej i lepszą dostępność komunikacyjną Klamet (połączenie Klamet z Chełmnem). - Organizowanie zajęć rekreacyjnych i edukacyjnych w ramach CAL z wykorzystaniem ścieżki rekreacyjnej. - Dzięki powstaniu ścieżki osoby bezrobotne uzyskają łatwiejszy dojazd do świetlicy, gdzie będą odbywać się zajęcia z zakresu aktywizacji zawodowej, ale i do miasta Chełmna, które jest największym lokalnym ośrodkiem oferującym miejsca pracy. - Umiejscowienie wzdłuż ścieżki tablic informacyjno-edukacyjnych o faunie i florze Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego przyczyni się do zwiększenia 	<p>6. Budowa ścieżki rekreacyjnej w Klamrach</p>

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>- Niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców,</p> <p>- Brak atrakcyjnej oferty sportowej, działań animacyjnych, integracyjnych i edukacyjnych,</p> <p>- Potrzeba wsparcia i podnoszenia poziomu kształcenia dzieci i młodzieży</p> <p>- Niska aktywność mieszkańców,</p> <p>- Brak działań na rzecz podnoszenia jakości edukacji, czy działań o charakterze środowiskowym.</p> <p>Potencjały:</p> <p>- Niewątpliwym atutem Klamer są wyjątkowe walory środowiskowe, dzięki którym chętnie osiedlają się tu nowi mieszkańcy,</p> <p>- Potencjał do rozwoju turystyki,</p> <p>- Wiele osób młodych w strukturze społeczeństwa i rosnące zainteresowanie aktywnym trybem życia.</p>	<p>poziomu wiedzy mieszkańców o obszarze i środowisku.</p> <p>- Wybudowana ścieżka rekreacyjna będzie wykorzystywana do celów komunikacyjnych – komunikacja piesza, rowerowa oraz do organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych. Będzie spełniać także funkcję edukacyjną – usytuowane zostaną wzdłuż ścieżki tablice informacyjno/edukacyjne.</p> <p>- Ścieżka rekreacyjna przyczyni się do zniwelowania zdiagnozowanych na obszarze Klamer problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozwoli na realizację działań środowiskowych skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia tych osób co wpłynie na zmniejszenie bezrobocia oraz liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Realizacja działań z zakresu aktywnej integracji mająca na celu aktywizację społeczno-zawodową jej uczestników wiązać się będzie z realizacją działań o charakterze środowiskowym (co często jest warunkiem koniecznym stawianym beneficjentom ubiegającym się o środki z UE na realizację projektów z obszaru wykluczenia społecznego). Realizacja części działań środowiskowych odbywać się będzie na ścieżce rekreacyjnej. ▪ Poprawi dostępność osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz ich otoczenia – osoby te będą miały łatwy i bezpieczny dojazd np. do świetlicy wiejskiej gdzie organizowane będą zajęcia/działania środowiskowe. ▪ Pozwoli na bezpieczny dojazd dzieci do szkoły. ▪ Stworzona zostanie oferta dla stosunkowo licznej grupy dzieci i młodzieży w Klamrach, która nie ma zapewnionej ciekawej i rozwijającej oferty na spędzanie czasu wolnego, wakacji czy ferii. Stan obecnej świetlicy i brak wyposażenia 	Projekt

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
	<p>ograniczają lub często całkowicie uniemożliwiają realizację jakichkolwiek zajęć. Na wybudowanej ścieżce rekreacyjnej będą mogły być organizowane zajęcia sportowe np. rajdy rowerowe, piesze.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ścieżka zachęcać będzie do aktywnego spędzania czasu wolnego, organizowane będą na niej rajdy rowerowe, piesze – przeciwdziałanie niskiej aktywności mieszkańców. ▪ W odpowiedzi na brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej, działań animacyjnych i integracyjnych w Klamrach na ścieżce będą organizowane zajęcia sportowe, animacyjne i integracyjne. ▪ Ścieżka zapewni bezpieczny dojazd/dojście do pozostałych miejsc/obiektów, na których organizowane będą w/w zajęcia. Poprawi komunikację mieszkańców Klamer, zwłaszcza z miastem Chełmno - dostępne połączenia komunikacyjne nie zaspokajają zapotrzebowania w tym zakresie. <p>- Stworzenie ścieżki rekreacyjno-pieszorowerowej przy drodze powiatowej Chełmno – Sztynwag przyczyni się również do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej, zwłaszcza wśród osób planujących osiedlić się na terenie Klamer, ▪ zwiększenia atrakcyjności turystycznej, ▪ większy atrakcyjność obszaru rewitalizacji pod względem gospodarczym co przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości i powstania nowych miejsc pracy, ▪ pobudzenia aktywności sportowo-rekreacyjnej, ▪ poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, tym samym podniesie ich jakość życia. 	

Problem /Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>Problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wysokie bezrobocie, - Zły stan dróg powoduje, że dojazd do części miejscowości jest utrudniony, co wpływa negatywnie na rozwój gospodarczy, - Wiele dróg nie posiada nawierzchni asfaltowej, - Utrudniony dojazd do części posesji i miejsca gdzie powstanie świetlica wiejska. <p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prężnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe, - Dobry klimat przedsiębiorczości – wiele osób prowadzi działalność gospodarczą, - Walory środowiskowe, - Wiele osób młodych w strukturze społeczeństwa i rosnące zainteresowanie aktywnym trybem życia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawy estetyki obszaru rewitalizacji , ▪ poprawy stan środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. <p>- Realizacja przedsięwzięć drogowych jest niezbędna dla wyprowadzenia miejscowości Klamry ze stanu kryzysowego.</p> <p>- Realizacja zadań drogowych ma przyczynić się do rozwiązania zdiagnozowanych na obszarze Klamer problemów. Przebudowana droga, zwłaszcza w ramach projektu nr 7 ułatwi dojazd do świetlicy wiejskiej, w której realizowane będą projekty z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej (np. CAL, organizowane będą spotkania MCAZ – Mobilne Centrum Aktywizacji Zawodowej prowadzone przez PUP w Chelminie).</p> <p>- Przebudowa dróg podniesie poziom życia mieszkańców, ułatwi dojazd do posesji i do obiektów użyteczności publicznej, poprawi bezpieczeństwo i komunikację, poprawi dostępność do obiektu świetlicy wiejskiej, poprawi atrakcyjność gospodarczą obszaru, a tym samym zachęci do tworzenia nowych miejsc pracy – przy drodze znajdują się tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe oraz działalność gospodarczą, poprawi estetykę obszaru rewitalizacji, poprawi stan środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.</p> <p>- Przebudowa dróg gminnych poprzez zmianę nawierzchni z gruntowej utwardzonej na asfaltową spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ łatwy i bezpieczny dojazd do nowej świetlicy wiejskiej i posesji ▪ poprawę dostępności komunikacyjnej, ▪ zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej, ▪ ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ▪ pobudzenie aktywności sportowo-rekreacyjnej 	<p>7. Przebudowa drogi gminnej w Klamrach o długości 0,386 km</p> <p>8. Przebudowa drogi Nowe Dobra – Klamry o długości 1,282 km</p> <p>9. Przebudowa drogi gminnej nr 060123C na odcinku Klamry – Nowawieś Chelmińska</p>

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>Problem/Potencjał</p> <p>- Sieć wodociągowa jest niewystarczająco rozbudowana - Klamry są jedyną miejscowością w Gminie Chełmno gdzie wciąż nie wszystkie nieruchomości są podłączone do sieci,</p> <p>- Klamry są największym w Gminie producentem ścieków, w związku z tym, że budowa kanalizacji przy rozproszonej zabudowie jest ekonomicznie nieuzasadniona, gospodarka ściekowa opiera się głównie na szambach, co nie jest korzystnym rozwiązaniem dla środowiska, tym bardziej, że Klamry znajdują się w granicach Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.</p> <p>Potencjały:</p> <p>- Duże kompleksy leśne i czyste środowisko są jedną z głównych przyczyn osiedlania się w Klamrach nowych mieszkańców – prężnie rozwija się tu budownictwo mieszkaniowe.</p>	<p>mieszkańców (łatwy dostęp do urządzeń placu zabaw, fitness i boiska sportowego),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ułatwienie dostępu dla osób bezrobotnych do świetlicy, gdzie będą odbywać się zajęcia z zakresu aktywizacji zawodowej, ▪ ułatwienie dojazdu dla osób bezrobotnych do miasta Chełmna, które jest największym lokalnym ośrodkiem oferującym miejsca pracy oraz do sąsiednich miejscowości. <p>- Rozbudowa sieci wodociągowej i wykonanie nowych przyłączy,</p> <p>- Wspieranie gospodarki ściekowej poprzez budowę nowych przydomowych oczyszczalni ścieków.</p>	<p>Projekt</p> <p>Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w Klamrach (projekt uzupełniający)</p>
<p>Problem/Potencjał</p> <p>- W sezonie grzewczym wzrasta zanieczyszczenie powietrza spowodowane ogrzewaniem nieruchomości przy wykorzystaniu tradycyjnych źródeł ciepła.</p>	<p>- Rozwój odnawialnych źródeł energii, np. poprzez budowę mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii do wytwarzania energii cieplnej (kolektory słoneczne) i elektrycznej (instalacje fotowoltaiczne).</p>	<p>Budowa mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii służących do</p>

Problem/Potencjał	Sposób rozwiązania problemu/wzmocnienia potencjału	Projekt
<p>Potencjały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Duże kompleksy leśne, potencjał do rozwoju turystyki i budownictwa mieszkaniowego. 		<p>wytwarzania energii ciepłej i elektrycznej w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Chelmo – etap I i II (projekt uzupelniający)</p>

Źródło: Opracowanie własne

9.3 Komplementarność przestrzenna

Projekty rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji, gdyż z efektów rewitalizacji przestrzennej (ze zmodernizowanej infrastruktury) będą korzystać nie tylko mieszkańcy Klamer, ale również mieszkańcy innych miejscowości, przedsiębiorcy i turyści. Dzięki tak dużemu promieniowaniu zaplanowanych projektów zapewnione zostanie, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na całą Gminę. Dodatkowo w ramach działań rewitalizacyjnych (uzupełniających) zaplanowano przedsięwzięcia – budowa instalacji oze, poprawa jakości kształcenia i działania na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej, które realizowane będą na większym terenie niż teren wyznaczony do rewitalizacji – projekty te będą mieć pozytywny wpływ na obszar i mieszkańców Gminy, przyczynią się do zwiększenia integracji i aktywizacji społeczności lokalnej. Pomiędzy projektami realizowanymi na obszarze rewitalizacji a na pozostałych terenach Gminy zachodzi efekt synergii.

Prowadzone działania nie spowodują przenoszenia problemów z obszarów rewitalizacji na inne obszary. Nie będą również prowadzić do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

9.4 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Przedstawiony w rozdziale 12. *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji* został zaprojektowany w taki sposób aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Chełmno w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

9.5 Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz środków własnych Gminy Chełmno. Niewykluczone jest również angażowanie w proces rewitalizacji kapitału prywatnego (np. przedsiębiorców), jak również wykorzystanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego. Na etapie tworzenia programu rewitalizacji nie zgłoszono projektów finansowanych ze środków prywatnych, dlatego w programie brak prywatnych źródeł finansowania i łączenia ich ze środkami publicznymi. Jednak ze względu na długi okres realizacji programu (do 2023 r.) nie wyklucza się nawiązania takiej współpracy w przyszłości i realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych i prywatnych.

9.6. Komplementarność międzyokresowa

Przedsięwzięcia zawarte w niniejszym programie są wyrazem kontynuacji polityki prowadzonej przez Gminę Chełmno w poprzednich okresach programowania. Tym samym zachowana jest ciągłość programowa polegająca na kontynuacji i rozwijaniu wsparcia z polityk spójności 2007-2013.

W latach 2005-2013 Gmina Chełmno realizowała szereg inwestycji związanych z modernizacją świetlic wiejskich. W tym okresie wyremontowano lub przebudowano obiekty w następujących miejscowościach: Dolnych Wymiarach, Kałdusie, Różnowie, Nowawieś Chełmińska, Podwiesk, Dorposz Chełmiński, Ostrów Świecki, Łęg, Nowe Dobra, Bieńkówka. Inwestycje te były finansowane ze środków

SPO „Rolny” w latach 2004-2006 oraz PROW 2007-2013. W latach 2016-2018 Gmina Chełmno zamierza kontynuować prace związane z poprawą stanu technicznego świetlic wiejskich. W 2017 roku termomodernizacji poddane zostaną obiekty w Bieńkówie, Kałdusie, Starogrodzie i Ostrowiu Świeckim – zadanie zostanie dofinansowane środkami z RPO WK-P na lata 2014-2020. Z kolei w ramach PROW 2014-2020 planowana jest budowa świetlicy wiejskiej w Kłamrach.

W latach 2008-2014 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmnie realizował projekt systemowy – Poddziałanie 7.1.1 POKL. W ramach projektu realizowane były zadania z zakresu aktywnej integracji w tym aktywizacji społeczno-zawodowej poprzez realizowanie kontraktów socjalnych oraz umów Programów Aktywności Lokalnej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru Gminy Chełmno. Łącznie w programie brało udział 79 osób. W okresie wdrażania programu rewitalizacji również planowane są działania z zakresy aktywnej integracji prowadzone w formie Centrów Aktywności Lokalnej.

10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji

10.1 Interesariusze rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą.

Schemat 5. Stopień zaangażowania interesariuszy w partycypację społeczną

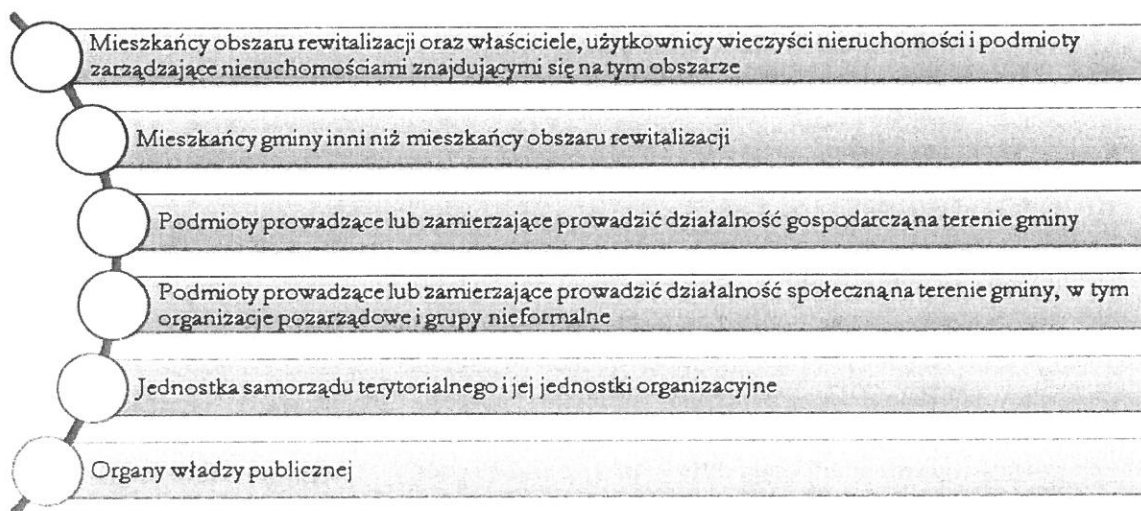

Źródło:

Opracowanie własne

Ideą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji. Podmioty zaliczane do interesariuszy rewitalizacji przedstawia poniższy schemat.

Schemat 6. Interesariusze rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym:

- **Udział w konsultacjach społecznych** – na etapie diagnozowania i programowania oraz zmiany GPR,
- **Udział w pracach Komitetu Rewitalizacji** – na etapie wdrażania, monitorowania i oceny GPR.

10.2 Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania i programowania

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Chełmno został wypracowywany przez samorząd gminny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością zamieszkującą obszar rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz innymi użytkownikami obszaru.

Dla zapewnienia prawidłowego przebiegu prac nad programem oraz zaangażowania w jego przygotowanie przedstawiciele różnych instytucji, specjalistów z różnych sfer, Wójt Gminy Chełmno zarządzeniem nr 13/2016 z dnia 1 kwietnia 2016 r. powołał zespół do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Chełmno. W składzie zespołu znaleźli się: kierownik Referatu Rozwoju, Współpracy, Kultury, Sportu i Aktywizacji Zawodowej, inspektor ds. obsługi rady gminy, sekretariatu wójta i jednostek pomocniczych, skarbnik Gminy Chełmno, inspektor ds. zagospodarowania przestrzennego i gospodarki komunalnej oraz pracownik GOPS w Chełmnie. Wskazany zespół brał czynny udział we wszystkich pracach związanych z opracowaniem programu rewitalizacji, w tym również organizował i prowadził konsultacje społeczne, ankietyzację mieszkańców, zajmował się upowszechnianiem informacji i promocją dotyczącą procedury związanej z opracowaniem programu na każdym jej etapie wśród mieszkańców, sołtysów, radnych, osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mieszkających na obszarach przeznaczonych do rewitalizacji.

Konsultacje społeczne były nieodłącznym elementem procesu wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz przygotowania programu rewitalizacji. Stosowano następujące formy konsultacji: zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, spotkania, debaty, zbieranie uwag ustnych, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, rozmowy z lokalnymi liderami. Aby dotrzeć do jak największej liczby mieszkańców i innych interesariuszy stosowano różne **formy przekazu**:

- Obwieszczenia w Biuletynie Informacji Publicznej,
- Informacje na stronie internetowej Gminy Chełmno,
- Informacja sms, media społecznościowe, telefon,
- Ogłoszenia na tablicach ogłoszeń,
- Okólnik,
- Prasa lokalna,
- Kontakty z przedstawicielami lokalnych społeczności – sołtysami,
- Kontakty z przedstawicielami różnych grup i instytucji – GOPS, organizacje pozarządowe.

Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne zostały poprzedzone obwieszczeniem Wójta Gminy Chełmno w sprawie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, opublikowanym w Biuletynie Informacji Publicznej. Informacja o konsultacjach została zamieszczona również na stronie internetowej Gminy, a także na tablicach ogłoszeń. Konsultacje trwały 30 dni kalendarzowych, **od 16 maja 2016 r. do 15 czerwca 2016 r.** W tym czasie odbyło się spotkanie z mieszkańcami, zbierane były uwagi do konsultowanych materiałów oraz ankiety.

Tabela 35. Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie diagnozowania

Formy konsultacji społecznych	Opis przebiegu konsultacji
<p>Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej</p> 	<p>30 dniowe konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 1).</p> <p>Formularz uwag był dostępny na stronie www.gmina-chelmno.pl/oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy.</p>
<p>Spotkania</p> 	<p>Spotkanie z mieszkańcami odbyło się w dniu 1 czerwca 2016 r. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Przebieg spotkania wyglądał następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powitanie uczestników spotkania, • Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, • Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją, • Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie, • Diagnoza obszaru rewitalizacji: <ul style="list-style-type: none"> a) kryzysowe zjawiska w sferze społecznej, b) kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach, c) potencjały obszaru, d) problemy obszaru, • Dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć, • Przypomnienie o toczących się konsultacjach, • Ankieta (opis znajduje się w dalszej części tabeli).
<p>Debaty</p> 	<p>Debaty były jednym z elementów spotkania z mieszkańcami. Uczestnicy debaty starali się odpowiedzieć na następujące pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jakie są plusy i minusy zamieszkiwania w danej miejscowości – dobre i złe strony tego obszaru? • Jak dany obszar powinien wyglądać w przyszłości? • Jakie cele rozwojowe należy postawić? • Jakie przedsięwzięcia należy podjąć w ramach rewitalizacji aby osiągnąć cele i zrealizować wizję?
<p>Ankiety</p>	<p>Równocześnie z 30 dniowymi konsultacjami społecznymi projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, przeprowadzono</p>

	<p>ankietę dotyczącą obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych Gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankieta przeprowadzona także podczas spotkania konsultacyjnego.</p> <p>Ankieta była dostępna na stronie www.gmina-chelmno.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy.</p> <p>Łącznie przeprowadzono 65 ankiet. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2. Wyniki przeprowadzonej ankiety przedstawia załącznik nr 3.</p>
<p>Indywidualne rozmowy z Liderami lokalnych społeczności</p> 	<p>Podczas konsultacji Pracownik UG Chełmno odpowiedzialny za przygotowanie GPR odbył indywidualne rozmowy z Liderami społeczności Klamer – Sołtysiem, Radnymi, Przedstawicielem NGO. Podczas rozmów wymieniano się informacjami, spostrzeżeniami nad przygotowanym projektem diagnozy.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Z przeprowadzonych konsultacji został sporządzony raport, opublikowany w Biuletynie Informacji Publicznej. W trakcie różnych form konsultacji nie zgłoszono uwag.

Zdjęcie 3. Spotkanie podczas I konsultacji

Konsultacje w Klamrach

1 czerwca w świetlicy wiejskiej w Klamrach odbyło się spotkanie konsultacyjne ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Spotkanie miało na celu zebranie od mieszkańców Klamer uwag, opinii i propozycji odnośnie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, który wstępnie obejmuje całe sołectwo Klamry.

Rewitalizacja to szeroki proces przemian społecznych, przestrzennych i ekonomicznych na obszarze, znajdującym się w kryzysie. Jej celem jest ponowne przywrócenie do życia zdegradowanej części obszaru wiejskiego oraz uzupełnienie jej o nowe funkcje. Mówiąc prościej – chodzi o to, żeby w takim miejscu dobrze się przebywało, mieszkało i pracowało. Remonty budynków czy modernizacja dróg to tylko niewielka część działań składających się na rewitalizację. Poprawa przestrzeni musi iść w parze z polepszeniem warunków życia, co zapewniają szerokie działania społeczne, kulturalne, edukacyjne czy ekonomiczne podejmowane w tym procesie.

Przypominamy, że cały czas mieszkańcy mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje do Programu Rewitalizacji. Konsultacje trwają do 15 czerwca br.

Więcej o konsultacjach tutaj: <http://gmina-chelmno.pl/index.php/mapa-witryn/wartykuly/695-konsultacje-spoleczne-projektu-uchwaly-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji>

Źródło: www.gmina-chelmno.pl

Zdjęcie 4. Informacja o I konsultacjach społecznych

Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Rozpoczynają się konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Rewitalizacja to szeroki proces przemian społecznych, przestrzennych i ekonomicznych na obszarze, znajdującym się w kryzysie. Jej celem jest ponowne przywrócenie do życia zdegradowanej części miasta i obszaru wiejskiego oraz uzupełnienie jej o nowe funkcje. Mówiąc prościej – chodzi o to, żeby w takim miejscu dobrze się przeżywało, mieszkało i pracowało. Remonty budynków czy modernizacja dróg to tylko niewielka część działań składających się na rewitalizację. Poprawa przestrzeni musi iść w parze z polepszeniem warunków życia, co zapewniają szerokie działania społeczne, kulturalne, edukacyjne czy ekonomiczne podejmowane w tym procesie.

Konsultacje mają na celu zebranie od interesariuszy rewitalizacji uwag, opinii i propozycji odnośnie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Chełmno.

Termin konsultacji od dnia 16 maja 2016 r. do dnia 15 czerwca 2016 r. w formie:

- uwag w postaci papierowej lub elektronicznej składanych poprzez formularz konsultacji,
- ankiet,
- spotkań konsultacyjnych.

Wypełniony formularz konsultacji i ankietę można przekazywać w terminie od dnia 16 maja 2016 r. do dnia 15 czerwca 2016 r.:

- bezpośrednio do Urzędu Gminy w Chełmnie (pok. 322),
- drogą elektroniczną na adres mailowy: marcin.pilarski@gmina-chelmno.pl,
- drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Chełmno, ul. Dworcowa 1, 86-200 Chełmno

Termin i miejsce spotkania konsultacyjnego:

- Klamry, miejsce, 1 czerwca 2016, godz. 11.30

Materiały tj. projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z załącznikami (tj. mapami obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji), diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ankiety oraz formularz konsultacji poniżej:

- [Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji](#)
- [Diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji](#)
- [Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji](#)
- Ankieta internetowa: <http://goo.gl/forms/PPwEPLwJT>
- [Formularz konsultacji](#)

Źródło: www.gmina-chelmno.pl

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Podczas prac nad przygotowaniem projektu programu rewitalizacji starano się zaangażować interesariuszy poprzez bezpośrednie spotkania i rozmowy. W tym celu 7 września 2016 r. odbyło się spotkanie w Klamrach (w ramach zebrania sołectkiego). Na spotkaniu najpierw przybliżono ideę procesu rewitalizacji i wyjaśniono podstawowe pojęcia związane z tym tematem. Najważniejszą częścią spotkania było przedyskutowanie projektów rewitalizacyjnych, jakie powinny znaleźć się w programie. Dzięki temu zaprezentowana w dokumencie w rozdziale 8 lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych została wypracowana wspólnie z interesariuszami.

Kolejne konsultacje społeczne dotyczyły projektu Gminnego Programu Rewitalizacji. Obwieszczeniem z dnia 28 listopada 2016 r. Wójt Gminy Chełmno zawiadomił o rozpoczęciu konsultacji, które trwały od 6 grudnia 2016 r. do 5 stycznia 2017 r. W tym czasie zbierane były uwagi do konsultowanych dokumentów w formie papierowej, elektronicznej i ustnej, przeprowadzony został spacer studyjny na obszarze rewitalizacji w Klamrach, odbyło się spotkanie z lokalnymi liderami i warsztaty w Urzędzie Gminy Chełmno. Z przeprowadzonych konsultacji został sporządzony raport, opublikowany w Biuletynie Informacji Publicznej.

Tabela 36. Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie programowania

Formy konsultacji społecznych	Opis przebiegu konsultacji
Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej	W trakcie 30 dniowych konsultacji, zainteresowani mieli możliwość wnoszenia uwag do prezentowanych dokumentów za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 1). Formularz uwag był dostępny na stronie www.gmina-chelmno.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem,

Formy konsultacji społecznych	Opis przebiegu konsultacji
	<p>przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy.</p>
<p>Spotkanie z lokalnymi liderami i warsztaty</p> 	<p>13 grudnia 2016 r. odbyło się spotkanie z lokalnymi liderami oraz warsztaty. Najważniejszą częścią spotkania było omówienie i przedyskutowanie projektów rewitalizacyjnych, które znalazły się w programie. Program spotkania wyglądał następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Powitanie uczestników, ▪ Przedstawienie etapów prac nad programem, ▪ Przypomnienie podstawowych pojęć związanych z rewitalizacją, ▪ Omówienie wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, ▪ Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych, ▪ Szczegółowe omówienie poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie, ▪ Sposoby partycypowania mieszkańców we wdrażaniu programu, m. in. poprzez Komitet Rewitalizacji, ▪ Rola Komitetu Rewitalizacji. <p>Po zaprezentowaniu programu odbyła się dyskusja na temat konkretnych projektów zawartych w GPR.</p> <p>W trakcie warsztatów, ich uczestnicy wspólnie poszukiwali odpowiedzi na pytanie w jaki sposób przyjęte cele rewitalizacji i projekty wpłyną na poprawę jakości życia na obszarze rewitalizacji, oraz jakie działania należy podejmować aby zachęcić mieszkańców do czynnego udziału w prowadzonej rewitalizacji.</p> <p>W spotkaniu liderów wzięło udział 8 osób, zaś w części warsztatowej 14 osób.</p>
<p>Uwagi ustne</p> 	<p>Inną formą prowadzonych konsultacji było zbieranie uwag ustnych. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość osobistego lub telefonicznego kontaktu z wyznaczonym pracownikiem Urzędu Gminy, który odpowiadał na uwagi i pytania w zakresie konsultowanych dokumentów ich treści.</p>
<p>Wizja lokalna (spacer studyjny)</p> 	<p>W dniu 13 grudnia 2016 r. na obszarze objętym rewitalizacją, tj. w Klamrach odbył się spacer studyjny z udziałem przedstawicieli UG Chelmno, Rady Gminy i mieszkańców. Celem spaceru było poznanie opinii na temat propozycji projektów, które mogą być realizowane w Klamrach.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Zdjęcie 5. Ogłoszenie o konsultacjach GPR na stronie internetowej

GMINA CHELMNO

TRADYCJA * PRZYRODA * ROLNICTWO

[STRONA GŁÓWNA](#)

[O GMINIE ▾](#)

[JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE ▾](#)

[SOŁECTWA ▾](#)

[TURYSTYKA ▾](#)

[BIP](#)

[KONTAKT](#)

You are here: [Home](#) / [Latest News](#)

[Lubię to!](#) [Udostępnij](#) Liczba osób, które to lubią: 4

☰ 28 listopada 2016

OGŁOSZENIE O KONSULTACJACH

By administrator

Ogłoszenie o konsultacjach społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chelmno na lata 2016-2023.

☰ 25 listopada 2016

INFORMACJA W SPRAWIE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY CHELMNO NA LATA 2016-2023

By administrator

Informacja Wójta

Źródło: www.gmina-chelmno.pl

Zdjęcie 6. Obwieszczenie o konsultacjach GPR na BIP

WÓJT GMINY CHELMNO
ul. Dworcowa 1
86-200 CHELMNO
woj. kujawsko-pomorskie

OBWIESZCZENIE
WÓJTA GMINY CHELMNO
z dnia 28 listopada 2016 r.

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777 z późn. zm.)

ogłaszam, co następuje:

W dniach od 6 grudnia 2016 r. do 5 stycznia 2017 r. odbędą się konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023

1. Przewidziano następujące formy konsultacji społecznych:
  - a) Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej poprzez formularz konsultacji,
  - b) Zbieranie uwag ustnych,
  - c) Wizja lokalna,
  - d) Warsztaty,
  - e) Spotkanie z lokalnymi liderami.
2. Wypełniony formularz konsultacji będzie można przekazywać od 6.12.2016 do 5.01.2017:
  - bezpośrednio do Urzędu Gminy w Chełmnie (pok. 322),
  - drogą elektroniczną na adres mailowy: marcin.pilarski@gmina-chelmno.pl
  - drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Chełmno, ul. Dworcowa 1, 86-200 Chełmno
3. Uwagi i pytania prosimy kierować do p. Marcina Pilarskiego od 6.12.2016 do 5.01.2017:
  - osobiście w Urzędzie Gminy Chełmno (pok. 322),
  - telefonicznie pod nr tel.: 56 686-15-40
  - drogą elektroniczną na adres mailowy: marcin.pilarski@gmina-chelmno.pl
4. Wizja lokalna w Klamrach, 13 grudnia 2016 r., godz. 11.00.
5. Warsztaty dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023, 13 grudnia 2016 r., godz. 13.00, w Urzędzie Gminy Chełmno przy ul. Dworcowej 1.
6. Spotkanie z lokalnymi liderami odbędzie się 13 grudnia 2016 r., o godz. 15.00, w Urzędzie Gminy Chełmno przy ul. Dworcowej 1.
7. Konsultowane dokumenty, tj. projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023, będą dostępne od dnia 6 grudnia 2016 r.
7. Informacja o wynikach przeprowadzonych konsultacji zostanie zamieszczona niezwłocznie po zakończeniu konsultacji w Biuletynie Informacji Publicznej oraz udostępniona na żądanie osób zainteresowanych w siedzibie Urzędu Gminy.

W O J T
[Podpis]
Urząd Gminy Chełmno

Zdjęcie 7. Wizja lokalna w Klamrach, spotkanie liderów i warsztaty

Źródło: *Urząd Gminy Chełmno*

10.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania

Po podjęciu przez Radę Gminy uchwały w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 i pozytywnej ocenie programu przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2016-2020, rozpocznie się etap wdrażania programu i monitorowanie postępów. Etap ten potrwa do roku 2023 lub wcześniejszego zrealizowania programu.

Partycypacja społeczna będzie realizowana za pośrednictwem **Komitetu Rewitalizacji**. Na podstawie uchwały nr XIV/93/16 Rady Gminy Chełmno z dnia 29 września 2016 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, Wójt w drodze zarządzenia nr 43/19 z dnia 20 października 2016 r. powołał Komitet Rewitalizacji. Nabór na członków Komitetu był prowadzony w myśl zapisów powołanej uchwały. Był to nabór otwarty, każdy interesariusz mógł zgłosić się do udziału w pracach Komitetu. Podjęto odpowiednie kroki celem zapewnienia udziału w pracach Komitetu możliwie jak najszerszego grona interesariuszy rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji będzie funkcjonował do zakończenia prac związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023. Sposób działania Komitetu określa regulamin będący załącznikiem do uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. **W pracach Komitetu biorą udział przedstawiciele:**

- Mieszkańców obszarów rewitalizacji,
- Organizacji pozarządowych,
- Przedsiębiorców,
- Rady Gminy,
- Urzędu Gminy Chełmno.

Komitet Rewitalizacji jest organem **opiniodawczo-doradczym** dla Wójta. Jego zadaniem na etapie wdrażania i monitorowania będzie dostarczanie opinii i stanowisk, które mają pomóc w prawidłowym ukształtowaniu przebiegu procesu rewitalizacji. Na forum Komitetu prowadzone będą dyskusje na temat zaplanowanych w programie rozwiązań, sposobu ich realizacji oraz ewaluacji rewitalizacji. Komitet stanowi organizacyjny łącznik między organami Gminy a pozostałymi interesariuszami rewitalizacji, stanowiąc środek **zapewnienia partycypacyjnego charakteru rewitalizacji**.

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie, stanie wdrażania programu i pracach Komitetu Rewitalizacji. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa www.gmina-chelmno.pl,
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Zebrania sołeckie,
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysiem.

11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 37. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji ²⁶	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²⁷	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/c projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie ²⁸	
							%	zł	LEIS	EFRR	Inne	budżet gm.				Srodki prywatne
1	III kw. 2017 – IV kw. 2018	1. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja I	S	Rozwijanie centrów aktywności lokalnej	Gmina Chelmno (lider), NGO (partner)	150 000,00 (w tym CAL w Kłamarach – 50 000,00)	85	127 500,00	127 500			budżet gm. – 22 500		11.1	-	
1	I kw. 2019 – II kw. 2020	2. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja II	S	Rozwijanie centrów aktywności lokalnej	Gmina Chelmno (lider), NGO (partner)	150 000,00 (w tym CAL w Kłamarach – 50 000,00)	85	127 500,00	127 500			budżet gm. – 22 500		11.1	-	
1	III kw. 2020 – IV kw. 2021	3. „Centrum Aktywności Lokalnej”, edycja III	S	Rozwijanie centrów aktywności lokalnej społeczności	Gmina Chelmno (lider), NGO (partner)	150 000,00 (w tym CAL w Kłamarach – 50 000,00)	85	127 500,00	127 500			budżet gm. – 22 500		11.1	-	

²⁶ 1 – sołectwo Kłamy

²⁷ S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzennie-funkcjonalny, T – techniczny

²⁸ Numer projektu zintegrowanego.

Obszar (kwalifikacja) ²⁶	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²⁷	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOP RPO	Poddziałanie SZOP RPO	Zintegrowanie ²⁸	
							%	zł	EFIS	EFRR	Inne	Środki publiczne				Środki prywatne
1	III kw. 2017 – II kw. 2018	4. Budowa świetlicy wiejskiej w Klamrach	PF/T	Powstanie świetlicy wiejskiej i obiektów służących rozwijaniu sportu i rekreacji	Gmina Chelmno	353 000,00	64	224 433,00				PROW - 224 433 budżet gm. -128 567		-	-	1, 2, 3
1	II kw. 2018 – IV kw. 2018	5. Wyposażenie oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Klamrach	PF/T	Powstanie świetlicy wiejskiej i obiektów służących rozwijaniu sportu i rekreacji	Gmina Chelmno	620 327,43	85	527 278,31		527	278,31	budżet gm. - 93 049,12		7.1	-	1, 2, 3
1	I – IV kw. 2018	6. Budowa ścieżki rekreacyjnej w Klamrach	PF	Powstanie ścieżki rekreacyjnej	Gmina Chelmno	800 000,00	50,88	407 060,29		407 060,29		budżet gm. - 392 939,71		7.1	-	1, 2, 3
1	I - II kw. 2018	7. Przebudowa drogi gminnej w Klamrach o długości 0,386 km	PF	Modernizacja dróg	Gmina Chelmno	160 000,00	85	136 000,00		136 000		budżet gm. - 24 000		7.1	-	1, 2, 3
1	I - IV kw. 2019	8. Przebudowa drogi Nowe Dobra – Klamry o długości 1,282 km	PF	Modernizacja dróg	Gmina Chelmno	450 000,00	50	225 000,00				Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019 -		-	-	1, 2, 3

Obszar rewitalizacji ²⁹	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²⁹	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/c projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie ³⁰
							%	zł	Środki publiczne		Środki prywatne	Działanie SZOOP RPO			
									EFRR	Inne					
1	I kw. 2017 – III kw. 2018	9. Przebudowa drogi gminnej nr 060123C na odcinku Klamry – Nowawieś Chelmińska	PF	Modernizacja dróg	Gmina Chelmino	600 000,00	100	600 000,00			225 000 budżet gm. – 225 000				1, 2, 3

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Tabela 38. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ²⁹	Lp.	Typ przedsięwzięcia ³⁰	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFRR	EFRR	Inne	
1	1	PF	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w Klamrach	2 091 000,00				PROW – 1 330 503 budżet gm. – 760 497
	2	T	Budowa mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii służących do wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Chelmino – etap I i II	2 000 000,00				Działanie 3.1 RPO WK-P 1 700 000

²⁹ 1 - sołectwo Klamry

³⁰ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzennie-funkcjonalny, T - techniczny

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ²⁹⁾	Lp.	Typ przedsięwzięcia ³⁰⁾	Opis przedsięwzięcia	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFRR	Inne		
	3	S	Nowa jakość edukacji w szkołach podstawowych i gimnazjalnych Gmin Chełmno i Stołno	573 541,15	Poddziałanie 10.2.2 RPO WK-P 544 541, 15		budżet gm. - 29 000	
	4	S	Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w oddziałach przedszkolnych celem zwiększenia liczby miejsc przedszkolnych	250 000,00	Poddziałanie 10.2.1 RPO WK-P 212 500		budżet gm. - 37 500,00	
	5	S	Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chełmno	250 000,00	Poddziałanie 9.2.1 RPO WK-P 212 500		budżet gm. - 37 500,00	
	6	S	Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Gminie Chełmno	300 000,00	Poddziałanie 9.2.1 RPO WK-P 255 000		budżet gm. - 45 000	

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.

Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji i ich zadania

W myśl art. 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości Gminy, stanowią jej zadania własne. Wszelkie koszty związane z zarządzaniem programem będą pokrywane z budżetu Gminy. Zarządzenie będzie odbywać się bezkosztowo – w ramach dotychczasowych obowiązków wykonywanych przez pracowników Urzędu Gminy.

Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne zostały opisane w *rozdziale 10*.

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji główne podmioty, na których spoczywa obowiązek sprawnego przygotowania i wdrożenia programu to:

- **Wójt Gminy Chełmno,**
- **Rada Gminy Chełmno,**
- **Komitet Rewitalizacji.**

Tabela 39. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Wójt Gminy Chełmno	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie gminnego programu rewitalizacji, ocenie aktualności stopnia jego realizacji, ▪ Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ▪ Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie uchwalenia gminnego programu rewitalizacji, ▪ Występowanie do instytucji wskazanych w art. 17 ustawy o rewitalizacji o zaopiniowanie projektu gminnego programu rewitalizacji, ▪ Prowadzenie konsultacji społecznych, ▪ Powołanie w drodze zarządzenia Komitetu Rewitalizacji, ▪ Zapewnienie obsługi organizacyjnej Komitetu Rewitalizacji, ▪ Złożenie wniosku do Rady Gminy o ustalenie Specjalnej Strefy Rewitalizacji (fakultatywnie).
Rada Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ▪ Zatwierdzenie i uchwalenie gminnego programu rewitalizacji, ▪ Uchwalenie zasad wyznaczania składu i zasad działania Komitetu Rewitalizacji,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w gminnym programie rewitalizacji, służących realizacji zadań własnych Gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Gminy, ▪ Uchwalanie zmian gminnego programu rewitalizacji, ▪ Podjęcie uchwały o uchyleniu gminnego programu rewitalizacji w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.
Komitet Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Komitet Rewitalizacji wspiera działania Wójta Gminy Chełmno w obszarze rewitalizacji, ▪ Stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy, a także sprawuje funkcje opiniodawczo-doradcze w sprawach związanych z opracowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji oraz oceną przebiegu procesu rewitalizacji, ▪ Komitet reprezentuje mieszkańców i innych interesariuszy, lokalne środowiska gospodarcze, organizacje pozarządowe, ▪ Komitet uprawniony jest do wyrażania opinii oraz podejmowania inicjatyw rozwiązań odnoszących się do rewitalizacji, ▪ Komitet uczestniczy w opiniowaniu oraz przygotowaniu projektów uchwał Rady Gminy i zarządzeń Wójta związanych z rewitalizacją.

Źródło: Opracowanie własne

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Koordinatorem całego procesu rewitalizacji jest Urząd Gminy Chełmno, który jako instytucja samorządowa posiada odpowiedni potencjał organizacyjny oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania. Wójt Gminy Chełmno wyznaczy pracownika odpowiedzialnego za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań związanych z rewitalizacją.

Tabela 40. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Koordinator – pracownik Urzędu Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu, ▪ Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek Gminy oraz strony społecznej, ▪ Współpraca z Komitetem Rewitalizacji w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną rewitalizacji, ▪ Przygotowywanie w uzasadnionych przypadkach projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów, ▪ Promocja programu, ▪ Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu, ▪ Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów, ▪ Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu, ▪ Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy Chełmno w zakresie realizacji programu.

Źródło: Opracowanie własne

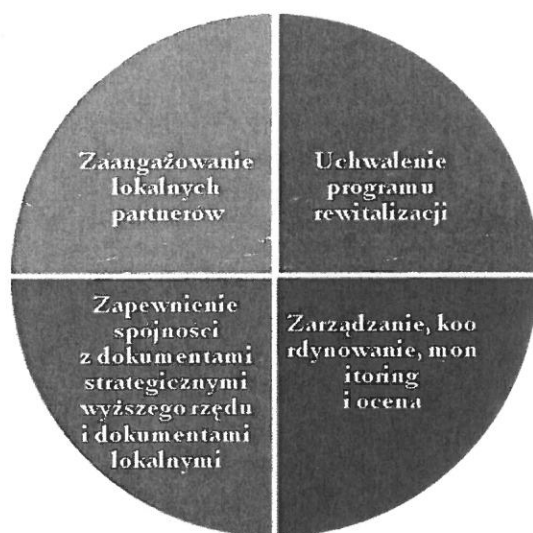
Wdrażanie gminnego programu rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania (pracownika Urzędu Gminy) także

w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju Gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

Schemat 7. System wdrażania programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej (szczegółowo opisana w rozdziale 10) na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców, mieszkańców) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są nierozzerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią mają forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych.

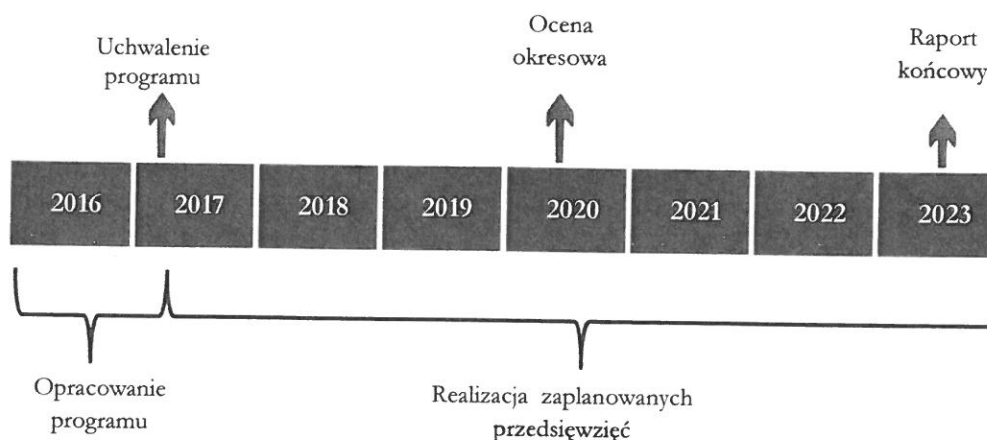
Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowane instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

Ramowy harmonogram realizacji programu

Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu. Szczegółowe informacje na temat realizacji programu wynikają z rozdziału 11. *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.*

Schemat 8. Ramowy harmonogram realizacji programu

Źródło: Opracowanie własne

13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

System monitoringu i oceny skuteczności działań

Monitoring stanowi integralną część zarządzania i ewaluacji postępów programu rewitalizacji, zapewniającą prawidłowość jego realizacji. Zgodnie z zapisami art. 22 Ustawy o rewitalizacji gminny program rewitalizacji **podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej przez Wójta co najmniej raz na trzy lata**. W związku z powyższym należy po pierwsze, stwierdzić czy treść GPR jest aktualna, tj. czy odpowiada stanowi faktycznemu w zakresie ustaleń mających znaczenie dla realizacji programu. Po drugie, w jakim stopniu działania (przedsięwzięcia) zaplanowane w GPR zostały zrealizowane w przyjętym harmonogramie. Obowiązkiem dokonania tych ocen obciążony jest Wójt, który kieruje się w tym zakresie zapisami samego GPR, który określa system monitorowania i oceny. Procedura sporządzania oceny została określona w ustawie tak, aby zapewnić partycypacyjny charakter tego procesu. Po sporządzeniu oceny wójt przedstawia ją do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji oraz ogłasza ją w Biuletynie Informacji Publicznej.

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą trzy formy monitoringu: monitorowanie postępu prac, monitorowanie środków finansowych projektu i monitorowanie osiągania założonych celów rewitalizacji. **Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu i ocenę skuteczności działań oraz wprowadzaniem modyfikacji w reakcji na zmiany będzie koordynator – pracownik Urzędu Gminy.**

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektów na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami gminnego programu rewitalizacji.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring osiągania celów rewitalizacji będzie polegał na monitorowaniu czy założone cele rewitalizacji są osiągane tzn. czy problemy będące podstawą wyznaczenia obszaru rewitalizacji ulegają zmniejszeniu lub rozwiązaniu. W tym celu zgodnie z „Zasadami programowania.” **raz na 2 lata Gmina będzie przekazywała do IZ RPO sprawozdanie** zawierające informacje o zmianie stanu kryzysowego, na podstawie którego wskazano obszar rewitalizacji (w tym informacje o wskaźnikach będących podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego). Sprawozdanie będzie określać zarówno bazowe, jak i aktualne wartości wskaźników/kryteriów wyznaczających obszar rewitalizacji. Dane do przygotowywania sprawozdania będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie i Głównego Urzędu Statystycznego. Przygotowywane będą również dla IZ RPO **sprawozdania** dotyczące

osiąganych wskaźników produktu i rezultatu z SZOOP RPO WK-P w odniesieniu do realizowanych projektów. Dane do przygotowywania tych sprawozdań będą pozyskiwane z dokumentacji dotyczącej danego projektu. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie osiągnięcia celów będzie koordynator – pracownik Urzędu Gminy.

Zadaniem koordynatora będzie zdawanie Wójtowi Gminy corocznych raportów z realizacji programu rewitalizacji. Taki raport będzie zawierał informacje o zadaniach zaplanowanych na dany rok, które udało się zrealizować, o trudnościach i problemach jakie wystąpiły podczas wdrażania programu wraz z propozycją ich uniknięcia w przyszłości, plan działań na kolejny rok, aktualne wartości wskaźników celu rewitalizacji oraz fakultatywnie propozycje zmian programu. Dane do przygotowywania raportu będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie, danych z jednostek OSP z terenu Gminy i Głównego Urzędu Statystycznego.

W sytuacji gdy z 2 kolejnych raportów będzie wynikało, że **sytuacja na obszarze rewitalizacji nie ulega poprawie** (nie poprawiają się wartości badanych wskaźników), podjęte zostaną odpowiednie działania celem wprowadzenia stosownych **zmian w programie rewitalizacji**. Propozycję zmian w programie rewitalizacji przygotuje koordynator w porozumieniu z Komitetem Rewitalizacji. Następnie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne zmian programu ze wszystkimi grupami interesariuszy. Zmieniony program w wersji po konsultacjach zostanie przedłożony Radzie Gminy celem uchwalenia.

System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Ze względu na cel i charakter gminny program rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

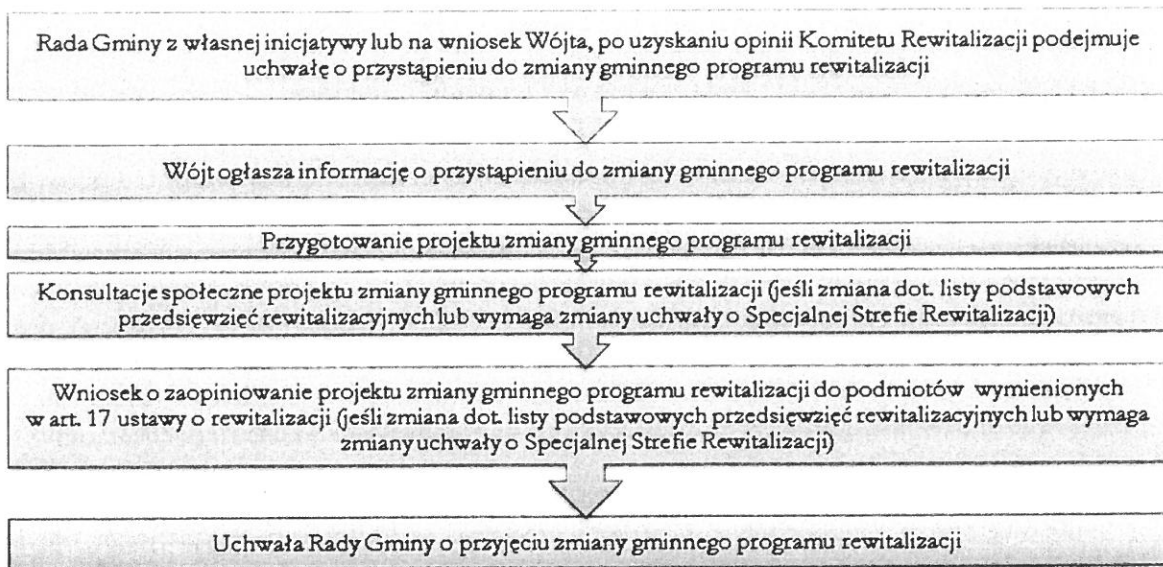
- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych,
- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania,
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu Gminy oraz dostępności środków zewnętrznych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji, w przypadku stwierdzenia, że gminny program rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię Komitetu Rewitalizacji. Zmiana gminnego programu rewitalizacji następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

Zmiana gminnego programu rewitalizacji wymaga uzyskania opinii oraz przeprowadzania konsultacji społecznych jeżeli dotyczy:

- Przedsięwzięć zawartych na liście podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- Zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji (w przypadku gdy Strefa została ustanowiona).

Tabela 41. Procedura wprowadzania zmian do gminnego programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

14. Wykaz niezbędnych zmian, ocen i opinii

Ocena oddziaływania na środowisko Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko³¹ projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr WOO.410.599.2016.KB z dnia 02.01.2017 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.701.2016 z dnia 10.01.2017 r. uzgodnili **odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla niniejszego dokumentu.

Wykaz zmian w uchwałach

Ze względu na zaplanowane w niniejszym programie przedsięwzięcia rewitalizacyjne **nie jest konieczne dokonywanie zmian** uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 150 oraz z 2015 r., poz. 1322).

Nie ma konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XIV/93/16 Rady Gminy Chełmno z dnia 29 września 2016 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania **Komitetu Rewitalizacji**.

Realizacja niniejszego programu w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego **nie wymaga wprowadzania zmian w:**

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Chełmno (Uchwała nr 142/XVI/2000 Rady Gminy Chełmno z dnia 31.05.2000 r.),
- Miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na obszarze wskazanym do rewitalizacji, tj.:
  - a) Uchwale nr XXIII/210/05 Rady Gminy Chełmno z dnia 30 czerwca 2005 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Chełmno na obszarze wsi Klamry – tereny mieszkaniowe (dz. nr cz. 3, cz. 4/1, 4/2, 4/3, 33/2 i 35/2),
  - b) Uchwale nr XI/79/07 Rady Gminy Chełmno z dnia 28 grudnia 2007 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr 79/1, 151/3 położone w obrębie Klamry gmina Chełmno,
  - c) Uchwale nr XVIII/120/08 Rady Gminy Chełmno z dnia 27 listopada 2008 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części wsi Klamry (dz. nr 195/4 i 197) gmina Chełmno.

Dla prawidłowej realizacji założeń programu **nie jest konieczne uchwalenie miejscowego planu rewitalizacji**, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym³².

Dla obszaru objętego rewitalizacją, po uchwaleniu programu **nie będzie tworzona Specjalna Strefa Rewitalizacji**. Jeżeli w późniejszym terminie zajdzie konieczność ustanowienia Strefy, zostanie ona

³¹Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami

³²Dz. U. z 2016 r., poz. 778

wprowadzona w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego na okres maksymalnie 10 lat, zgodnie z postanowieniami ustawy o rewitalizacji.

Niezwłocznie po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023, Rada Gminy wprowadzi przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych Gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Gminy, o którym mowa w art. 226 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³³. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Gminy, Rada Gminy wprowadzi przedsięwzięcia do tego załącznika niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.

Wykaz niezbędnych opinii

Wójt Gminy Chełmno wystąpił o zaopiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016-2023 przez wskazane w art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o rewitalizacji podmioty:

- Zarząd Powiatu Chełmińskiego - w zakresie zgodności ze strategią rozwoju powiatu,
- Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,
- Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. O gospodarce nieruchomościami,
- Nadwiślański Oddział Straży Granicznej w Warszawie – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- Wojewódzki Sztab Wojskowy w Bydgoszczy – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- Komendę Powiatową Policji w Chełmnie – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego Delegatura w Bydgoszczy – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Chełmnie – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy,
- Powiatową Komisję Urbanistyczno – Architektoniczną,
- Powiatowy Zarząd Dróg w Chełmnie,
- Telekomunikację Polską S. A. - Zakład Telekomunikacji w Bydgoszczy,
- Energa Operator S. A. oddział w Toruniu,
- Operatora sieci wodociągowej i gazowej,
- PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami w Gdańsku,
- Komitet Rewitalizacji,
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy – w zakresie form ochrony przyrody,
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – w zakresie form ochrony zabytków,
- Właściwy organ nadzoru górniczego – w zakresie zagospodarowania terenów górniczych,
- Właściwy organ administracji geologicznej – w zakresie zagospodarowania terenów osuwisk,
- Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku - w zakresie zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - w zakresie nieruchomości Skarbu Państwa będących w trwałym zarządzie tego Gospodarstwa.

³³ Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.

Załączniki

Załącznik 1. Wzór formularza konsultacji

FORMULARZ KONSULTACJI SPOLECZNYCH

dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie
Gminy Chełmno

....., dnia ..... 2016 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOLECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon/ e-mail: .....

1. Uwagi do projektu uchwały:

LP.	CZĘŚĆ DOKUMENTU, KTÓREGO DOTYCZY UWAGA (ROZDZIAŁ, PUNKT)	TREŚĆ PROPONOWANEJ UWAGI	UZASADNIENIE

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu współpracy zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2135).

.....
czytelny podpis

FORMULARZ KONSULTACJI SPOLECZNYCH
dotyczący projektu Gminnego Programu Rewitalizacji
Gminy Chełmno na lata 2016-2023

..... dnia ..... 2016 r.

CZEŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOLECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon / e-mail: .....

1. Uwagi do projektu uchwały:

LP	CZĘŚĆ DOKUMENTU, KTÓREGO DOTYCZY UWAGA (ROZDZIAŁ, PUNKT)	TREŚĆ PROPONOWANEJ UWAGI	UZASADNIENIE

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu Wspólnota zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2133).

.....
czytelny podpis

Załącznik 2. Wzór ankiety

**Ankieta dotycząca wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji
na terenie Gminy Chełmno**

Szanowni Państwo!

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania z poniższej ankiety. Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankieta jest całkowicie anonimowa. Wyniki ankiety będą gromadzone i wykorzystywane przez firmę Dorfin Grant Thornton w celu opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełmno na lata 2016 - 2023.

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?

- a. Bardzo dobrze
- b. Dobrze
- c. Ani dobrze ani źle
- d. Źle
- e. Bardzo źle

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny głównie korzystają z poniższych usług?

	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna				
Edukacja podstawowa				
Zajęcia pozalekcyjne				
Podstawowa opieka zdrowotna				
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze				
Sport i rekreacja				
Rozrywka				
Dostęp do internetu				

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Alkoholizm
- b. Narkomania
- c. Bezrobocie
- d. Wiele rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- e. Wiele osób starszych/chorych, które nie mają zapewnionej opieki
- f. Przemoc w rodzinie
- g. Duża liczba osób żyjących w ubóstwie
- h. Zakłócanie porządku publicznego/bójki/rozboje
- i. Brak miejsca do uprawiania sportu/rekreacji
- j. Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną
- k. Niska aktywność lokalnej społeczności
- l. Inne .....

4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Brak miejsc pracy
- b. Brak terenów inwestycyjnych/miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej
- c. Brak wsparcia dla przedsiębiorców
- d. Brak dobrego dojazdu do miejscowości
- e. Duża konkurencja lepiej rozwiniętych sąsiednich miejscowości/gmin
- f. Inne .....

5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Nieład architektoniczny (brzydkie, przypadkowe budownictwo)
- b. Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- c. Niedostatecznie rozwinięta lub brak sieci kanalizacyjnej

- d. Brak lub zbyt mało przydomowych oczyszczalni ścieków
- e. Brak dbałości mieszkańców o otoczenie ich posesji
- f. Zły stan dróg
- g. Brak lub niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych
- h. Dostęp do sieci światłowodowej
- i. Inne .....

6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Dzikie wysypiska
- b. Zanieczyszczenie powietrza (przez ruch samochodowy, tradycyjne piece grzewcze)
- c. Niewłaściwa gospodarka odpadami
- d. Niska świadomość ekologiczna
- e. Inne .....

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

.....

METRYCZKA

1. Płeć

- a. Mężczyzna
- b. Kobieta

2. Wiek:

- a. Do 18 lat
- b. Od 18 do 24 lat
- c. Od 25 do 29 lat
- d. Od 30 do 39 lat
- e. Od 40 do 49 lat
- f. Od 50 do 59 lat
- g. 60 lat i więcej

3. Wykształcenie:

- a. Podstawowe
- b. Zasadnicze zawodowe
- c. Średnie
- d. Wyższe

4. Reprezentowany sektor:

- a. Rolnictwo
- b. Przemysł
- c. Usługi
- d. Administracja
- e. Uczeń
- f. Emeryt
- g. Bezrobotny

5. Miejsce zamieszkania:

.....

Dziękujemy za udzielenie odpowiedzi!

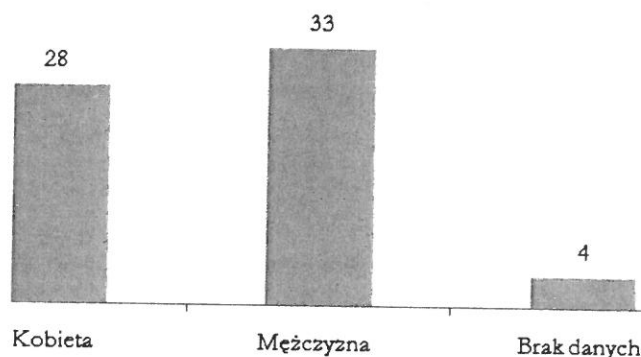
Załącznik 3. Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od 16 maja 2016 r. do 15 czerwca 2016 r. na terenie Gminy Chełmno

W okresie realizacji konsultacji społecznych na terenie Gminy Chełmno otrzymano łącznie 65 ankiet (w wersji papierowej lub elektronicznej). Kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte z gotową kafeterią odpowiedzi, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 65 osób z miejscowości: Klamry, Bieńkówka, Nowa Wieś Chełmińska, Chełmno, Małe Łunawy, Kolno. W badanej grupie znalazło się 28 kobiet i 33 mężczyzn (4 osoby nie wskazały płci).

Wykres 6. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

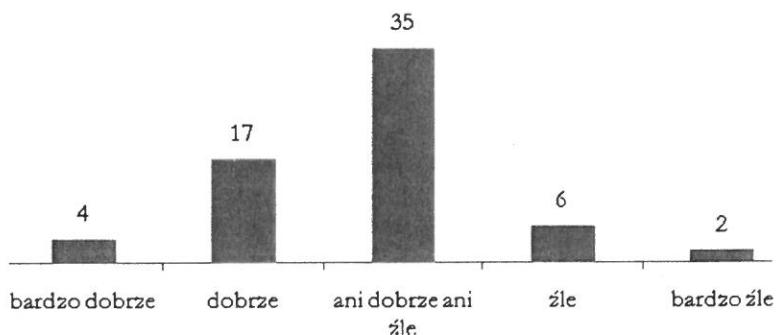
Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: wykształcenie podstawowe (2 osoby), gimnazjalne (4 osoby), zasadnicze zawodowe (13 osób), średnie (22 osoby), a także wyższe (23 osoby). Ankietyowani reprezentowali różne sektory: rolnictwo (5 osób), przemysł (13 osób), usługi (17 osób), administracja (20 osób). W badaniu brały udział również osoby bezrobotne (8 osób), emeryci (3 osoby) oraz uczeń (1 osoba).

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?

Osoby biorące udział w badaniu na średnim poziomie oceniły jakość życia w swoim miejscu zamieszkania. Ponad 54% respondentów udzieliło odpowiedzi „ani dobrze, ani źle”. Na dobrym poziomie jakość swojego życia w danym miejscu oceniło 17 ankietowanych (27%), a 4 osoby wskazały, że żyje się im bardzo dobrze. Negatywne odpowiedzi na temat jakości życia zostały udzielone przez 8 osób (6 osób wyraziło opinię, że jakość ich życia jest zła, natomiast 2 osoby wskazały, że bardzo zła).

Wykres 7. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług?

Dostęp osób ankietowanych do poszczególnych usług jest bardzo zróżnicowany. Poszczególni badani deklaruwali, że w głównej mierze dostęp do usług takich jak: opieka przedszkolna, edukacja podstawowa, zajęcia pozalekcyjne, podstawowa opieka zdrowotna oraz usługi związane z rozrywką, sportem i rekreacją zapewniany jest głównie w innej miejscowości na terenie gminy (nie w miejscowości zamieszkania). W poszczególnych miejscowościach oferta ta jest ograniczona. W miejscu zamieszkania respondenci w większości korzystają z Internetu (ponad 80% wskazań). Potrzeby rehabilitacyjno-opiekuńcze zaspokajane są głównie poza gminą.

Tabela 42. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy)

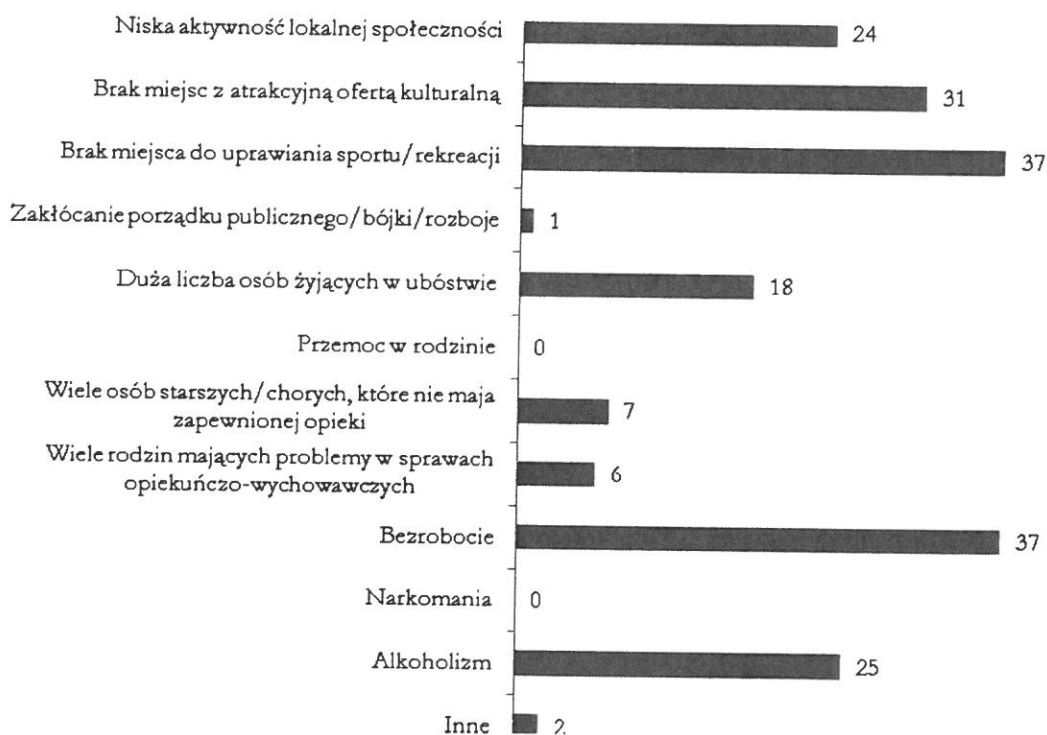
	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna	5,4%	35,7%	12,5%	46,4%
Edukacja podstawowa	6,9%	46,6%	12,1%	34,5%
Zajęcia pozalekcyjne	3,5%	35,1%	17,5%	43,9%
Podstawowa opieka zdrowotna	6,7%	55,0%	38,3%	0%
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze	0%	29,8%	38,6%	31,6%
Sport i rekreacja	10,8%	49,2%	30,8%	9,2%
Rozrywka	3,3%	50,0%	41,7%	5,0%
Dostęp do Internetu	81,0%	7,9%	9,2%	1,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem na analizowanym terenie jest wysoki poziom bezrobocia oraz brak miejsca umożliwiającego uprawianie sportu – po 37 osób wskazywało na obie te kwestie. W opinii badanych problematyczny w ich miejscowościach jest również brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturową (31 wskazań) oraz alkoholizm i niska aktywność społeczności lokalnej. Rzadziej respondenci wskazywali takie problemy jak: ubóstwo, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach czy brak dostatecznej opieki dla osób starszych lub chorych. Na terenie gminy nie dostrzeżono istnienia problemów takich jak narkomania czy przemoc w rodzinie.

Wykres 8. Największe problemy społeczne na danym obszarze (liczba wskazań)

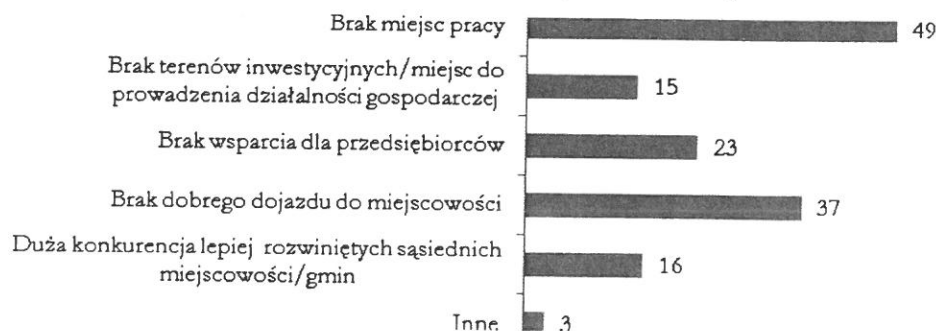

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem w sferze gospodarczej w miejscu zamieszkania respondentów jest brak miejsc pracy – aż 49 na 65 osób udzielił takiej odpowiedzi. Dużym utrudnieniem na danym terenie jest również brak dogodnego dojazdu do miejscowości – 37 wskazań. Ankieterzy zwrócili także uwagę na brak terenów inwestycyjnych oraz brak wsparcia dla przedsiębiorców – 23 wskazania. Rządzący ankieterzy zwracali uwagę na konkurencję ze strony innych miejscowości i gmin ościennych.

Wykres 9. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Głównym problemem wskazywanym przez respondentów w sferze przestrzenno-technicznej jest zły stan dróg w danej miejscowości (46 odpowiedzi). Negatywnie ocenione zostały również takie kwestie jak: brak lub niedostosowana ilość połączeń komunikacyjnych (37 odpowiedzi), a także brak dostępu do sieci światłowodowej (28 odpowiedzi). Za problematyczną została uznana również nieodpowiednia gospodarka ściekowa: brak sieci kanalizacyjnej lub zbyt mało przydomowych oczyszczalni (odpowiednio: 15 i 8 odpowiedzi). Uczestnicy badania zwrócili również uwagę na aspekty estetyczne swojej miejscowości, a mianowicie brak dbałości mieszkańców o prywatne posesje oraz nieład architektoniczny.

Wykres 10. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze (liczba wskazań)

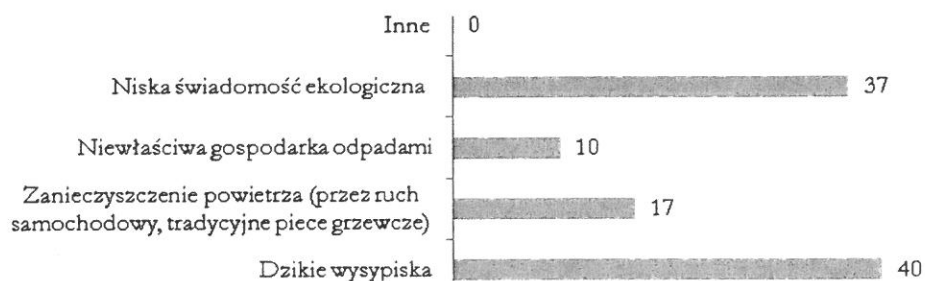

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

W sferze środowiskowej ankietowani zwrócili uwagę głównie na dwie problematyczne kwestie: dzięki wysypiska śmieci – 40 z 65 osób dostrzega problematyczność tej kwestii oraz niska świadomość ekologiczną mieszkańców – 37 odpowiedzi. Zanieczyszczenie powietrza stanowi problem w ocenie 17 osób, a tylko 10 osób uważa gospodarkę odpadami na terenie swojej miejscowości za niewłaściwą.

Wykres 11. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazywały różnego rodzaju potrzeby, jakie ich zdaniem istnieją w zamieszkiwanym przez nie miejscu. W odpowiedziach respondentów pojawiły się głównie kwestie związane ze sferą infrastrukturalną i techniczną. Do najważniejszych potrzeb w tej kwestii należy:

- Poprawa infrastruktury drogowej – modernizacja dróg, utwardzenie nawierzchni, montaż oświetlenia,
- Budowa chodników i ścieżek pieszo-rowerowych, co pozytywnie wpłynie na poprawę bezpieczeństwa pieszych,
- Stworzenie obiektów infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury kulturowej (świetlice wiejskiej – miejsca spotkań i integracji mieszkańców) i sportowo-rekreacyjnej (placu zabaw dla dzieci, boiska sportowego, siłowni zewnętrznej),
- Budowa infrastruktury technicznej – budowa gazociągu, kanalizacji, światłowodu,
- Zwiększenie liczby połączeń komunikacji publicznej, które umożliwią mieszkańcom większą mobilność.

Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzeby w kwestii społecznej:

- Zwiększenie aktywności i integracji społeczności lokalnej poprzez działania aktywizacyjne i animację społeczności,
- Organizacja zajęć sportowych.

Spis tabel

Tabela 1. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w sołectwach liczących do 250 mieszkańców	19
Tabela 2. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w sołectwach do 250 mieszkańców ...	19
Tabela 3. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w sołectwach do 250 mieszkańców.....	20
Tabela 4. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących do 250 mieszkańców.....	20
Tabela 5. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców.....	21
Tabela 6. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców	21
Tabela 7. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w sołectwach liczących od 250 do 350 mieszkańców	22
Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących od 250 do 350 mieszkańców.....	22
Tabela 9. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców	23
Tabela 10. Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców	23
Tabela 11. Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku w sołectwach liczących od 350 do 450 mieszkańców	24
Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących od 350 do 450 mieszkańców.....	24
Tabela 13. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców.....	25
Tabela 14. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców.....	26
Tabela 15. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w sołectwach liczących powyżej 450 mieszkańców	26
Tabela 16. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na obszarze sołectw liczących powyżej 450 mieszkańców	27
Tabela 17. Problemy w sferze gospodarczej	28
Tabela 18. Problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	29
Tabela 19. Problemy w sferze technicznej	29
Tabela 20. Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno	30
Tabela 21. Powierzchnia i ludność Gminy Chełmno objęta rewitalizacją	31
Tabela 22. Cel rewitalizacji: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych	33
Tabela 23. Cel rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.....	34
Tabela 24. Klamry – rejon obsługi szkoły i wyniki sprawdzianu szóstoklasistów.....	38
Tabela 25. Klamry – względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów.....	38
Tabela 26. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gimnazjum w Podwiesku.....	38
Tabela 27. Frekwencja wyborcza w Klamrach	39
Tabela 28. Frekwencja na zebraniach sołeckich w Klamrach	39
Tabela 29. Przeznaczenie terenów w sołectwie Klamry	41

Tabela 30. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia.....	52
Tabela 31. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	56
Tabela 32. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	67
Tabela 33. Koncepcja zintegrowania projektów.....	71
Tabela 34. Powiązanie projektów rewitalizacyjnych ze zdiagnozowanymi problemami/potencjałami.....	75
Tabela 35. Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie diagnozowania.....	87
Tabela 36. Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie programowania.....	89
Tabela 37. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.....	95
Tabela 38. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.....	97
Tabela 39. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji.....	99
Tabela 40. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji.....	100
Tabela 41. Procedura wprowadzania zmian do gminnego programu rewitalizacji.....	105
Tabela 42. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy).....	113

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wieku i płci w Klamrach 2015 r.....	35
Wykres 2. Struktura wiekowa ludności w Klamrach w 2015 r.....	36
Wykres 3. Struktura bezrobocia w Klamrach w 2015 r.....	36
Wykres 4. Skala korzystania z pomocy społecznej w Klamrach w 2015 r.....	37
Wykres 5. Przedsiębiorczość na terenie sołectwa Klamry.....	40
Wykres 6. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).....	112
Wykres 7. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania (liczba wskazań).....	113
Wykres 8. Największe problemy społeczne na danym obszarze (liczba wskazań).....	114
Wykres 9. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze (liczba wskazań).....	114
Wykres 10. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze (liczba wskazań).....	115
Wykres 11. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (liczba wskazań).....	115

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Chełmno na tle powiatu chełmińskiego.....	13
Mapa 2. Obszar zdegradowany w Gminie Chełmno.....	30
Mapa 3. Obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Chełmno.....	32

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Drogi w Klamrach wymagające modernizacji.....	42
Zdjęcie 2. Świetlica wiejska w Klamrach.....	43
Zdjęcie 3. Spotkanie podczas I konsultacji.....	88
Zdjęcie 4. Informacja o I konsultacjach społecznych.....	89
Zdjęcie 5. Ogłoszenie o konsultacjach GPR na stronie internetowej.....	91
Zdjęcie 6. Obwieszczenie o konsultacjach GPR na BIP.....	92
Zdjęcie 7. Wizja lokalna w Klamrach, spotkanie liderów i warsztaty.....	93

Spis załączników

Załącznik 1. Wzór formularza konsultacji	108
Załącznik 2. Wzór ankiety	109
Załącznik 3. Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od 16 maja 2016 r. do 15 czerwca 2016 r. na terenie Gminy Chełmno	112

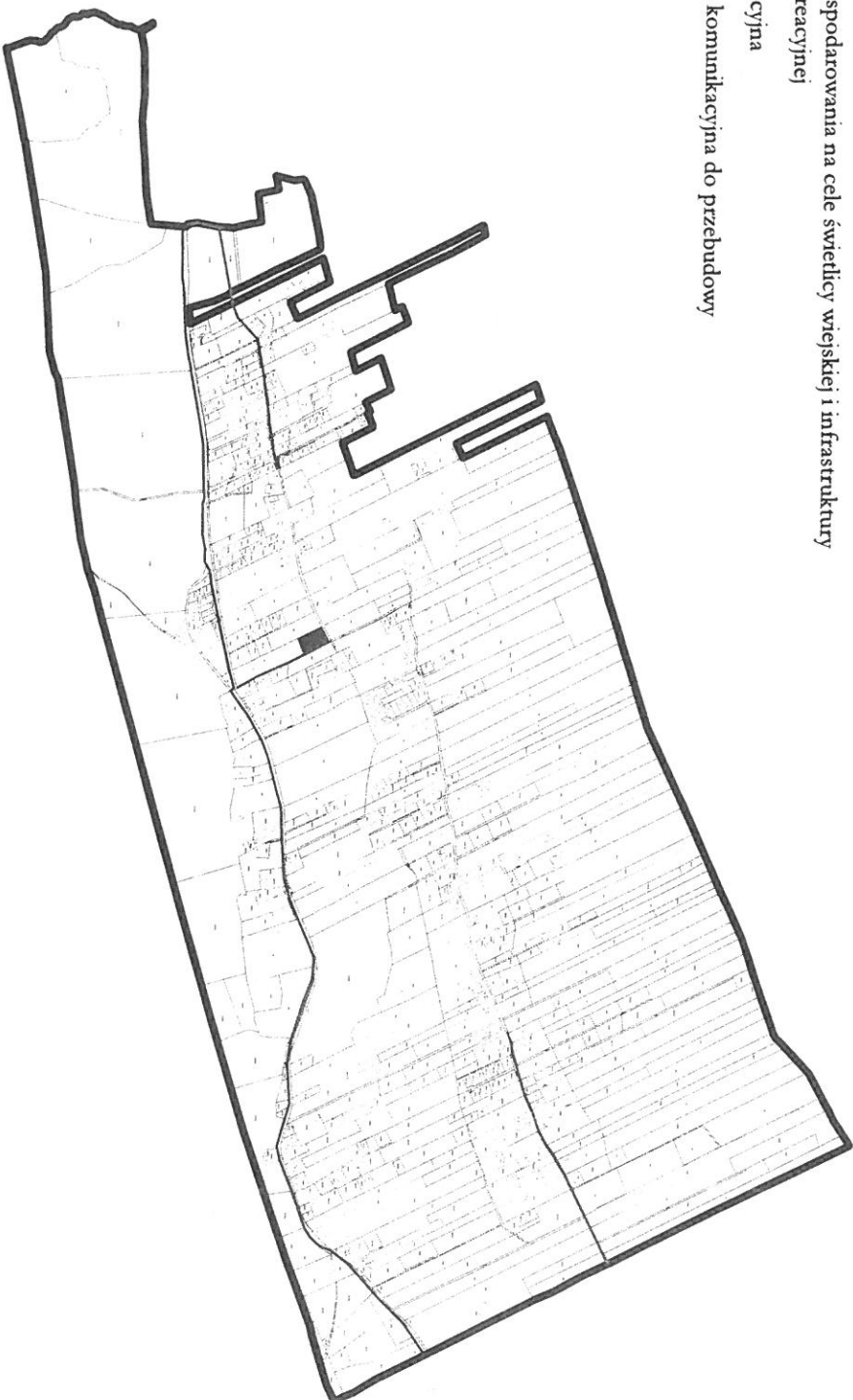

RADA GMINY CHELMNO
ul. Dworcowa 1
86-200 CHELMNO

Gmina Chelmo - sołectwo Klamry
Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych

1 : 5000

- obszar zdegradowany i rewitalizacji
- teren do zagospodarowania na cele świetlicy wiejskiej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
- ścieżka rekreacyjna
- infrastruktura komunikacyjna do przebudowy

AS

